

YEREL DEMOKRASİ VE KATILIM

Yerel Gündem 21 Uygulamaları Sürecinde Hatay ve Yerel Katılım Sorunu

Eylem BEYAZIT

Mustafa Kemal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin Kamu Yönetimi Anabilim Dalı İçin
Öngördüğü **YÜKSEK LİSANS TEZİ** Olarak Hazırlanmıştır.

Hatay
Temmuz, 2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Doç.Dr. Muharrem GÜNEŞ

Üye Prof.Dr. Cemal YÜKSELEN

Üye Yrd.Doç.Dr. Murat TEK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../.....

Prof.Dr. Cemal YÜKSELEN
Enstitü Müdürü

ÖZET

YEREL DEMOKRASİ VE KATILIM Yerel Gündem 21 Uygulamaları Sürecinde Hatay ve Yerel Katılım Sorunu

Eylem BEYAZIT
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Danışman: Doç.Dr.Muharrem GÜNEŞ
Temmuz 2006, 158 Sayfa

Küreselleşme süreci ile birlikte demokrasi kavramı üzerine yoğun tartışmalar yaşanmakta ve bu tartışmalar temsili demokrasinin beklentileri karşılayamadığı noktasında odaklanmaktadır. Yerel Demokrasinin kent düzeyinde “nasıl” uygulanabileceği düğümü, “küreselleşmecilerin” yeni bir katılım modeli olarak önerdikleri Yerel Gündem 21 ve Yerel Gündem 21’in çıkış noktası olan “yönetişim” kavramı ile çözülmeye çalışılmaktadır.

Türkiye gerçeğinden hareketle yerel aktörlerin yapıları, nitelikleri ve hareket tarzları yerel siyaseti belirlemekte ve aynı zamanda yerel katılım konusunda yeni açılımlar getirmektedir. Yerel aktörlerin Hatay örneğinde yapıları, nitelikleri ve hareket tarzlarının, yerel siyaseti ve dolayısıyla yerel katılımı “ne oranda belirlediği” bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Bu çalışma ile yerel demokrasi sürecinde yeni bir katılım modeli olarak ileri sürülen Yerel Gündem 21 uygulamalarından hareketle yeni katılım modellerinin Hatay örneğinde katılım açısından çözüm olup olmayacağı sorgulanmaktadır. Bu sorgulama Hatay Belediye Başkanları özelinde, derinlemesine görüşme yöntemine dayanmaktadır.

Çalışmanın temel tezi, yeni katılımcı modellerin tepeden inme olmalarının yanında, bu modellerin kentlerin, beldelerin kendilerine “özgül” koşullarını görmezden gelmelerinin söz konusu yeni modellerin Türkiye’de uygulanabilirliğini azalttığıdır.

Nitekim bu çalışmanın sonuçları ortaya konan temel tezi doğrulamaktadır. Çalışma ile Hatay Belediye Başkanları özelinde, katılım olgusunun en önemli aktörlerinden olan Belediye Başkanlarının yerel katılıma “duyarsız” ve yerel katılımdan “habersiz” oldukları, bunun yanında yerelde “feodal, dinsel ve cemaatçi yapı”dan alabildiğine etkilendikleri, hatta katılım olgusunu bu öğeler üzerine oturttukları bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Yerel Demokrasi, Katılım, Yerel Katılım, Yerel Yönetim, Yerel Gündem 21, Belediye Başkanları, Hatay.

ABSTRACT

THE LOCAL DEMOCRACY AND THE PARTICIPATION
The Place of Hatay, in The Process of The Local Agenda 21 Application
and
The Local Participation Issue

Eylem BEYAZIT
Public Administration Department, Master of Science
Supervisor: Assoc.Prof.Dr.Muharrem GUNES
July 2006, 158 Pages

With the globalization process, extensive discussions has been made on the democracy concept and this discussions are focused on the point that represental democracy has not met the expectations. The matter of “How to apply the local democracy in the level of urban?” can be tried to be solved with the Local Agenda 21 which is offered “by globalization supporters” as a new participation model and “governance” concept which is the output point of Local Agenda 21.

Considering Turkey reality, the structures, the qualities and the attitudes of the local actors, determining the local politics and at the same time bring new proposals on the local participation. The subject of this study is formed to specify the sizes of the proportions taken places with the structures, the qualities and the attitudes of the local actors, in determining the local politics and consequently the local participation in the Hatay example.

With this study, for the Hatay example, considering the Local Agenda 21 applications, which are proposed as a new participation model during the local democracy process, new participation models are questioning whether they can be a solution in terms of participation. This investigation, in private of Municipality Mayors of Hatay, is based on the method of interview in details.

Besides the new participating models which are proposed suddenly and not matured, the main thesis of this study is; ignoring the “distinctive” conditions of the cities and their towns, decreases the applicability of these new models in Turkey.

As a matter of fact, the results of this study, justify the proposed main thesis. With this study; in private of Municipality Mayors of Hatay, who are the most important actors of the participation phenomenon; are “unaware” of the local participation and “insensitive” to the local participation, besides locally they are influenced by the “feudal, religious and congregative structure” as much as possible, even it is found out that they set the participation phenomenon based on this elements.

Key Words: Democracy, Local Democracy, Participation, Local Participation, Local Government, Local Agenda 21, Municipality Mayors, Hatay.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
ÖNSÖZ	xiii

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı.....	1
1.2. Çalışmanın Tezleri	2
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	3

2. DEMOKRASİ, YEREL DEMOKRASİ, KATILIM VE YEREL KATILIM ÜZERİNE KAVRAMSAL BİR ÇERÇEVE

2.1. Demokrasi Üzerine.....	5
2.2. Yerel Demokrasi Üzerine	7
2.3. Katılım ve Yerel Katılım Üzerine	17
2.3.1. Katılım Nedir?.....	17
2.3.2. Katılımın Amaçları	20
2.3.3. Katılım Biçimleri ve Düzeyleri	21
2.3.4. Katılım Yöntemleri.....	24
2.3.5. Katılımın Yararları.....	27
2.3.6. Katılımı Etkileyen Faktörler.....	29
2.4. Yönetişim Üzerine.....	30
2.5. Küreselleşme Sürecinde Demokrasi, Yerel Demokrasi, Katılım ve Yerel Katılım Üzerine Yapılan Tartışmalar	31
2.5.1. Dünyada ve Türkiye’de Demokrasi ve Yerel Demokrasi Üzerine Yapılan Tartışmalar	31
2.5.2. Dünyada ve Türkiye’de Katılım ve Yerel Katılım Üzerine Yapılan Tartışmalar ve Yeni Katılım Olanakları	37

3. YENİ BİR KATILIM MODELİ OLARAK “YEREL GÜNDEM 21”

3.1. Dünyada Yerel Gündem 21’in Oluşum Süreci ve Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı	49
3.2. Türkiye’de Yerel Gündem 21’in Oluşum Süreci ve Yerel Gündem 21’in Önerdiği Katılım Modeli	58
3.3. Dünyadaki Yerel Gündem 21 Uygulamaları	61
3.4. Türkiye’deki Yerel Gündem 21 Uygulamaları	70
3.5. Dünyadaki ve Türkiye’deki Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Genel Bir Değerlendirme	74

4. YEREL KATILIM AKTÖRLERİ VE YEREL KATILIM

4.1. Belediye Başkanları ve Yerel Katılım	79
4.2. Cemaatler ve Yerel Katılım	80
4.3. Yerel Basın ve Yerel Katılım	81
4.4. Merkezi Yönetimin Taşra Uzantıları: Yerel Bürokratlar ve Yerel Katılım	81
4.5. Siyasi Partilerin Yerel Örgütleri ve Yerel Katılım	82
4.6. Milletvekilleri ve Yerel Katılım	83
4.7. Sivil Toplum Kuruluşları (STK’lar) ve Yerel Katılım	83
4.8. Belediye Bürokrasisi ve Yerel Katılım	84
4.9. İl Genel Meclis Üyeleri/Belediye Meclis Üyeleri ve Yerel Katılım	84
4.10. Muhtarlar ve Yerel Katılım	85
4.11. Örgütsüz Yerel Halk: Kadınlar, Yaşlılar, Çocuklar, Gençler, Engelliler ve Yerel Katılım	85
4.12. Rantiyeciler: “Rant Yiyiciler” ve Yerel Katılım	85

5. HATAY VE YEREL KATILIM SORUNU

5.1. Çalışmaya Katılan Belediyeler ile İlgili Niceliksel ve Niteliksel Veriler	86
5.1.1. Belediyelerin Adları ve Türleri	86
5.1.2. Belediyelerin Nüfusu	88
5.1.3. Belediyelerin Nüfus Yapısı	89

5.1.4. Belediyelerdeki Seçmen Sayısı ve Seçimlere Katılım Oranı	92
5.1.5. Belediyelerdeki Belediye Meclis Üyesi Sayısı.....	92
5.2. Çalışmaya Katılan Belediye Başkanları ile İlgili Niceliksel ve Niteliksel Veriler.	94
5.2.1. Belediye Başkanlarının Eğitim Düzeyleri.....	94
5.2.2. Belediye Başkanlarının Yaş Grupları	95
5.2.3. Belediye Başkanlarının Cinsiyetleri	96
5.2.4. Belediye Başkanlarının Mensup Oldukları Siyasi Partiler.....	97
5.2.5. Belediye Başkanlarının Görev Süreleri.....	98
5.2.6. Belediye Başkanlarının Belediye Başkanı Olmadan Önceki Meslekleri.....	99
5.3. Çalışmaya Katılan Belediye Başkanları ile Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Veriler.	99
5.3.1. Belediye Başkanlarının “Demokrasi” Tanımları ve Türkiye Açısından “Demokrasi” Kavramına Yaklaşımları.....	99
5.3.2. Belediye Başkanlarının “Siyaset” Tanımları ve Türkiye Açısından “Siyaset” Kavramına Yaklaşımları	100
5.3.3. Belediye Başkanlarının “Katılım”, “Yerel Katılım”, “Siyasal Katılım” ve “Yerel Demokrasi” Kavramlarını Algılayış Biçimleri.....	103
5.3.4. Belediye Başkanlarına Göre “Yerel Halk” ve “Seçmen” Kavramları.....	103
5.3.5. Belediye Başkanlarına Göre Belediye Başkanının ve Belediye Meclis Üyelerinin Seçiminde Ön Plana Çıkan Öğeler.....	104
5.3.6. Belediye Başkanlarına Göre Belediye Başkanının ve Belediye Meclis Üyelerinin Seçiminde “Mezhepsel” Yaklaşım.....	107
5.3.7. Belediye Başkanları ile Belediye Meclis Üyeleri Arasındaki Çatışma ve Uzlaşmalar.....	108
5.3.8. Belediye Başkanlarına Göre Feodal, Dinsel ve Cemaatçi Yapıların Belediye Yönetimine Etkisi.....	109

5.3.9. Belediye Başkanları Tarafından Düzenlenen/Düzenlenmeyen Halk Toplantıları ve Düzenlenen Halk Toplantılarında Gündeme Gelen Konular.....	111
5.3.10. Belediye Başkanlarının Kent Halkının Gönüllü Çalışabileceği Oluşumlara ve Projelere Yaklaşımları.....	113
5.3.11. İlçe/Belde Halkının Belediye Başkanlarına Ulaşmak İçin Kullandıkları Başvuru Kanalları.....	114
5.3.12. Belediye İcraatlarından “Halkı Bilgilendirme Süreci” ile İlgili Belediye Başkanlarının Düşünceleri	114
5.3.13. Belediye Başkanlarına Göre Yerel Halkın Karar Alma Süreçlerine Etkisi ve Yerel Halk Tarafından Kullanılan Mekanizmalar	115
5.3.14. Belediye Başkanları ile Milletvekilleri, İl Genel Meclis Üyeleri ve Muhtarlar Arasındaki İletişim	116
5.3.15. Belediye Başkanlarının “Kadın ve Yerel Siyaset” ile İlgili Görüşleri	117
5.3.16. Bir Baskı Aracı Olarak Yerel Basının Karar Alma Sürecinde Belediye Başkanları Üzerindeki Etkisi.....	120
5.3.17. Belediye Başkanları ve Sivil Toplum Kuruluşları.....	120
5.3.18. Belediye Başkanlarına Göre Yerel Gündem 21 Oluşumları	121
5.3.19. Belediyeler ve Yerel Gündem 21	122
5.3.20. Belediye Başkanlarına Göre “Yerel Demokrasi ve Katılımın” Önündeki Önemli Engeller ve Çözüm Yolları	123

6. BULGULAR ÖNERİLER SONUÇ

6.1. Bulgular	125
6.1.1. “Ezbere Demokrasi”	125
6.1.2. Siyasete Yabancılaşmış Belediye Başkanları.....	125
6.1.3. Demokrasi Kültürü ve Katılım Bilinci.....	125
6.1.4. “Siyaseten” Basamak Belediye Başkanlığı.....	126
6.1.5. Katılım Yoksunu Halkın Katılım Yoksunu Belediye Başkanları.....	126
6.1.6. “Gönüllü” Oluşumlara Karşı “Gönülsüz” Belediye Başkanları	126

6.1.7. Taşra Belediyeciliği	127
6.1.8. Belediye Başkanları ile Seçmen Arasındaki İlişki Biçimi “Müşteri İlişkisi”	127
6.1.9. Feodal, Dinsel ve Cemaatçi Yapıların Belirleyiciliği	127
6.1.10. Kadının Adının Olmadığı Yerel Siyaset	128
6.1.11. STK’sız Yerel Katılım	128
6.1.12. Bas(k)ın Olamayan Basın	129
6.1.13. Yerele İnemeyen Yerel Gündem 21	129
6.1.14. “Yerel Gündem 21 Gazetesi”	129
6.1.15. İlçe Belediyeleri-Belde Belediyeleri ve Yerel Katılım	129
6.1.16. Yerel Demokrasi ve Katılımın Cinsiyeti	130
6.1.17. Yerel Katılım Mekanı Olarak “Kahvehaneler”	130
6.1.18. “Çat Kapı” Katılımcı Belediyecilik	130
6.1.19. Etnik ve Dini Aidiyet	131
6.1.20. Çatışmadan Uzlaşmaya Doğru...	131
6.1.21. Feodal Kent Yöneticileri Olarak Belediye Başkanları.....	131
6.1.22. “Kent-İçi Belde Belediyeleri” ve Katılım Sorunu	132
6.1.23. “Sorunsuz” Belediyeler ve Başkanları	132
6.2. Öneriler	132
6.2.1. Ataerkil Aile Yapısı ve Erkek Egemen Anlayış Üzerine Araştırmalar.....	132
6.2.2. Feodal, Dinsel ve Cemaatçi Yapıların Etkileri Üzerine Çalışmalar.....	133
6.2.3. Yerel Yöneticiler, Yerel Halk ve STK İşbirliğini Artırmaya Yönelik Düzenlemeler	133
6.2.4. Katılımcı Belediye Anlayışına Göre Halkla İlişkiler Birimlerinin Yeniden Örgütlenmesi.	133
6.2.5. İşlevsel Yerel Yönetimler Araştırma ve Uygulama Merkezleri	133
6.2.6. Türk Belediye Sisteminde Model ve Ölçek Sorununun Çözümü.....	134
6.2.7. Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması ve Mevcut Belediyelerin Sayılarının Azaltılması	134

6.2.8. Belediye Başkanları ve Yerel Halk Arasındaki Dönemsel İlişkilerin Ortadan Kaldırılması ve Etkin Mahalle Yönetimleri.....	134
6.2.9. Yerel Bilgi Bankaları	135
6.2.10. Geleneksel Siyasi-Yönetimsel Anlayıştan Çağdaş Siyasi-Yönetimsel Anlayışa Geçişi Sağlayacak Bir Eğitim Politikası.....	135
6.3. Sonuç Olarak.....	135
KAYNAKÇA	137
EK	154

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. Belediyelerin Adları ve Türleri	87
Çizelge 2. Belediyelerin Nüfusu	88
Çizelge 3. Belediyelerdeki Kadın-Erkek Nüfusu	90
Çizelge 4. Belediyelerdeki Eğitim Durumu	91
Çizelge 5. Belediyelerdeki Seçmen Sayısı ve Seçimlere Katılım Oranı	92
Çizelge 6. Belediyelerdeki Belediye Meclis Üyesi Sayısı	93
Çizelge 7. Belediye Başkanlarının Eğitim Düzeyleri	94
Çizelge 8. Belediye Başkanlarının Yaş Grupları	95
Çizelge 9. Belediye Başkanlarının Cinsiyetleri	96
Çizelge 10. Belediye Başkanlarının Mensup Oldukları Siyasi Partiler	97
Çizelge 11. Belediye Başkanlarının Görev Süreleri	98
Çizelge 12. Belediye Başkanlarının Belediye Başkanı Olmadan Önceki Meslekleri	99

KISALTMALAR DİZİNİ

ALGA	: Avustralya Yerel Yönetimler Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
CUDEM	: Leeds Metropolitan Üniversitesi Kentsel Gelişim ve Çevresel Yönetim Merkezi
IULA-EMME	: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı
MAEP	: Mahalle Afet Eğitimi Programı
MERDİNAR	: Mardin Kentsel Katılımcı Rehabilitasyon Projesi
MOST	: UNESCO Sosyal Dönüşüm Yönetimi
OECD	: İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
PEGUP	: Peru Şehir Yönetimi Eğitimi Programı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUSDEV 21	: Hong Kong 21. Yüzyıl İçin Sürdürülebilir Kalkınma Projesi
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
UNCED	: Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
WALD	: Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi
YG 21	: Yerel Gündem 21

ÖNSÖZ

Tez sürecimi bir öyküye benzetiyorum. Giriş, gelişme ve sonuçtan oluşan, yazarı belli ve içi gerçek hayattan kahramanlarla dolu bir öyküye... Sıra bu öykünün kahramanlarına teşekkür etme sırası.

Öncelikle sadece akademik alanda değil, hayattaki duruşuyla insan olarak da kendisinden çok şeyler öğrendiğim, “Şiir” dilli hocam, tez danışmanım Doç.Dr.Muharrem GÜNEŞ’e teşekkür ederim.

Çalışmamın her aşamasında desteklerini benden esirgemeyen ve olumlu katkılarda bulunan iş arkadaşından öte dostlarım; Yahya ÖZDEMİR’e, Serpil ÖZPARLAK’a, Yasemin Ece EMİROĞLU’na ve Besime GÜNAYDIN’a teşekkür ederim.

Tez sürecinde beni hiç yalnız bırakmayan, “hayatın bana sunduğu en güzel armağan” olan Hilda ETKİN’e teşekkür ederim.

Çalışmamın başından sonuna kadar beni sabırla destekleyen AİLEM’e binlerce teşekkürler...

Ayrıca çalışmamı destekleyenlerin yanında varlıklarıyla “köstekleyen (!)” Necla’ya ve Tuğçe’ye “var” oldukları için teşekkür ederim.

Son olarak çalışma ile ilgili bütün eleştiri ve eksikliklerden yazarın kendisinin sorumlu olduğunu belirtmek isterim.

Eylem BEYAZIT

1. GİRİŞ

Bu başlık altında çalışmanın konusuna, amacına, tezlerine ve çalışmada kullanılan yönteme yer verilmektedir.

1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı

Dünya, ulus-devletten küresel dünyaya, moderniteden postmoderniteye, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı bir dönüşüm sürecinin içerisinde. Bu dönüşüm beraberinde çeşitli tartışmaları da getirmektedir. Demokrasi kavramı da, bu tartışmalar içerisinde ön sıralarda yer almakta, dün olduğu gibi bugünde hararetle tartışılmaya devam etmekte ve demokrasi sorununa yeni çözümler aranmaya çalışılmaktadır. Küreselleşme süreciyle birlikte, diğer belli başlı konularda olduğu gibi demokrasi kavramı üzerine de yoğun tartışmalar yaşanmaktadır. Tartışmaların odak noktası ise, demokrasinin -burada kastedilen temsili demokrasidir- beklentileri artık karşılayamadığıdır. Sermayenin sınırları aşan bir seyir izlemesi, uluslararası yeni aktörlerin ulusal siyasette ağırlığını artırması ve sonuç olarak ulus-devletin çözülme sürecine girmesi demokrasi tartışmalarını daha da anlamlı kılmaktadır.

Bu tartışmaların sonuçlarından biri, yerel demokrasinin kent düzeyinde nasıl uygulanabileceği noktasında düğümlenmektedir. Küreselleşmecilerin bu konuda buldukları ve yeni bir katılım modeli olarak önerdikleri çözüm Yerel Gündem 21'lerdir. Uluslararası bir örgütlenmeyle Türkiye gündemine de giren Yerel Gündem 21'lerin çıkış noktası, buldukları kenti "yeni aktörler" olarak nitelenen işletmeler, kadınlar, çocuklar ve tabii ki sivil toplum kuruluşlarına yöneltmektedir. Söz konusu birliktelik ise "yönetişim" kavramı ile sağlanmaya çalışılmaktadır.

Türkiye gerçeğinden hareketle yerel aktörlerin yapıları, nitelikleri ve hareket tarzları yerel siyaseti belirlediği gibi, yerel katılım konusunda da yeni açılımlar getirmektedir. Bu çalışmanın konusu, söz konusu aktörlerin, Hatay örneğinde, yapıları, nitelikleri ve hareket tarzlarının yerel siyaseti, dolayısıyla yerel katılımı "ne oranda" belirlediğidir.

Yerel demokrasi sürecinde yeni bir katılım modeli olarak ortaya konulan Yerel Gündem 21 uygulamalarından hareketle yeni katılım modellerinin katılım açısından bir çözüm olup olamayacağına Hatay örneğinde, Belediye Başkanları özelinde derinlemesine görüşme yöntemi ile sorgulanması ise bu çalışmanın temel amacıdır.

1.2. Çalışmanın Tezleri

Çalışmanın temel tezi şudur;

Yerel Gündem 21 gibi katılımcı süreçler, “tek tip yerel” kabulünden yola çıkmaktadır. Bir üst yapı, bir üst kurum, örgüt önermekte olan Yerel Gündem 21, Türkiye koşullarının özgün niteliklerinden uzak olmanın yanı sıra “tepeden dayatmacı” bir katılım modeli önermektedir. Yerel Gündem 21’in Hatay’da yaşama şansı yoktur. Çünkü Hatay yerelinde ve görece olarak çoğu Türkiye kentlerinde kendine özgü katılımı sınırlandıran, engelleyen bir takım koşullar vardır. Bu koşullar aşılmadan yerel demokrasi ve yerel katılım sorunu sürmeye devam edecektir.

Bu çalışmayı yönlendiren alt tezler ise şunlardır;

- T-1) Hatay yereline hakim olan feodal, dinsel ve cemaatçi yapı, Hatay ilçe belediye başkanları ve Antakya merkez ile merkeze bağlı belde belediye başkanları üzerinde oldukça etkilidir. Sosyal yapı bu yapılar üzerine oturmuştur. Rant ve ticarete dayalı olan iktisadi süreç bu cemaatçi yapıyı beslemektedir.
- T-2) Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamaları yukarıdan aşağıya bir örgütlenme anlayışı ile ele alınmıştır. Kaldı ki, yeni bir katılım modeli olarak ortaya konulan çözümün, Hatay ilçe belediye başkanları ve Antakya merkez ile merkeze bağlı belde belediye başkanları nezdinde de kabul gördüğü söylenemez.
- T-3) Hangi partiden olursa olsun belediye başkanları, kendi kentlerinde, beldelerinde katılımın gereğine inanıp, katılımcı bir belediyecilik anlayışına sahip

olmalarına karşın bu yönde ciddi adımlar atmaktan uzaktırlar. Katılımcı yönetim anlayışı düşünce bazında kalmakta olup, belediye başkanları katılımı kurumsallaştıracak girişimlerde bulunmamaktadırlar.

T-4) Belediye başkanlarının katılım olanaklarını kullanma düzeyleri düşüktür. Bu olanakların kullanılması da katılımdan beklenen amaçlara katkıda bulunmaktan çok, bireysel sorunları çözmeye yöneliktir. Belediye başkanları katılımı popülist politikalar gereği gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

T-5) Yerel halkı kent yönetimine katacak yöntemleri ve özgün katılım modellerini araştırmayan belediye başkanları, daha çok geleneksel siyasal katılım modellerini benimsemektedirler. Belediye başkanları geleneksel siyasal-yönetimsel alışkanlıkların etkisi altındadırlar.

T-6) Belediye başkanları arasında yerel katılıma “can atanlar”, yerel katılıma “duyarsız olanlar” ve yerel katılımdan “habersiz olanlar” şeklinde üç temel davranış biçiminden söz edilebilir.

T-7) Sosyal yapıda kadın ne ise siyasal yapıda da odur.

T-8) Yerel basın bir baskı grubu gibi çalışmasına karşın, bu baskı grubu belediye başkanları tarafından pek fazla ciddiye alınmamaktadır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, alan çalışması niteliğinde olup, araştırmada derinlemesine görüşme yöntemi uygulanarak niteliksel çalışma yapılmıştır. Araştırma amacına uygun olarak hazırlanan soruların, görüşüne ihtiyaç duyulan kişiye/kişilere araştırmacı tarafından sorularak cevap alınması süreci olan derinlemesine görüşme, niteliksel araştırmalarda kullanılan ve sosyal olguları anlayabilmek için önemi gittikçe daha fazla kavranan bir yöntemdir. Görüşmede söylenenlerin, yüzeysel anlamları yanında “gerçek” ve “derinliğine” anlamları da çıkartılabilir. Yapmacık cevapların ayıklanabilme ve

gerçeklerin ortaya çıkartılabilme olasılığı yüksektir. Görüşmede ses tonu, mimikler ve soruları cevaplama da gösterilen istek, söylenenlerin değerlendirilmesinde önemli ipuçları niteliğindedir. Derinlemesine görüşme yöntemi, önceden yapılan ve “ne tür” soruların “ne şekilde” sorulup, hangi verilerin toplanacağını ayrıntılı biçimde saptayan “görüşme planı”nın uygulanmasındaki kuralların katılığına göre; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üçe ayrılır. Bu yöntemin niteliksel bilgi sağlaması, niceliksel bilgi toplamaya ve dolayısıyla genelleme yapmaya elverişli olmaması önemli bir zaaf olarak gösterilmekte ancak bu yöntemin alan araştırması boyunca önemli esneklikler sağladığı belirtilmektedir (Karasar 2003:165-175; Yazıcıoğlu ve Erdoğan 2004: 84-88; Ural ve Kılıç 2005:22).

Bu çalışmada başka araştırma tekniklerine göre uygulanması daha zor, daha zaman alıcı ve maliyeti yüksek bir görüşme yöntemi olan derinlemesine görüşme yönteminin esnekliğinden yararlanılarak, bilgi toplama süreciyle, verilerin değerlendirilmesi sürecinin bir arada yürütülmesi sağlanmıştır.

Çalışmanın verileri 8 (sekiz) kimlik sorusu, 8 (sekiz) kavramsal soru ve 18 (onsekiz) uygulamaya dönük toplam 34 (otuzdört) soruyu kapsayan bir görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Açık uçlu soruların olduğu görüşme formu yapılandırılmamış görüşme formudur. Görüşme sırasında soruların tam olarak anlaşılması durumunda “alternatif ifadeler ve sondalar” (Yıldırım ve Şimşek 1999:49) ile görüşülen kişilerin soruları anlamalarına yardımcı olunmuştur.

Sonuç olarak, alan çalışması Aralık 2005-Haziran 2006 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Bulgular, çeşitli kaynaklardan elde edilen verilerin yanı sıra, Hatay'daki 11 (onbir) ilçenin belediye başkanları ile 1 (bir) Antakya merkez ilçe belediye başkanı ile 21 (yirmibir) Antakya merkezine bağlı belde belediye başkanları olmak üzere toplam 33 (otuzüç) belediye başkanı ile yapılan derinlemesine görüşmeye dayanmaktadır. Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş ve çalışma sınıflandırılıp yorumlanarak bu veriler üzerine oturtulmuştur.

2. DEMOKRASİ, YEREL DEMOKRASİ, KATILIM VE YEREL KATILIM ÜZERİNE KAVRAMSAL BİR ÇERÇEVE

Bu başlık altında “demokrasi”, “yerel demokrasi”, “katılım” ve “yerel katılım” kavramları irdelenmekte, küreselleşme süreciyle birlikte dünyada ve Türkiye’de bu kavramlar üzerine yapılan tartışmalara yer verilmektedir.

2.1. Demokrasi Üzerine

Demokrasi kök anlamları demos (halk) ve kratos (yönetim) olan Eski Yunanca “democratia” kelimesinden gelmektedir. Demokrasi literatüründe demokrasi ile ilgili “halkın halk için yönetiminden”, “doğrudan yönetime ve halkın iktidarına”, “halk egemenliğinden”, “eşitlik ve özgürlüğün politik gerçekleşimine” kadar çeşitli tanımlamalara rastlamak mümkündür (Özcan 2002).

“Halkın yönetime katılım yollarını açık tutan, farklı görüşlerdeki partiler arasında temsil için seçimleri sağlayan, temel hak ve hürriyetlerin yasa ile korunduğu, ‘Hukuk Devleti’ ilkesinin hedef alındığı, kuvvetler ayrılığı temelinden hareketle iktidarın sınırlandırılmasına yönelik tedbirleri içeren, azınlığın çoğunluğa karşı korunması ve iktidar yolunun açık olması vb. ilkelerin bütünlük içinde var olduğu bir kültür” (Tek 2004:173) olarak tanımlanan demokrasi, Tibi’ye göre (1999:59) modernlikle ilişkili bir hükümet sistemidir. Hükümet biçimi, yaşam felsefesi ve yaşayış biçimi arasındaki etkileşimler gereğince oluşan demokrasi sadece bir yönetim biçimi olarak değil, aynı zamanda kültürel ve entelektüel bir gelenek olarak da değerlendirilmektedir (Ertürk 1993:165; Scheben 1999:98). Wolin de (1999:51) demokrasiyi, sıradan yurttaşların siyasal potansiyelleriyle, yani onların ortak ilgi alanlarını ve bunları gerçekleştirecek eylem modellerini kendi başlarına keşfetme yoluyla siyasal varlıklar haline gelme olanaklarıyla ilgilenen bir proje olarak görmektedir.

Klasik Yunan kent-devleti doğrudan demokrasisi, İtalyan Rönesans'ı kent-devletleri cumhuriyetçiliği, batıda temsili yönetim teorisinin ortaya çıkışı; halk meclisleri düşüncesi; Fransız Devrimi'nden kaynaklanan özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ilkeleri ile değişik toplumsal hareketler ve insan hakları için sürdürülen yoğun mücadelelerden beslenen demokrasi, uzunca bir süre kent-devleti demokrasisi, halkın yönetime doğrudan katılımına dayalı bir tür yerel siyasal düzen olarak algılanmıştır. Buna karşın ulus-devlet demokrasisi olarak nitelenen demokrasi tipi 19. yüzyılın bir ürünüdür. Gerek işleyişi ve gerekse boyutları açısından tarihsel köklerinden önemli farklılıklar göstermektedir (Yıldırım 1993:19-20).

Özgürlük, çatışma, anayasal rejim, süreç, kurumsallaşma, katılma/birlikte biçimlendirme, topluluk bilinci, insan hakları, eşitlik, sosyal yetenek, halk egemenliği, temsil/seçim, düşünce özgürlüğü, sivil toplum, doğrudan demokrasi, profesyonel yurttaş, iletişim, açıklık/bilgilendirme, demopedi (yurttaşın eğitimi), yaşam kültürü, çoğulculuk, halk oylaması, liberal toplum, siyasal kalite, yerel demokrasi, bireysellik ve ekonomik kalkınma, “temel demokratik göstergeler” olarak demokrasi literatüründe yerlerini almaktadırlar (Çukurçayır 2002; Smooha 2002; Flanagan ve Gallyay 2005).

Demokrasiyi ortak kararların verildiği, ortak bir tavrın seçildiği ve sürekli olarak değişen bir çıkar çatışması ve iktidar mücadelesi bağlamında yaşamın pratik alanına yönelik ortak değerlerin yaratıldığı veya dile getirildiği bir rejim/kültür/sivil toplum/hükümet olarak ifade eden Barber (1999:495), bu siyasal tanımdan yola çıkarak demokrasi politikasına özgü önerilen bazı nitelikleri şu şekilde açıklamaktadır: Demokrasinin doğrudanlığı, yaratıcılığı ve değişime açıklığıyla bağlantılı devrimci ruhu; bağlanımı, katılımı ve yasal hak tanınmasını benimsemeyi gerektiren demokrasinin özerkliği ve bir tür demokratik cemaatçiliği ve ortak iradeyi gerektiren bir demokrasideki demokratik yargının paylaşımcı veya kamusal niteliği (ortak eyleme yönelik karar alma).

Görüldüğü üzere, demokrasi kavramlarına yönelik kuramsal ve kavramsal açmazlar söz konusudur. Pratik demokrasi sorunlarını aşmak için yeni yeni kavramlar

ortaya atılmakta, yapılan tartışmalar bu zemine oturtulmakta ve çözüm için yerel demokrasi ve yerel katılım mekanizmalarına bel bağlanmaktadır.

2.2. Yerel Demokrasi Üzerine

Halka en yakın birim ve aynı zamanda demokrasi için en uygun ölçek olarak nitelenen “yerel”, demokratikleşme tartışmalarında önemli bir rol üstlenmekte ve sürekli gündemde kalmaktadır. Herhangi bir ulus-devlet sınırları içerisinde yer alan yönetsel bir birimi ve bu birimde yer alan tüm unsurların konulan hedef çerçevesinde sorumluluk üstlenmesinin beklendiğini ifade eden yerel kavramı, soyut bir kavram olan “küresel”in aksine somuttur, içinde yaşanandır (Tekeli 2004:27).

Küreselleşme süreci ile birlikte yerel, bu nitel özellikleri ve ulus-devlet sınırları içindeki demokratikleşme talepleri nedeniyle daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu süreçte yerele tanınan rol değişmiş; yerel, küresel ölçekte tanımlanan bir birim olarak algılanmaya başlanmıştır. Küresel olan, altyapı, işgücü, bilgi birikimi, toplumsal uzlaşma, pazar, hammadde bakımından kendisine en uygun ölçekleri ararken; yerel ise, mekansal farklılığını, yeteneklerini ve özgünlüklerini ortaya koyarak küresel olanakları kendisine çekmeye ve pazarlık yapmaya çalışmaktadır. Küreselleşme, kapitalizmin eşitsiz gelişme kuralını göz ardı ederek, ulusal-bölgesel dengesizlikleri hiçe sayarak, yaklaşımını yerelin var olan koşulları üzerinden değerlendirmektedir. Artık küreselleşmeye koşut yerelleşme kavramı yeni anlamlar kazanıp, yoğun özelleştirme politikaları ile devletin küçültülmesi kurgusu çerçevesinde öne çıkarılması gereken bir unsur olarak görülmeye başlanmıştır (Göktürk ve Kavili 2000:238-246; Göktürk ve Kavili 2002).

Bu bağlamda yerel yönetimler de, her kesimin önem verdiği birimler haline gelmiştir. Öncelikle bu noktada “yerel yönetim” kavramının Kamu Yönetimi disiplininde taşıdığı anlamı açıklamak gerekmektedir. Yerel yönetimler Kaya Projesi’nde (TODAİE 1992:1) “belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun bireylerine, bir arada yaşamak nedeni ile kendilerini en çok ilgilendiren konularda

hizmet üretmek amacıyla kurulan, karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, merkezi yönetimle olan ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileri” şeklinde tanımlanmaktadır.

Tekeli (1999a:195) bu tanıma benzer bir şekilde yerel yönetimleri, yerel bir topluluktaki bireylerin birlikteki gereksinmelerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlar olarak ifade etmekte ve yerel aktörleri “belediye” (belediye başkanı, belediye encümeni, belediye meclisi), “siyasi partilerin yerel örgütleri” (il başkanı, delegeler, belediye başkanı ilişkisi) ve “merkezi yönetim” (merkezin vesayet yetkilerini kullanarak merkezi siyasetin yerel politikaya yansımaları ve o ilin milletvekillerinin çalışmaları) olmak üzere üç bölüme ayırmaktadır. Bunlara ek olarak Tekeli, diğer aktörlerin üreteceği kamu mal ve hizmetlerinin tüketicisi olarak görülen ve oldukça pasif düşünülen “halk”ı da yerel aktörler grubuna dahil etmektedir.

Çitci’ye göre (1996:5) demokrasinin seçim, denetim ve sorumluluk ilkeleri yerel yönetimler bağlamında gerçek anlamda yaşama geçmektedir. Liberal gelenekte temsile dayanan bir yerel yönetim sistemi özgürlük, eşitlik, dayanışma, siyasal sorumluluk, katılma gibi demokratik değerlere atıfta bulunarak ussallaştırılmakta, yerel yönetim-demokrasi ilişkisinin kilit noktalarını temsil ve katılma kurumları oluşturmaktadır.

Yerel yönetimler halka en yakın yönetim birimi olarak özel bir konum taşımaktadırlar (Uğur 1990; Yıldırım 1990; Keleş 1995; Göymen 2000). Zira demokratik potansiyeli diğer yönetimlerden daha üstündür; bireyin yönetime gerçekten katılabileceği en uygun düzey olan “yerel”in yönetimidir. Yönetenler ve yönetilenler arasındaki mekansal ve toplumsal uzaklığın az olduğu birimdir yerel yönetimler; dolayısıyla, yönetenler ile yönetilenler arasında yakın ilişkilerin doğmasına olanak sağlayıp demokrasinin özü olan siyasal sorumluluk duygusunun gelişmesiyle denetim

işlevine katkıda bulunur. Günlük hayatın bugünü ve yarını için özel öneme sahip birçok kararın alındığı, uygulamanın yapıldığı yerdir. Bu yönetim, söz konusu kararların alınmasında, uygulanmasında halkın etkinliğinin sağlanabileceği ve aynı zamanda topluluğun yararı için bireylerin bilgi ve yeteneklerinin harekete geçirebileceği en uygun konumda bulunan yönetimdir. Yerel yönetimlerin karar organlarının seçimle iş başına gelmiş olmaları ve kendi işlerini kendi organları eliyle, dışarıdan hiçbir karışma olmaksızın görmeleri, tüzel kişilik sahibi olmaları, bu kuruluşlara demokratik ve özerk kuruluş niteliğini kazandırmaktadır. Yerel özerklik ve yerel demokrasi kavramları bu özerkliklerin sonucu olan kavramlardır (Keleş 1993:35; Keleş 1998:47-56; Yıldırım 2002:18).

Halkın kendi kendini yönetmesine olanak veren kurumlar olması nedeniyle hemen hemen bütün ülkelerde yerel yönetimlere demokratik kurumların önde geleni gözüyle bakılmaktadır. Halk kendi eliyle seçmiş olduğu organlar aracılığıyla yönetimde söz sahibidir. Kuşkusuz yerel yönetim organlarının salt seçimle oluşacağıının öngörülmesi, kurumlara demokratik nitelik kazandırmaz. Biçimsel koşulların bir adım daha ötesine gidilerek, gerçek bir halk katılımını sağlamak da gerekir. Bu ise, toplumdaki türlü katmanlara katılım yollarını açmakla sağlanır. Bu nedenlerle yerel yönetimler demokrasinin uygulamadaki birinci ayağı, temeli, demokrasi okulu ve beşiği olarak görülmektedir. Ancak yerel yönetimlerin demokrasi için “ideal okul” olarak nitelendirilmesine rağmen demokrasi ile yerel yönetimler arasındaki bu yakın ilişkinin bir özdeşlik olarak algılanmaması gerektiğinin altı çizilmekte, yerel yönetimlerin bu işlevleri ne denli gerçekleştirebildikleri sorgulanmaktadır (Keleş 1993:20-34; Sayın 1994:24; Keleş 1998:47-56; Yıldırım 2002:18; Tek 2004: 174).

Keleş (1998:45-46), yerel yönetimlerin özgürlük, katılım ve etkenlik gibi değerlere dayandığını belirtmektedir. Özgürlük ile bireysel özgürlükler değil, yerel topluluğun bir bütün olarak özgürlüğü kastedilmektedir. Bir yerel yönetim biriminin özgürlüğü, zorunlu olarak onu oluşturan bireylerin özgürlüklerinin toplamı değildir. Özgürlük kavramı, yerel özerklik için yeni bir temel oluşturmaktadır. Yerel özerklik

anlayışı ve devletin yerel yönetimlerin işlerine karışmasının önlenmesi, özgürlük düşüncesinden geniş ölçüde esinlenmiştir. Yerel yönetimde katılım ise, kentin dolayısıyla toplumun bireye üstün olduğu anlayışına dayanmaktadır. Bu kavram, yerel yönetimleri belli bir anda sundukları hizmetlerden bağımsız olarak önemli ölçüde özerkliğe sahip bir dizi temsili kurumlardan oluşmakta sayar. Bunun anlamı, yerel yönetimlerin belli kamu hizmetlerini en düşük yeterli bir düzeyde yurttaşlara sunan bir kurum olarak görülmesidir.

Yerel yönetimlerin, kimi kamu hizmetlerini halka etkin bir biçimde sunmaları da varlık nedenleri arasında sayılmaktadır. Bir kent ya da kasabanın kendi sınırları içinde bile belirli hizmetlerin bütün semtlere en küçük yeterli bir düzeyde sağlanması, yerel yönetimleri doğuran nedenler arasında yer almaktadır. Yerel yönetimlerin oynadığı türlü rolleri Keleş (1998:46-47) siyasal, yönetsel ve ekonomik başlıklar adı altında toplamakta, bu ana işlev kümeleri içinde de bu yönetimlerin çok sayıda işlevlerinden söz etmektedir. Demokratik katılımın özendirilmesi, yönetimde etkinliğin sağlanması, toplumsal ve ekonomik gelişmenin hızlandırılması, ulusal birlik ve bütünlüğün korunup geliştirilmesine katkıda bulunulması bu işlevlerden birkaçıdır. Ancak Keleş, bu amaç, işlev ve ilkelerden hepsinin aynı anda çoğa çıkarılma olanağı olmadığını, tarih boyunca bu amaçlardan bir ya da birkaçının ötekilere oranla daha çok gerçekleşme şansına kavuştuğunu vurgulamaktadır.

Demokrasi kavramının başlıca öğeleri olan yurttaş katılımı, çoğunluk ilkesi ve önderlerin hem danışmaya önem vermeleri, hem de seçmene hesap verme sorumluluğu duymaları yerel ölçekte de geçerli değerlerdir. Buradan hareketle Keleş (1998:56-59) ve Tekeli (1983:4-6) demokrasi ile yerel yönetim arasındaki ilişkilerle ilgili görüşleri şu şekilde gruplandırmaktadır;

A. Demokrasi ile Yerel Yönetim Arasındaki İlişkilerle İlgili Olumsuz Görüşler

1. Yerel yönetim, demokratik seçim ilkesine tümüyle ters düşen, gücünü yalnız geleneklerden alan kutsal bir kurumdur. Bu görüş Toulmin Smith tarafından savunulmaktadır.
2. Demokrasinin çoğunluk, eşitlik, herkese eşit ölçütler uygulama gibi ilkeleri, özde oligarşik eğilimli ve bozuk olan yerel yönetim istemleriyle bağdaşmamaktadır. Langrod ve Moulin, yerel yönetime demokrasinin düşmanı gözüyle bakmakta, demokrasinin de özerk yerel yönetimi yıkabileceğini savunmaktadırlar.
3. Hugh Whalen ise yerel yönetimlerin, bir siyasal geleneği temsil etmekle birlikte, bundan daha çok kamu hizmeti sunan birer kurum olarak anlaşılmasının doğru olacağını belirtmektedir.
4. Georges Langroad'a göre yerel yönetimleri, demokrasi için bir siyasal eğitim ortamı olarak görmek yanlıştır. Çünkü siyasal önderlerden pek azı yerel yönetimlerden gelmektedirler. Yerel düzeydeki politikanın, demokrasiyi güçlendirmekten çok, dar çıkar çatışmalarını artırması olasıdır. Yurttaş, ulusal düzeydeki politika ve siyasal sorunlar içinde demokrasiyi, yerel düzeyde olduğundan daha iyi öğrenebilir. Demokrasi ile yerel yönetim arasında kaçınılmaz ve karşılıklı bir bağımlılık bulunduğu ileri sürülemez. Demokrasi, yerel yönetimler var olduğu zaman var olan, bulunmadığı zaman da yok olan bir şey değildir.
5. Chadwick de yerel yönetimlerden "küçük oligarşiler", "iş bulma örgütleri" olarak söz etmektedir.

B. Demokrasi ile Yerel Yönetim Arasındaki İlişkilerle İlgili Olumlu Görüşler

1. John Stuart Mill, yerel yönetimlerin demokrasi ile zorunlu olarak ilişkili bulunduğu görüşünü taşımaktadır. Mill'e göre vergi yükümlülükleri yönetimde mutlaka söz hakkına sahip olmalı, yönetimde onlara her zaman danışılmalı ve yapılanlar konusunda aydınlatılmalıdırlar. Salt yerel nitelikte olan işleri yerel

halkın görmesi doğaldır, bu özgürlük onlara tanınmalıdır. Mill de, Alexis de Tocqueville gibi yerel yönetimleri birer siyasal eğitim aracı olarak görmekte ve bu yönetimlerin yapmakta oldukları hizmetler ne olursa olsun, demokrasinin temel ögesi oldukları düşüncesini taşımaktadır.

2. Keith-Panther Brick de, yerel düzeyde bir halk yönetiminin demokrasi açısından taşıdığı önemi vurgulamaktadır. Brick'e göre eğer yerel düzeyde topluluklar demokratik bir biçimde yönetilmiyorsa, ülkenin demokratik olduğu ileri sürülemez.
3. Sidney ve Beatrice Webb gibi İngiliz düşünürleri, yerel yönetimleri daha çok halkın gereksinim duyduğu hizmetleri sunmanın bir aracı olarak görmüşlerdir. Onlara göre bu hizmetlerin halka, yerel düzeyde, yerel yönetimlerce sunulmasıyla özel kesimin kazanç güdüsünün yerini, kamu hizmeti anlayışı almış olacaktır.

Keleş'e göre (1998:59) yerel yönetimlerin demokrasiyle yakından ilişkili bir siyasal kurum olmaları, onları farklı görüş, eğilim ve ideolojilerin de çarpıştığı bir ortam durumuna getirmekte, yerel toplulukları ilgilendiren sorunlara ve siyasalara farklı siyasal partiler, farklı biçimlerde yaklaşmaktadırlar. Türkiye'de de yerel yönetimlerin demokrasi için vazgeçilmez olduğuna inananların yanı sıra karşı çıkanlar da vardır. Bu kişilerin yerel yönetim kurumunun kendinden çok, bu kurumun Türkiye'deki oluşumuna ve işleyiş biçimine karşı oldukları görülmektedir. Genel olarak savunulan görüşler şu şekilde özetlenebilir: Yerel yönetimlerin görev alanlarını genişletmek, eğitim, sağlık, trafik gibi hizmetleri onlara devretmek yanlıştır. Çünkü bunlar genellikle özeysel yönetimin görev alanlarıdır. Savurganlık ve yolsuzluk yatağına gelmiş bulunan belediyelere bu tür görevler verilemez. Yapılması gereken, yerel yönetimleri daha özerk kılmak ve görev alanlarını genişletmek değil, üzerlerindeki devlet denetimini artırmak ve etkili kılmaktır. Özellikle kent topraklarının imara açılmasına ve ihalelere ilişkin işlemler, devletin mutlak denetimi altına alınmalıdır.

Chris Pickvance ve Edmont Preteceille (Kahraman ve diğerleri 1999:49-53) yerel yönetimler üzerine yaptıkları araştırma sonucu, bu alanda Ortodoks ve Marksist olmak üzere iki temel analitik yaklaşımın egemen olduğunu belirlemişlerdir. Yönetimin

devlet-toplum ya da devlet-ekonomi karşıtlığı içinde ve temsiliyet sorunsalı temelinde düşünüldüğü bu iki yaklaşımdan Ortodoks yaklaşımda yerel yönetim, temsili demokrasi mantığıyla hareket eden siyasi partilere gönderimle, Marksist yaklaşım içinde de sermaye birikim sürecinin gereklerini yerine getiren ve bu süreçle bire bir, “bir temsiliyet ilişkisini” sergileyen bir aygıt olarak tanımlanmaktadır.

Tekeli’ye göre de (Kahraman ve diğerleri 1999:49-53; Tekeli 1999b: 239-254) yönetim, karmaşıklaşan toplumlarda katılım sorunsalını içermekte, katılım da yönetim mantalitesinin devlet-toplum/ekonomi karşıtlığına dayalı araçsal ussallıktan kopmasını gerekli kılmaktadır. Kısacası Tekeli, yönetim kavramından yönetişim kavramına, dolayısıyla merkez-çevre ekseninde yerel yönetimi düşünmekten, katılımcı demokrasi temelinde hareket eden, çok boyutlu ve çok aktörlü, karar alma süreçlerini farklı aktörlerin katılımına açan, işlevsel ve etkili bir yönetim birimi olarak yerel yönetimi düşünmek gerektiğini vurgulamaktadır.

Yönetime katılım ve yerel demokrasinin gelişmesi konuları, Batı’da kent çalışmalarının önemli bölümünü oluşturmakta, çeşitli yerlerde oluşturulan kentsel-sosyal hareketlerin deneyimleri ışığında bu kavramların içleri doldurulmaya çalışılmaktadır (Bookchin 1999; Swanson 2001; Sennett 2002; Alcock 2004; Posner 2004; Pratchett 2004).

Yerel demokrasi, belirli bir mekana ilişkin ve o mekanı şekillendiren kararların, orada yaşayan sakinlerin katkısı ya da onayını ne derecede aldığı, bu nüfusun kompozisyonunu ve yapısını, dolayısıyla da gereksinim ve beklentilerini ne denli yansıtabildiği olgusudur ve kent olgusundan hareketle düşünülmelidir. İnsanlar kentleri üzerine karar verme yetkisini ne merkezi iktidara, ne onun uzantısı haline gelen yerel yönetimlere ne de uzmanlara bırakmalıdırlar. Kentler, kentlilerin doğru ve dolaysız yansıması olmalıdır. Kentlilerin etkin bir katılımı olmadan onlar için iyi bir kent kurulamaz. Bu noktadan hareketle yerel demokrasinin kalitesi belirli ölçütlerle değerlendirilir. Bu amaca yönelik olarak, yerel yönetimlerde karar mekanizmalarının işleyişinden başlayıp, yerel toplulukların bilgilenebilme düzeyi ve sivil toplumun

güçlülüğü ve etkinliğine dek uzanan geniş bir yelpazede ele alınabilecek çok sayıda gösterge ölçüt olarak kullanılmaktadır (Bumin 1998:22; Yıldırım 2002:12-25).

Yerel demokrasinin sağlanmasının en önemli yollarından biri yerel farklılıkların algılanması, yerel hizmetlerin yerel farklılıkların dikkate alınarak sunulmasıdır. Ancak merkezi hükümetin denetim görevini yerine getirmek için standartlaşmış kriterleri kullanması yerel farklılıklara yönelik hizmetleri engelleyen bir mekanizma olarak kabul edilmektedir (Burns 2000:963-973). Dünyada gelişmiş demokrasilerde, yerel yönetimler kentsel hayatı biçimlendiren ve orada yaşayan değişik nüfus gruplarının yaşamlarını şu ya da bu kerte de etkileyen kararlar alırken, kentte yaşayanlar da seçimler ve onun dışında dünyada birçok değişik uygulamaları olan çeşitli yöntemlerle kent yönetimine katılma ve onu etkileme çabası içerisinde olup, kent yönetimlerini yalnızca alınan kararlar açısından etkileme değil aynı zamanda kent yönetimlerine projeler geliştirip önererek yerel hizmetlerin yürütülmesine ortak olma ve onları bizzat üstlenme olanaklarının yaratılması yolunda da mücadele vermektedirler. Ancak Türkiye’de kentler bağlamında, eşitlik ve refahın adaletli dağılımı açısından yerel demokrasinin geliştirilmesi, öncelikli sorun olarak ortada durmaktadır (Yıldırım 2002:30-32).

Demokrasinin işlerliğinin olabilmesi, etkili bir kamu alanının bulunmasına bağlanmaktadır ki, Türkiye’de yerel bir kamu alanının var olmadığı, yerel kamu alanının merkezi siyaset tarafından işgal edilmiş olduğu, yerel siyaset aktörlerinin yerel kamu alanıyla karşılıklı bir etkileşim içinde faaliyet gösteremediği Tekeli (1999a:196) tarafından iddia edilmektedir. Buna istinaden Tekeli’nin (1999a:214) yerel demokrasi ile ilgili saptamaları şu şekilde sıralanabilir;

1. Yerel bir siyaset alanı tanımlanmış olmasına karşın, bu siyaset alanına tekabül eden bir kamusal alanın örgütlenmemiş olması yerel demokrasinin istenilen biçimde olmamasının en önemli nedenidir. Yani içinde bulunulan bu işlerin nasıl yapılabileceğinin tartışılabildiği, eleştirel ve rasyonel tartışmanın gerçekleştiği

bir kamusal alan yoktur. Oluşabilen yerel kamusal alanı da merkezi siyaset işgal etmiş durumdadır.

2. Türkiye'deki yerel yönetim bir mal ve hizmet üretmeye dönük bir yerel yönetimdir. Hemşehri de bunların tüketicisidir. Parti pratikleri himayecilik içinde geliştiği için, bu tüketici kitleleri parti himayecilik bağlarını aşan bir örgütlenmişliğe sahip olamamaktadır.
3. Sosyal ilişki ağları, hemşehri örgütlenmeleri ve/veya dini cemaatler çerçevesinde dayanışma ağları gibi yurttaşlık bilincinin gelişmesini engelleyen ve himayecilik kanalıyla işleyen ağlar oluşmuştur.
4. Bugünkü temsili demokrasiden kaynaklanan pratikler genellikle bireye “özel alanı korunmuş bir birey” kalıbı içinde yaklaşmaktadır.

Sarıbay'a göre de (2002:48), kentin demokrasiyi besleyici farklı ve çoğul ortam olma özelliği mutlaklaştırılmamalıdır. Aksi takdirde anlamsız taleplerin bile çoğulluk ve farklılık uğruna meşrulaştırılması, egoizmi, ayrıcalığı ve eşitsizliği teşvik eder. Bu durumda sivil toplumun doğal ortamı olarak tanımlanan kentin, hemşehrilerin birbiri üzerinde iktidar kurmalarının popülist şekilde haklılaştırıldığı bir savaş alanına dönüşmesi tehlikesini içerir. Bu sebeple demokrasi ile yerel yönetimler arasındaki ilişkinin geleceği de söz konusu tehlikenin aşılmasına yakından bağlanmakta, bu doğrultuda kentin değişiminin hayatı ve kimlikleri değiştirmesine daha sorgulayıcı bir gözle bakılması gerektiği Sarıbay tarafından önerilmektedir.

Yeni bir demokratik yerel yönetim anlayışına niçin gereksinim duyulduğunu Burns, Hambleton ve Hogget (Kahraman ve diğerleri 1999:47) küreselleşme süreciyle ulusal ve uluslararası ekonomik ilişkilerde gündeme gelen yeniden yapılanma sonucu “fordist sanayileşme paradigmasından” “post-fordist esnek sermaye birikim sürecine” geçişin yerel yönetimler üzerinde çok önemli sonuçlar doğurmuş olmasına bağlamaktadırlar. Bu sonuçlar kendilerini kentlerde oluşan eşitsiz ve dengesiz gelişmede göstermekte aynı zamanda farklı pazar mekanizmalarının ortaya çıkmasında da belirmektedir. Tüm bu değişim ve dönüşümler yerel yönetimler için ciddi sorunlara neden olmakta ve hem yerel yönetimlere geleneksel analitik yaklaşımlar içinde

epistemik ve metodolojik sorunlar yaratmakta, hem de yeni bir demokratik yerel yönetim anlayışına gereksinimi ortaya çıkarmaktadır. Bohman'a göre de (Kahraman ve diğerleri 1999:55) demokratik yerel yönetimin ön koşulu "kamusal sorgulama"dır. Eğer yerel yönetim tarafından alınan kararlar vatandaşa dayatılmayacaksa, vatandaşların yönetime katılım yoluyla gündeme getirdikleri kamusal sorgulama sürecine yönetimin açık olması gerekmektedir. Bu aynı zamanda yönetim ile vatandaşlar arası ilişkilerde rıza olgusunun ortaya çıkmasının ve yönetimin meşruiyet sorunsalıyla karşılaşmamasının da çaresidir. Kamusal sorgulama, yerel yönetimle vatandaş arasında "paylaşılmış bir toplum/kent vizyonunun" ortaya çıkma aracı olup yerel yönetimi katılımcı demokrasiye açmaktadır.

Margosyan'a göre (2002:137), siyasal partilerin çatısı altında politika yapmanın, daha da açıkçası işi profesyonel anlamda bir nevi meslek haline dönüştüren, bir grup seçkinin elinde demokrasi, geniş halk yığınlarını tam anlamıyla temsil etmekten uzaktır. Bireyin bilinçli olmadığı böylesi bir demokraside seçilenlerden hesap soran durumunda olamayan, dolayısıyla sadece dayatılanlara ve dikte ettirilene uyma durumunda kalan, özetle tabandaki kişilerin tavandakilerden pratik olarak hesap sorma olanaklarının olmadığı bir demokraside çoğunluk, sadece gören ama gördüklerine doğru dürüst bir yorum getiremeyen, olayları yeterince tahlil edemediği içinde olayların dışında kalan, daha da açık bir ifadeyle "katılımcı" olmayan, etkisiz bir insan kitlesi, etkisiz bir yurttaş topluluğudur.

Margosyan (2002:137-138) bu noktada katılımcı demokrasinin kaynağında bireyin ne denli önemli olduğunu, bireyin hep merkezde olması ve tüm olayların bireyin etrafında dönmesi gerektiğini, toplumun birey için var olduğunu ve ancak sağlıklı, ruhi dengesi yerinde olan bireylerin meydana getirecekleri toplumun dengeli olabileceğini vurgulamaktadır.

Görüldüğü üzere yerel demokrasi, yukarıdan aşağı yönetim yerine halk inisiyatifine dayanarak seçilmişlerin yurttaşlar tarafından göreve çağrılmasının mümkün

kılınacağı, birlikte yönetme modelini vaat etmektedir. Ancak yurttaşlar tarafından ifade edilen görüşler sadece danışman görüşü olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden katılımcılar kısa bir süre içinde gerçekte hiçbir şey elde etmedikleri için usanıp vazgeçmekte ve genellikle katılım inisiyatifleri gençler, kadınlar, yaşlılar, toplumun en az ayrıcalıklı kesimleri ve göçmenler tarafından ihmal edilmektedir. Bu toplumsal gruplar, toplum genelini temsil ettikleri pek söylenemeyecek olan orta sınıf kesimlerin tekeline girme eğilimi göstermektedir. Zaten yerel demokrasi de neredeyse tamamıyla mikro-yerel konularla ilgilendiği, siyasetin kamu yönetiminin modernleştirilmesi sorununa gelip dayanma eğilimi gösterdiği ve iktidar ilişkilerinin de sorgulanmadan bırakıldığı noktada eleştirilmektedir (Gret ve Sintomer 2004:11-12).

2.3. Katılım ve Yerel Katılım Üzerine

2.3.1. Katılım Nedir?

Katılım terimi, bir şeyden pay almak, bir şeyin içine girmek, bir şeye ortak olmak, bir şeyin aktörleri arasında yer almak gibi çok anlamlı bir kavramı ifade etmektedir (Bilgin ve Göregenli 2002:53). Terimin birey ve grupların günlük davranış ve etkinliklerinden sosyal kurumlara ve sivil toplum kuruluşlarına varıncaya kadar uzanan geniş bir yelpaze içindeki bir takım olguları ve ilişkileri belirtmek üzere kullanılması, katılım kavramını daha da karmaşıktırılmaktadır. Katılım kavramının farklı disiplinlerle ilişkisi ve dolayısıyla farklı tanımlamaları vardır.

Katılım, “kamu siyasalarının belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde yer alma” ya da “iktidar kullanan kurum ve kişilerin aldıkları kararları etkileme amacına yönelik tüm eylemler” olarak tanımlanmakta; “bir toplumsal var oluş biçimi”, “gücün yeniden dağılımı”, “halkın kendisini gelecekte etkileyecek olan çevresine biçim vermesi”, “halkın ekonomik açıdan olduğu gibi iktidar ve karar almaya katılması” kapsamında değerlendirilip daha çok “yönetişim” anlamında kullanılmaktadır. Bu kavram zaman içerisinde etkili yönetim, hizmet dağılımı, büyüme

gibi şehir yönetimlerinin kendi çevrelerinde ve kendi meseleleriyle ilgili konuları icra etmede bir araç olma niteliği kazanmış; modern toplumu geleneksel toplumdan ayıran temel ölçüt olarak değerlendirilmiştir (Çitci 1996:9; Görmez 1997:35; Bulut 2003:115).

Habermas'ın (Göymen 1999:73) modelinde ise katılım, yalnızca dar kapsamlı bir siyasal alanda mümkün olan bir aktivite olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel alanlarda da gerçekleşebilen bir aktivite olarak görülmektedir. Katılım kendi kendine gerçekleşmemekte; bireylerin inanç ve tutumlarının, bilişsel yapılarının katılım davranışına uygun bir sosyalizasyon sürecine bağlı olarak geliştiği durumda söz konusu olabilmektedir (Kozcu ve Göregenli 2002:202).

Katılım kavramının tarihsel kökünün, Avrupa'da 18. ve 19. yy'a kadar giden burjuva özgürleşimine dayandığı iddia edilmekte; katılım, ekonomik ve politik alanda payını talep eden yeni burjuva hareketinin hem programı hem de savaş ilanı olarak nitelendirilmektedir. Erken modern kullanımında katılım, öncelikle insanın "tanrının sonsuz kayrasına katılması" anlamına gelmekteyken, Henkel ve Stirrat'a göre (2002:247-249) katılım kavramı bugün bütünüyle sekülerleşmiş (dünyevileşmiş) bir biçimde gözükmesine karşın özgül bir gelenekte kökleşmiş ve ayrışık dinsel anlamları içinde barındırmaya başlamıştır. Çağdaş gelişme söyleminde kullanıldığı biçimiyle sadece bir hak değil, aynı zamanda bir görev olan katılım, evrensel sağduyunun bir konusu olmaktan ziyade kültürel olarak özgül bir kavram şeklinde nitelendirilmektedir.

Wandersman (Bilgin ve Göregenli 2002:53) için katılım, bireylerin kendileriyle ilgili, onları etkileyen fiziksel çevreler, programlar ve kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları ya da belirli bir çevrenin tasarlanması ve planlanmasında, bir program ya da sonucun oluşturulmasında kendileriyle işbirliğine gidilebilmesi anlamına gelmektedir. Wandersman, buradaki "birey" teriminin seçilmemiş ya da atanmamış, dolayısıyla sözü edilen karar verme sürecinin formel parçaları olmayan kişiler anlamına gelmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

1960'larda oluşan genel sosyo-politik ortam sonucu katılım kavramı, çağın ruhuna uygun bir kavram haline gelmiş; 1960'lı yıllarla birlikte ortaya çıkan ve

çoğulculuk, katılım gibi kavramların giderek daha fazla ihtiyaca cevap vermesine neden olan genel koşullar, Bilgin ve Göregenli (2002:53-55) tarafından Churchman'dan alıntılanarak şu şekilde gruplandırılmıştır;

1. Aile ve kilise gibi aracı kurumların güç kaybetmesinin bir sonucu olarak hükümetlerin gücünün ve yaşamlarımızdaki etkisinin giderek artması. Dolayısıyla, yurttaşların yönetimlerle arasındaki uzaklığın ve yabancılaşma duygusunun giderek büyümesi.
2. Yönetimlerin, politikaları geliştiren bürokratlarca artan bir biçimde kişiselleştirilmesi; politika ve karar üretme süreçlerinde giderek yurttaşlardan politikacılara oranla daha az etkilenmeleri.
3. Kitle iletişim araçlarının etkisinin niteliksel bir değişmeye bağlı olarak artmasıyla birlikte halkın hükümetlerin tasarruflarına ilişkin bilgisinin artması ve aynı zamanda hükümetlerin etkisinin ve gücünün yine medyanın değişen rolüne bağlı olarak yaygınlaşması.
4. Sosyal ve politik eşitlik için mücadele eden azınlık gruplarının taleplerinin daha çok gündeme gelebilmesi ve bu grupların kurumsal yapılarda temsil edilmeleri; kamusal yararların paylaşılması konusundaki haklarının profesyonellerce yeterince savunulmadığına ilişkin inançları.
5. 1950'lerin kentsel yeniden yapılanma programlarına negatif tepkiler; kentsel planlama konusuna salt fiziksel yaklaşımın başarısızlığının açıkça ortaya çıkması ve mekanı kullananların sosyal arenadaki etkinliğinin katılım fikriyle bağdaştığına ilişkin genel kabul gören varsayımlar.
6. Politika üreten profesyoneller ve uzmanların prestiji ve gücüne yönelik genel eleştiri.
7. Mekanın planlanmasında kullanıcının ihtiyaç ve taleplerinin mimarlar ve planlamacılar tarafından, kendi belirlemelerinden daha önemli olduğu yönündeki inancın güçlenmesi.
8. Formel, zorunlu eğitim süresinin genel olarak uzaması ve bireyciliği cesaretlendirip, otorite ve disiplini daha az vurgulayan yeni pedagojik anlayışların uygulama alanlarının yaygınlaşması.

Görüldüğü gibi bütün bu faktörlerin bir araya gelmesiyle birlikte çoğulculuk ve katılım gibi kavramların yeniden tanımlanmasına ihtiyaç duyulmuş ve yapılan bu tanımlamalar bugün yapılan tartışmalara temel oluşturmuştur.

2.3.2. Katılımın Amaçları

Katılım iyi bir yönetsel sistemin kurulması ve çıkar çatışmalarının giderilmesinde aracı olup, genel amacı daha fazla demokrasidir. Katılımla, siyasal sistemin alacağı kararların ilgili kamuoyuyla birlikte alınması ve kamuoyunun karar süreçlerinin işleyişinden olabildiği ölçüde bilgi sahibi olması sağlanmakta ve bu yolla bireyin siyasal sisteme yabancılaşması önlenmektedir. Daha fazla yurttaş katılımı ile birlikte yönetim/karar alma mekanizmaları bireyle ilgili eşitlik, yönetimi denetleme, bireysel hakların korunması; devletle ilgili bütünleşme, meşruluk, doğru karar alma, etkinlik şeklinde ifade edilen işlevlerin gerçekleşmesi amaçlanmaktadır (Çukurçayır 2002:41-48).

Bireysel kararların tersine kolektif kararların etkin olduğu bir kavram olan katılım, demokrasinin ön şartı olarak kabul edilmekte ve birey ile siyasal toplum örgütleri arasında bir sinerji (görevdeşlik) yaratmaktadır. Katılım, yerel hizmetlerin daha etkin, çabuk ve ucuz olarak görülmesi, halkın demokrasi eğitiminin geliştirilmesi, siyasal kültür düzeyinin yükseltilmesi ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi amacını taşır. Dolayısıyla gelişmiş ve gelişmekte olan, demokrasi ve insan hakları gibi değerlere saygılı toplumlarda kalkınma için yararlanılan bir araç durumundadır (Keleş 1993:20-22; Göktürk ve Kavili 2002).

Churchman (Bilgin ve Göregenli 2002:58), farklı düzey ve konulardaki yurttaş katılımının profesyoneller ve yurttaşlar açısından amaçlarını sınıflandırırken önemli bir noktayı işaret etmektedir. Churchman'a göre, katılım sayesinde demokratik değerlerin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi, profesyoneller açısından karar verme sürecinde etkilenebilirliğe açık hale gelmeyi ve gücün dağılımını; profesyoneller ve katılımcılar açısından ise, karar üreticisi olmayı ifade etmektedir. Katılım yoluyla genel olarak kamu eğitimi sağlanmakta; katılım, planlamanın ve kamu politikalarının meşruiyeti ve bu

politikalara desteğin sağlanması, uygulamada doğabilecek muhalefetten korunulması, hataların sorumluluğunun paylaşılması gibi amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunmaktadır.

2.3.3. Katılım Biçimleri ve Düzeyleri

Katılım ile ilgili tartışmalarda farklı yazarlar tarafından yapılan farklı katılım biçimlerine rastlamak mümkündür. Meister (Bilgin ve Göregenli 2002:59-60), katılım biçimlerini şu şekilde sınıflandırmaktadır;

- a. Varlığını sürdürmek için katılım: Bu olgu, yoksullar, göçmen işçiler, yaşlılar gibi toplumun nüfusça aktif kesimini oluşturmayan grupların, yaşamlarını sürdürebilmek için gösterdikleri karşılıklı yardımlaşma ve birbirine yararlı olma çabalarını ifade etmektedir.
- b. Komünöter katılım: Katılımın bu biçimi, örgütlenmiş, toplumla bütünleşmiş, standartlaşmış, dünyanın marjında kalarak yeni yaşam biçimlerini deneme çabalarını kapsamaktadır.
- c. Yaşama geçiş katılımı: Gittikçe daha yaygın olarak gözlenen bu katılım biçimi, genç ergenlerin yetişkin düzenine karşı çıkma ve protesto eylemlerini, iktidara ve güvenlik güçlerine karşı mücadelelerini kapsamaktadır.
- d. Şiddet için şiddet katılımı: Epizodik (seyrek, sık olmayan) bir nitelik taşıyan, fakat oldukça sık gözlenen bu olgu, genel bir apati (duygusuzluk) ve ilgisizlik içinde yaşayan bazı insanların yıkıcı bir şiddet ve saldırganlığa başvurmasını ifade etmektedir. Buradaki şiddet olgusu, kamu otoritelerinin dikkatini belirli bir konuya çekme ve belirli bir mesaj vermeyi amaçlayan “eylem yöntemi olarak şiddet”ten farklıdır. Derneklerin çoğalması ve sosyal sistemin insanları dinleme kapasitesinin artması bu olgulara bir çözüm olarak önerilmektedir.

- e. Karşı çıkış yolu ile katılım: Modern endüstriyel sisteme ve onun sosyal düzenine kısmi karşı çıkışlar, geçici olmayan bir katılım biçimini ifade etmektedir. Tüketici dernekleri ve yaşam çevresini korumaya, geliştirmeye yönelik hareketler, mevcut bir durumu iyileştirmeyi amaçladıklarından sosyal düzene radikal ve toptan değil, kısmen karşı çıkışın en yaygın örnekleridir. Bu tür derneklerin katılım davetleri, sendikaların, politik partilerin ve akımların tarzına benzemektedir.
- f. Özdeşleşme katılımı: Son yıllarda ortaya çıkan bu katılım biçimi, bireylerin sosyal çevrelerine ya da ortamlarına uyumlarını ifade etmektedir. Tatil kulüplerine, doğada gezinti ve spor gruplarına üye olmayı içeren bu katılım biçimi genellikle bireylerin belirli bir modele bağlanıp tüketimlerini artırması şeklinde somutlaşmaktadır.
- g. Yönetime katılım: Yönetime katılım ise siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok, onların almış olduğu kararlara, yapmış olduğu işlemlere yurttaşların katılımı olarak tanımlanmaktadır. Katılımın bu biçimi, bireylerin içinde yer aldıkları grupların kararlarına katkıda bulunmalarını ifade etmekte ve bireylerin belirli bir enformasyona ve formasyona sahip olmalarını ve kişisel görüşlerini ortaya koyma iradesi göstermelerini gerektirmektedir. Pratikte belirli bir derneğin üyelerinin tümünden ziyade, daha bilinçli ve daha militan nitelikli olanları, yönetime katılma davranışları sergilemekte ve bunların oranı genellikle %5'i geçmemektedir.

Katılım biçimlerinden katılım kavramının uygulama alanı en geniş ve dolayısıyla temeli sayılan siyasal katılma kavramı da, özel şahısların ve onların oluşturduğu birimlerin, örgütlerin kendilerini yöneten kadroların seçim ve eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çaba olarak tanımlanmaktadır. Siyasal katılım, oy vermeden, siyasal sistemi etkilemeye, vakıf ve dernek üyeliğine kadar pek çok davranışı kapsamaktadır (Görmez 1997:35; Göktürk ve Kavili 2002).

Bir başka katılım biçimi olan kentsel katılım için ise üç temel ön koşul öngörülmektedir. Birincisi, katılması söz konusu olan kentlinin katılma istek ve güdüsüne sahip olması, ikincisi katılım için çağrıda bulunan siyasal toplum örgütünü temsil edenlerin katılıma inanmış, kararlı kimseler olmaları, üçüncüsü ise kentsel katılımın beklenen yararı sağlayıp, katılımın ne büyüklükteki bir toplumsal kümeyi ilgilendirdiği yani en uygun katılım için elverişli küme büyüklüğüdür (Keleş 1993:22-23). Kentsel katılım Keleş'e göre (1993:23-25) türlü biçimler alabilmektedir. Bunların birden fazlasının aynı ülkede, aynı zamanda yürürlükte olmasına engel bulunmamaktadır. Her biri katılımın öznesi olan kişinin, katılıma önem verdiği oranda değer kazanır. Kentsel katılım türlerini Keleş şu şekilde sıralamaktadır;

1. Dar/geniş katılım
2. Bireysel/toplu katılım
3. Zorunlu/gönüllü katılım
4. Kendiliğinden/uyarılmış katılım
5. Sürekli/geçici katılım
6. Yaygın/yoğun katılım
7. Olumlu/olumsuz katılım

Muret (Bilgin ve Göregenli 2002:61-62), kentsel politikalar açısından katılımın mekan ölçeğine göre nitelik değiştirdiğini; sokak ve mahalle düzeyinde yüksek olan doğrudan katılım derecesinin, kent, yerleşim bölgesi, bölge ve ulus ölçeğine çıktıkça düşmekte olduğunu, buna karşılık yine aynı sıra düzeni içinde katılımın kısa vadeli olmaktan uzun vadeli olmaya doğru gittiğini ifade etmektedir. Katılım düzeyleri Muret tarafından değişik bir hiyerarşik sıralamaya tabi tutulmaktadır;

1. Düzey : İlgililere tek yönlü veri veya bilgi iletme.
2. Düzey : Hedef kişi veya grupların özelliklerine dikkat etme, duyarlı olma.
3. Düzey : Enformasyon verilen grupların düşünce ve görüşlerini alma.
4. Düzey : İlgili taraflarla eşitlik temelinde görüşme ve tartışma.

5. Düzey : Konuşmaların ötesinde, herhangi bir mekanın düzenlenmesi, bir ekipmanın gerçekleştirilmesi gibi konularda insanların doğrudan müdahale imkanının olması.

Sırasıyla enformasyon, duyarlılık, danışma, diyalog kurma ve ortak yönetim şeklinde kavramlaştırılan bu beş düzey grubunda karşılıklı iletişim ve etkileşimin temel alındığı görülmektedir.

2.3.4. Katılım Yöntemleri

Katılım yöntemleri “yaşama sahip çıkmanın alternatif yöntemleri” (Çukurçayır 2000) olarak nitelendirilmektedir. Çünkü kuramsal ve pratik değeri ile katılım, yaşamı başkalarının iradesine bırakmak değil, aksine ona her zaman sahip çıkmak ve biçimlendirmek olarak ifade edilmektedir. “Yaşama sahip çıkmanın alternatif yöntemleri” incelendiğinde, geleneksel katılım yöntemlerinin yanı sıra yeni katılım yöntemlerine de başvurulduğu görülmektedir. Seçimlere katılmak, yöneticilere mektup yazmak, imza toplama kampanyasına katılmak, herhangi bir dernekte ya da sivil toplum kuruluşunda çalışmak, gösterilere katılmak gibi geleneksel katılım yöntemleri, katılımcı bir demokratik toplum yapısı oluşturma açısından yetersiz bulunmaktadır. Çağdaş katılım modelleri olarak da nitelendirilen yeni katılım yöntemleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (Çukurçayır 2002:128-147);

1. Yurttaş Girişimleri: Kendiliğinden, sürekliliği olmayan, tek tek bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan; genellikle kamusal planlar, kararlar ve diğer yönetsel etkinliklerle birlikte ortaya çıkan hoşnutsuzluklara karşı oluşan ve bunları değiştirmeye yönelik politik hareketlerdir.
2. Planlama Çemberleri: Oldukça popüler bir katılım biçimi olarak, katılımcı demokratik süreçte yer alan planlama çemberleri, rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilen bir grup yurttaşın, günlük çalışmalarından arta kalan sınırlı bir zamanda, planlama sorunlarının çözümü için uzmanlar eşliğinde oluşmuş çalışma gruplarına katılmalarını öngören bir yöntemdir. Bu yöntem çeşitli

ülkelerde yıllardan beri birçok alanda “katılımcı siyasal danışma” adı altında kullanılmaktadır.

3. Yurttaş Kurulları: Kurullar daha çok yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve yabancılar gibi toplumsal yapının ihmal ettiği grupları, yerel karar oluşturma süreçlerine katma amacıyla oluşturulmaktadır. Kurul üyeleri, belirtilen toplumsal grupların içinden seçilmekte ya da grupların temsilcileri seçilmekte ve bunlar karar alma süreçlerine dahil edilmektedir.
4. Gelecek Atölyeleri: Sosyal ve çevresel fantezilerin ve sorumluluğun eyleme geçirilmesi için, uzun soluklu ve oldukça etkin bir yöntem olarak uygulanan gelecek atölyeleri, eleştiri, fantezi ve uygulama gibi üç temele dayanarak yurttaşlardan yerel ölçekte yararlanmayı sağlamaktadır. Zihinsel yenilenme mekanları olarak da görülen gelecek atölyeleri, yurttaşın gelecek planlamasına, demokratikleşme sürecine yaratıcı ve yenilikçi özellikleriyle katılmasını amaçlamaktadır.
5. Toplumcu Örgütlenme: Kentsel ve bölgesel alanlarda, ayrıca semtlerde katılımcı, uzun dönemli ve sürekli bir örgütlenme modeli olarak tanımlanan toplumcu örgütlenme, yurttaşın katılımını özendirmek amacıyla geliştirilen değişik bir katılım yöntemidir. “Yurttaş, yaşam çevresini kendisi kuruyor” bu yöntemin sloganıdır.
6. Yuvarlak Masa Toplantıları ve Forumlar: Kent yönetimlerine yeni olanaklar sunan demokratik bir model olarak tanımlanan yuvarlak masa toplantıları ve forumların demokratik bir nitelik kazanabilmesi, katılımcıların demokratik temsil yeteneğine sahip olmalarına bağlanmaktadır. Katılımcıların daha çok bilim adamları ve uzmanlardan oluştuğu bu yöntemin ortaya çıkış nedeni demokratik kaygılardır. Katılımcı sayısı sınırlı olup, diğer yöntemlere göre seçkin bir çalışma yöntemidir.

7. Kamuoyu Yoklamaları: Bir çeşit halk oylaması, yapılan hizmetlerin onaylanıp onaylanmaması olarak değerlendirilen bu yöntem, yasal ve kurumsallaşmış yöntemlerin yanında yurttaşın yönetimin işlem ve eylemlerini sürekli ve yakından izlemesine olanak sağlamaktadır. Anket çalışmaları ile yürütülmektedir.
8. Halk Toplantıları: Yerel yönetimlerin düzenledikleri halkı bilgilendirme ve yönetimin eylem ve işlemlerinin yöneticiler, uzmanlar ve halk tarafından tartışılmasının sağlandığı bu toplantılar, yerel yönetimleri güçlendiren önemli etkinliklerden sayılmaktadır. Türkiye’de halk konseyi, kent kurultayı, kent halk meclisi, kent dayanışma meclisi gibi yıllık ya da belirli dönemlerde yerel yönetimlerin örgütlendiği halk toplantıları yapılmaktadır.
9. Elektronik Demokrasi ve İnternet: İnternetin getirdiği iletişim olanakları ve bilgi yayma kolaylıklarıyla doğrudan demokrasiye dönüşe önemli katkılar sağladığı, önemli bir katılım aracı ve yönetsel süreçleri kolaylaştırma aracı olduğu belirtilmektedir. Gelişmiş ülkelerde internetin yönetsel etkinliklerde, özellikle de yerel yönetim etkinlikleriyle ilgili olarak yoğun bir biçimde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Yıldız da (1999:156) daha etkin, şeffaf ve katılımcı bir sistem oluşturulabilmesi için internetin toplumsal bir denetim, hesap verme, hesap sorma ve çözüm oluşturma aracı haline getirilmesini önermektedir.
10. Telefon: Telefonla yönetsel organlara ulaşmak, sorunlarını ve isteklerini iletmek de bir katılım yöntemidir. Ancak telefonla katılım ya da telefon aracılığıyla yönetimle iletişim kurma çok kullanılan bir yöntem değildir.
11. Çeşitli Forumlar: Kentsel siyasete katılımı özendirme amacıyla yaralanılan yöntemlerden biri olan yurttaş forumları, bütün yerel aktörlerin katılımıyla oluşturulan ve kentin geleceğine yön verirken bütün toplumsal aktörlerin söz sahibi olmasını sağlayan bir yoldur. Hem çeşitli yerel yönetim birimlerinden yöneticiler, hem de katılımcı yurttaşlardan oluşan bu çalışma gruplarında çocuklar, gençler ve yaşlılar, kültür, imar sorunları, çalışma, ulaşım ve çevre gibi

birçok konu da çalışılabilmekte; planlama çalışmalarında yöneticilere yardımcı olabilecek biçimde ve tavsiye niteliğinde öneriler hazırlamaktadırlar.

12. Dilekçe: Yurttaşın dilek ya da gereksinimlerini siyasal karar organlarına iletmede kullanabileceği anayasal haklardan birisi dilekçe hakkıdır. Yurttaş, dilekçe hakkıyla çıkarlarını yönetim karşısında savunur.

13. Toplumcu ve Dayanışmacı Örgütlenme: Yurttaş ile devlet yönetimi ve yerel yönetimler arasındaki işbirliğini anlatan, daha çok yurttaşların gönüllü olarak toplumsal kalkınmaya destekte buldukları bu yöntem, yurttaş katılımı ve aktive edilmesi bağlamında oldukça fazla taraftar bulan ve uygulanmaya çalışılan katılım yöntemlerinden biridir. Birçok ülkede, gönüllülük yöntemi kullanılarak halkın yönetime daha çok katılmasının yanı sıra toplumsal işbirliği yollarının açılıp yurttaşların daha çok birbirine yakınlaşması sağlanmıştır.

Küreselleşme süreciyle birlikte geleneksel katılım yöntemlerine alternatif olarak üretilen bu yeni katılım yöntemlerinin etkinlik ve uygulanabilirlik düzeyleri üzerine kuramsal ve uygulamaya dönük çalışma ve araştırmalar devam etmektedir.

2.3.5. Katılımın Yararları

Dünyada gelişmiş demokrasilerde, kent yönetimleri kentsel hayatı biçimlendiren ve orada yaşayan değişik nüfus gruplarının yaşamlarını etkileyen kararlar alırken, kentte yaşayanlar da seçimler ve onun dışında çeşitli yöntemlerle kent yönetimine katılma ve onu etkileme çabası içerisindedirler. Kenttaşlar, kent yönetimlerini yalnızca alınan kararlar açısından etkileme değil, aynı zamanda kent yönetimlerine projeler geliştirip önererek yerel hizmetlerin yürütülmesine ortak olma ve onları bizzat üstlenme olanaklarının yaratılması yolunda da mücadele vermektedirler (Yıldırım 2002:30-31).

Yıldırım'a göre (2002:30-31) batıdaki yoğun katılım deneyimleri, katılımın sağladığı üç temel gelişme üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi, katılımın bireylerdeki demokrasi duygusunu geliştirmesidir. Katılım süreci vatandaşa demokrasi eğitimi sağlar, ona iyi vatandaş olmayı uygulamalar aracılığıyla öğretir. İkinci olarak katılım, topluluk oluşturarak bu topluluk üyeleri arasında sevgi, anlayış, hoşgörü ve eşitlik duygusunu geliştirir ve ortak değerlerin oluşmasını sağlar. Üçüncü olarak katılım, kurumların yapısını değiştirerek onların demokrasinin gerçek ve etkin araçları olmalarını, kurumlarda vatandaşın istek ve tercihlerine yanıt verme anlayışının gelişmesini sağlar.

Bunun yanı sıra katılım, insan yaşamıyla ilgili değerlerin gün yüzüne çıkmasını ve eşitlenmesini amaçlar. Toplumsal akıl katılım olmadan sağlıklı bir biçimde oluşamaz. Katılım, sosyal statü, ırk, din, dil gibi nedenlere bağlı sınıfsal temelli; yine ırk, etnik köken ve dile bağlı yerel grup kaynaklı; örgütlü katılım biçimleri, örneğin siyasal parti temeline dayalı ve çeşitli kabile türü toplumsal temellere dayalı olarak gelişebilir (Çukurçayır 2002:21-32).

Paterman da (Bilgin ve Göregenli 2002:56; Kozcu ve Göregenli 2002:202), bireylerin gelişiminin bizzat katılım süreci içinde gerçekleştiğini; katılımın kendisi için gerekli nitelikleri üretilip teşvik ettiğini belirtmekte, katılımın temel işlevinin geniş anlamda eğitsel olduğunu vurgulamaktadır. Bu bakış açısına göre, bireylerin gelişimi bizzat katılım süreci içinde gerçekleşmekte, bireyler ne kadar çok katılırlarsa o denli katılma kapasitesine sahip olmaktadır. Katılım, her düzeyde eklenmeyi, entegrasyonu (bütünleşmeyi) kolaylaştırarak, kolektif kararların kabulünü ve içselleştirilmesini hızlandırmakta ve uzlaşmanın oluşması için temel çerçeveyi oluşturmaktadır.

Katılım sözcüğü ister planlama isterse yönetim veya diğer disiplinlerde olsun kullanıldığı her alanda demokrasi ile birlikte anılmaktadır. Demokrasinin işleyişinde hem amaç hem de araç niteliği taşıyan katılım, demokratik değer ve süreçlerin

benimsenmesi, işlerlik kazanması ve sürdürülmesinde temel amaç; karar ve kontrol sistemlerinin tekelleşmesinin olumsuz etkilerini gidermede ve demokratik değerleri sürdürmede bir araç olmaktadır. Çağdaş demokratik toplumlarda katılım konusu, salt danışma ya da bilgilendirme olayı değildir. Katılımda temel prensip, toplumun örgütlü kesimlerinin, yönetim üzerinde oluşturacakları demokratik denetim sürecidir. Bu sürecin potansiyel güçleri ise, yine toplumun değişik kesimlerini bünyesinde barındıran hükümet dışı sivil toplum kuruluşlarıdır (Ündül 2001:107-108).

2.3.6. Katılımı Etkileyen Faktörler

Katılımı etkileyen faktörler, Buran (Göktürk ve Kavili 2002) tarafından “uygun yasal, kurumsal, örgütsel düzenlemeler ve yönetimde açıklık ilkesinin geçerli olması yanında, toplumun siyasal kültürü, eğitim durumu, sosyal, ekonomik, teknolojik kalkınmışlığı ve örgütlenme düzeyi” şeklinde sıralanmaktadır. Bunun yanı sıra ulusal bağımsızlığa koşut olarak yönetilenlerin bağımsız olması, can güvenliğinin, asgari bilgi, iletişim ve eğitim düzeyinin sağlanması ve biçimsel katılım olanaklarının var olması, yurtaşların bu olanakları etkin biçimde kullanması ve katılımın siyasaların üzerinde etkisinin olması gerekmektedir (Çitci 1996:10).

Katılım, yönetimde ve halkta güçlü bir katılım güdüsünün bulunmasını şart koşmakta; güdü eksikliği katılım için oluşturulan mekanizmaları güdük, katılımı verimsiz ve biçimsel kılmaktadır. Bireyin katılımdan beklentileri, katılım için ayırabildiği zaman ve kent yönetiminin katılım konusundaki tavrına duyulan güven katılımı etkilerken; yönetim açısından bakıldığında demokratik gelişme düzeyi, yöneticilerin siyasal kültürünün yüksek olması, katılım yollarının toplumun her kesimine tüzel ve eylemli olarak açık olması, yöneticilerin kişisel tutumları, dünya görüşleri de katılımı etkilemektedir (Keleş 1993:26-32). Tartışma/pazarlık süreçlerine, bilgi ve güç donanımı en yüksek olanların hakim olması da katılım süreçlerinin en büyük dezavantajlarından biri olarak kabul edilmektedir (Yıldırım 2002:36).

2.4. Yönetişim Üzerine

Dünyada ve Türkiye’de bir kavram bolluğu ve dolayısıyla karmaşası yaşanmaktadır. Yönetişim de bu kavramlardan bir tanesidir. Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren yoğun bir şekilde Türkiye’de de tartışılmaya başlanan yönetim, ilk olarak Dünya Bankası ve ardından Birleşmiş Milletler ve OECD tarafından dile getirilmiştir.

Kooiman (Göymen 1999:74) tarafından yönetim “toplumsal, siyasal ve yönetsel aktörlerin toplumlara (onların sektörlerine ya da alanlarına) yol göstermek, onları yönlendirmek, denetlemek ya da yönetmek için yapılmış amaçlı faaliyetler” olarak tanımlanmakta; “devlet, toplum ve özel sektör”ün yönetişimin üç sacayağı olduğu belirtilmektedir (Bayramoğlu 2002:96).

Yönetim kavramı, hiyerarşik bir ilişki içerisinde yukarıdan yönetim anlayışını ve devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasında sıkı bir ayırımın geçerli olduğu anlayışı ifade ederken, yönetişim kavramı yarı kamusal kurumların geliştirilmesini ve sivil toplum kuruluşlarının kamu politikalarının uygulanmasında daha güçlü bir role sahip olmasını öngörmektedir (Rydin 1999). Yönetişimin, temsil krizinin yaşandığı bir dönemde, temsili demokrasinin merkezi hiyerarşik yönetim anlayışı yerine, karşılıklı etkileşmeye dayanan bir yönlendirme sürecini kurmayı hedeflediği vurgulanmakta, yönetime katılma kavramına bir seçenek olarak ortaya konan yönetişim anlayışında sorumluluğun devletten sivil topluma doğru kaydırılmaya çalışıldığı görülmektedir (Tekeli 1999a:222; Göktürk ve Kavili 2000:239).

Yönetim söylemi, Mısır’a göre de (2001:326) belli bir miktar katılım vurgusu içerse de, gerçekte sadece, mevcut temsili demokrasinin krizine sermaye cephesinden bir yanıt oluşturmaktadır. Yerel yönetimler hangi kamusal zenginliği hangi sermaye grubuna satacağına, yanına üç-beş “akademisyen”, sermayeyi temsil eden dernek ve kurumların temsilcileri, orta sınıf örgütleri temsilcilerini de alarak karar verecektir. Bu

durum Mısır tarafından karikatürizasyon değil, yönetim söyleminin gerçek içeriği olarak ifade edilmektedir. Mısır, bu bakımdan devlet ya da hükümet sözcüğünden türetilen “governance” kavramının Türkçe’si olarak “yönetişim” değil “yönetilebilir katılımçılık” kavramını kullanmanın daha doğru olacağını belirtmektedir.

Küreselleşmecilerin “nasıl katmalı” sorusunun vazgeçilmez yanıtı olan “yönetişim”, Güneş ve Yükselen (2004:2-3) tarafından kadınları, çocukları, yaşlıları, emekçileri katmaktan çok sermayeyi ulus-devlete katmanın bir formülü olarak gösterilmekte, yönetim adı altında katılım sorununa bakmanın eksik ve oyalayıcı olduğunun altı çizilmektedir.

2.5. Küreselleşme Sürecinde Demokrasi, Yerel Demokrasi, Katılım ve Yerel Katılım Üzerine Yapılan Tartışmalar

2.5.1. Dünyada ve Türkiye’de Demokrasi ve Yerel Demokrasi Üzerine Yapılan Tartışmalar

Bir yaşam biçimi olarak demokrasi yüzyıllardır ilgi odağı olmakta, idealleştirilmekte, tartışılmakta ve eleştirilmektedir. Siyasal düşünce tarihine bakıldığında hem Batı’da, hem de Türkiye’de demokrasi karşıtı görüşler ve yaklaşımlara rastlamak mümkündür (Yılmaz 2003). Ancak son zamanlarda demokrasi hemen hemen herkesçe en iyi yönetim şekli ve toplum modeli olarak değerlendirilmiş, erişilmesi tüm toplumlar için ortak bir amaç olarak benimsenmiş, 1980’lerin sonunda sistemler arasındaki duvarların yıkılmasıyla birlikte ideolojiler üstü bir nitelik kazanmıştır.

Son yıllarda öncelikle Batı’da olmak üzere, ortaya çıkan farklılık/kimlik siyaseti ile farklılıkların ve farklı kimliklerin temsil sorunlarına dikkat çekilmiş ve Batı liberal demokrasilerinin bu konudaki yetersizliklerinin aşılması yönünde kuramsal ve pratiğe yönelik çabalar gelişmiştir. Türkiye de bu gelişmelerden etkilenmiş ve benzer tartışmalar gündeme gelmiştir (Üstüner 2000:184-185). Tek bir demokrasi tanımı ve

pratiğinden söz etmenin güç olduğunu öne süren Üstüner (2000:185), bu savını demokrasi üzerine yapılan tartışmaların temsili demokrasi, liberal demokrasi, radikal demokrasi, müzakereci demokrasi, çatışmacı demokrasi, feminist demokrasi, sosyalist demokrasi, katılımcı demokrasi gibi birbirinden farklı başlıklar altında sürmesiyle desteklemektedir.

Demokrasiler özellikle bazı kavram ve uygulamaları nedeniyle eleştirilmektedir (Köker 1992; Basch 1998; Schmidt 2002; Yıldırım 2002; Canfora 2003; Wantchekon 2004). En temel eleştiri demokrasinin biçimine ilişkindir. Temsiliyetin profesyonelleşmesi, siyasi partiliğin ve partilerin belirli elit kesimler tarafından neredeyse tekel altına alınması demokrasilerde, özellikle de dezavantajlı konumda bulunan yığınlar açısından bir tür eksik ve yetersiz temsiliyet durumu doğurmakta, bu tür bir demokrasi uygulaması yönetimden uzak, yabancılaşmış ve pasif vatandaş tipini doğurmakta dolayısıyla vatandaşlık bilinci ve sorumluluğu gelişmemektedir (Yıldırım 2002:17-18).

Demokrasi pratiklerinin aldığı bir diğer eleştiri de uygulamaların, kavramın genellikle siyasi-yönetimsel bağlamda algılanması sonucu, ulus-devleti demokrasinin en iyi uygulanabilir düzeyi olarak gören ve ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamı göz ardı eden bir yönetim biçimine dönüşebildiğidir. Yıldırım'a göre (2002:18) demokrasiye yönelik eleştiriler daha köklü, kapsamlı demokrasi kavram ve pratiklerine varılması yolunda çıkış yolları geliştirilmesi çabalarını getirmiş, bu çabaların hedefi, demokrasinin insan gelişimini desteklemek, vatandaşın güç merkezlerinden yabancılaştığı yolundaki hissiyatını azaltmak, ortak sorunlar konusunda ortak ilgiyi geliştirmek, aktif ve yönetim konusunda bilgili, yönetime daha etkin biçimde müdahale edebilen vatandaş tipini oluşturmak olmuştur.

Ulusal ölçekteki temsili demokrasiyi Dahl (Yıldırım 1993:19-20), sadece ulus-devlete demokratik görüntü sağlamayı amaçlayan ve el çabukluğu ile gerçek demokrasiyi gasp edip ona 19. yy'da bir tür "el koyan" ve iki bin yıllık toplumsal geleneği "yok sayan" bir yerine geçme girişimi olarak değerlendirmektedir. Kendine özgü bir siyasal haklar ve uygulamalar bütünü, bir sosyal ve ekonomik düzen, toplu ve

bağlayıcı kararların alındığı özgün bir süreç ve arzulanan belirli sonuçları sağlayıcı bir sistem şeklinde de algılanan demokrasi, doğası gereği istenmeyen ve yine doğası gereği gerçekleşmesi olanaksız görülen bir süreç olduğuna dair eleştirilere maruz kalmaktadır.

Bulaç da (2002:35) demokrasinin kültürel, dini ve etnik kimliklerin kendilerini ifade etmelerine imkan tanıdığı, bu alanda bir arayışı sürdürdüğü ama asla bu kimliklerin sahici toplumsal alanlara taşmalarına izin vermediği; demokrasinin bir siyasi çoğulculuk olmasına karşın hakiki kültürel, sosyal ve hukuki çoğulculuğa kapalı olduğu eleştirisinde bulunmaktadır.

Barber (1999:502-503) açısından demokrasi birincil hatta ikincil düzeyde farklılığa ilişkin değildir; demokrasi temelci bir mantık tarafından kurulabilir ama yalnızca bir yurttaşlık mantığıyla ayakta tutulur. Her siyasal sistem gibi demokrasinin de bir annesi vardır, dolayısıyla belirli bir temel üzerinde yükselir. Bununla birlikte öteki her siyasal sistemden farklı olarak demokrasi zorunlu olarak kendisini öksüz bırakmış bir çocuktur: “özerk olarak büyüyebilmek ve serpilebilmek için anne-babasını öldüren bir çocuk.” Temsili demokrasiyi “cılız demokrasi” olarak nitelendiren Barber (1995:185), temsili demokrasilerde yurttaşın yalnızca oyunu kullandığı gün özgür olduğunu belirtmekte, bu doğrultuda alternatif doğrudan demokrasi tasarımı geliştirmektedir.

Mansbridge'ye göre de (1999:88), demokrasilerin çoğu kural olarak kapitalisttir ve kapitalizm bu demokrasilerde alınan kararların usul bakımından haklılıktan uzak kalmasına yol açan eşitsizliklere kaynaklık etmektedir. Gönüllü küçük kadın toplulukları dışında bütün demokrasiler ataerkildir ve ataerkillik bu demokrasilerde alınan kararların haklılıktan uzak kalmasına neden olan eşitsizlikleri yaratmaktadır. Demokrasilerin çoğu aynı zamanda ırkçı ve kapitalizm bağlamı dışında bile sınıf ayrımcılığından yanadır ve bu durum da benzer sonuçlar doğurmaktadır. En ütöpik (hayali) amaçlı olanları da dahil bütün gerçek demokrasiler usul bakımından eşitsiz olan zorlayıcı kararları ortaya çıkaracak eşitsizlikler içermektedir. Ancak işçiler, kadınlar, ikincil konuma itilmiş ırklar, alt sınıflar ve düşük konumlu öteki gruplar demokrasilerin çözülmeye yüz tuttuğu çoğu duruma göre bu demokrasilerde daha

rahattir. Demokratik değerlerle yumuşatılmamış kaba gücü, bu insanlara demokratik gcten daha fazla zarar vermektedir. Onların demokrasilerin sağladığı görece adil zorlamaya ihtiyaçı vardır.

Özetle, hiçbir demokratik yönetim biğiminin zorlayıcı gücü kullanma gereğini tamamen ortadan kaldıramayacağını veya tam meşruiyete ulaşamayacağını ne süren Mansbridge (Benhabib 1999:20), demokrasilerin kurumsal haklar, ifade ve örgütlenme özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, siyasal partiler ve ęıkar grupları gibi kurumsal güvencelerin yanı sıra şuna ihtiyaçı olduğunu savunur: “Her zorlayıcı harekette kayba uğrayanların kendi fikirlerini ve stratejilerini yeniden gözden geğirebilecekleri, hangi yolla savaşı srdreceklerine veya sürdürüp srdrmeyeceklerine daha korunaklı bir alanda karar verip gclerini toplayabilecekleri, gayri resmi ve müzakereye dayalı özel direniş odakları geliştirmek ve üstün tutmak.”

ęaędař demokrasilerde bireysel hakların yanı sıra, topluluk haklarının geliştirilmesi ve gclendirilmesi yönünde ęabada bulunulurken, bunun bir etnik tuzağa dönüşmesi sakıncasına, başka bir anlatımla “modern toplumun cemaatleşmesi” tehlikesine karşı duyarlı olmak gerektiği üstel (1999) tarafından vurgulanmaktadır. Üstel’e göre (1999:33), 20.yy’ın ilk yarısı itibariyle reel demokrasinin önünde iki temel seçenek bulunmaktaydı: Rousseaucu “kimliksiz birey yurttaşlar demokrasisi” ya da Althusluscu “topluluklar demokrasisi”. Her iki seğeneğin tarihsel sreğ içerisinde ortaya koyduğu yarar ve sakıncalar irdelendiğinde ęıkan sonuç ise yüzyılın sonuna doğru reel demokrasilerin büyük bölümünün gereksinimleri açısından benzer birey-yurttaşlar arasında eşitliği sağlamaktan ęok, farklı gereksinimlerden kaynaklanan taleplerin devlet tarafından hakkaniyet ilkesi doğrultusunda karşılanabileceği bir ortamı sağlama sorunuyla karşı karşıya bulunduğudur.

Siyaset teorisyeni Chantal Mouffe (Kahraman ve diğerleri 1999:29) günümüzde demokrasinin “halkın iktidarı” şeklindeki klasik tanımından uzaklaşıp “znelerin ęoęulculuęu” vurgusunu içeren yeni bir yöne doğru anlam kazandığını belirtmektedir. ęnk her şeyden önce güncel demokratik mücadele, ekonomik ve siyasal alan ile sınırlı bir iktidar mücadelesinden ęok kadınlardan eğcinsellere,

bölgelerden etnik azınlıklara uzanan bir yelpazede birçok yeni hakkın tanımlanması ve talep edilmesi ile sınırlanmaktadır.

Mouffe (1999:348) liberal demokrasiyi demokratik kapitalizmden ayırıp, onu klasik siyaset felsefesi çerçevesinde bir rejim olarak yalnızca siyasal düzen düzeyinde tanımlanmış siyasal bir toplum biçiminde anlamının, ekonomik bir sistemle olası eklemlenmesini bir yana bırakmanın önemli olduğu görüşünü taşımaktadır. Mouffe'ye göre (1999:348) çeşitli adlandırmalarıyla -anayasal demokrasi, temsili demokrasi, modern demokrasi- liberal demokrasi, toplumsal ilişkilerin simgesel düzenlemesiyle ilişkilidir ve yalnızca bir “devlet yönetimi biçimi”nden çok daha fazlasını içermektedir. Antik çağ demokrasisi ile modern demokrasi arasındaki fark bir boyut farkı değil bir yapı farkıdır. En önemli farklılık modern liberal demokrasinin oluşturucu ögesi olan çoğulculuğun kabulünde yatmaktadır. Mouffe'nin savunduğu çoğulculuk anlayışı, farklılıklara olumlu bir statü tanıyan ve görüş birliği ile homojenlik hedefini reddeden bir anlayıştır.

Demokrasi anlayışını “Radikal ve Çoğul Demokrasi Projesi” olarak adlandıran Mouffe (1999:348-351), demokrasinin var olabilmesi için hiçbir toplumsal aktörün, toplumun kuruluşu konusunda bir üstünlük iddiasında bulunmaması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu toplumsal aktörler arasındaki ilişkinin ancak aktörlerin iddialarının özgüllüğünü ve sınırını kabul etmeleri durumunda daha demokratik hale geldiği anlamını taşımaktadır. Artık demokratik toplum, toplumsal ilişkilerde kusursuz bir uyum düşünüyü gerçekleştirecek bir toplum olarak anlaşılabilir. Demokratik topluma demokratik olma niteliği ancak sınırlı bir toplumsal aktörün kendisine bütünü temsil etme yetisini atfedememesiyle verilebilir. O zaman demokrasi politikasının ana sorunu “iktidarın nasıl ortadan kaldırılacağı değil demokratik değerlerle bağdaşır iktidar biçimlerinin nasıl oluşturulabileceği”dir. İktidar ilişkilerinin varlığını kabul edip bunları değiştirme gereksinimini teslim etmek ve iktidarda tamamıyla bağımsız kılınabileceği yanılsamasından vazgeçmek radikal ve çoğul demokrasi projesinin kendine özgü yönü olarak izah edilmektedir. Böyle bir proje, modern çoğulcu demokrasinin özgüllüğünün, egemenlik ve şiddetin olmayışında değil, egemenlik ve şiddete sınır getirmemeyi,

onlarla mücadele etmeyi sağlayacak bir dizi kurumun kuruluşunda yattığını dikkate almaktadır.

“Karşıtlığın silinmesi olanaksız niteliğini yadsımak” ve “evrensel rasyonel bir uzlaşmayı hedeflemek” Mouffe’ye göre (1999:352-362) demokrasinin karşısındaki gerçek tehdittir. Çünkü bu, “rasyonellik” taleplerinin ardında gizli kalan ve fark edilmeyen bir şiddete yol açabilmektedir. Rasyonalist bir çerçeveye dayalı radikal ve katılımcı modellere karşıt olarak radikal ve çoğul demokrasi, zorlamaya dayanmayan bir konsensüse (uzlaşmaya) ulaşılabilinen, dışlamacı olmayan kamusal bir rasyonel tartışma alanının olanaklılığını reddetmekte; böyle bir uzlaşmanın kavramsal olanaksızlığını göstererek demokrasi idealini tehlikeye atmamakta, tam tersine çoğulcu demokrasiyi her tür kapama girişimine karşı korumaktadır. Demokratik bir siyasette çatışmalar ve karşı karşıya gelmeler, demokrasinin canlı olduğunu ve onun özünü çoğulculuğun oluşturduğunu göstermektedir.

Bütün bu eleştirilere koşut Millas’a göre (2002:109-123) sorun demokrasinin, farklı görüşlere karşı hoşgörünün, çoğulculuğun, katılımın varlığı, yokluğu; gerekliliği, gereksizliği; yararı, zararı değildir. Varlığı, gerekliliği ve yararı tartışılmazdır. Temel sorun, toplumun bu konulardaki tahammül sınırıdır; demokrasinin “türü”, hoşgörünün “alanı”, katılımcılığın “derecesi”, “yöntemi” ve “kapsamı”dır. Gereklilik, yararlılık ya da üstünlük tartışmaları konunun saptırılmasına neden olmaktadır. Tartışılması gereken, dünyada var olan uygulamalar ve bugünkü insanın hayal gücünün öngörebildiği yaşam biçimleri ışığında ve karşısında herkesin ayrı ayrı ve toplumsal güçler olarak grupların ve kalabalıkların tercihleridir; toplumun tahammül sınırlarıdır; bu konuda sağlanabilecek değişimler ve yeni uzlaşmalardır; yeni felsefeler ve insan ilişkileridir. Ekonomik ve toplumsal alanlarda bütün toplumu içine alıp harmanlayan gelişmeler yaşanmakta, yeni, daha karmaşık, daha işlevli insan ilişkilerine gerek duyulmaktadır. Demokrasinin, çoğulculuğun, katılımın gittikçe daha sık ve daha yüksek sesle tartışılması bunun belirtisidir. Artık geçmişin geleneksel ilişkileri yeterli görülmemektedir.

Demokrasi kavramı üzerine Türkiye'deki tartışma Batı deneyiminin teorik ve pratik birikiminden büyük ölçüde etkilenmiş olmasına rağmen, Türkiye'deki demokrasi anlayışının eklektik olduğu belirtilmekte; tarih boyunca zamana ve mekana bağlı olarak değişime uğrayan demokrasi, Türkiye'de evrensel-ideal bir model olarak değerlendirilmektedir (Üstüner 2000:184).

Özcan (2002), Türkiye'de demokrasinin monarşinin tasfiyesinin devamı olarak devletin millet tarafından içerilmesi ve yönetilmesi süreci anlamında cumhuriyetin tamamlayıcı bir devamı olarak değil, adeta toplumun ötesine çekilmiş olan devletin dış dinamiklere dayalı metazori (zoraki) bir tercihin sonucu olduğu iddiasında bulunmaktadır. Bu tercih ise soğuk savaş koşullarında Batıya dahil olmanın gerektirdiği askeri, ekonomik ve ideolojik bir toplam paketin içinde siyasi bir bölüm düzeyinde yapılmıştır. Türkiye'de demokrasi, kaynağını toplumda değil, toplumu bu sürecin dışında tutmaya çalışan yerlerde bulmaktadır. Bu durum da Özcan'a göre (2002), Türkiye demokrasisinin "bam teli" ya da "aşıl topuğu" doğal olarak "temsil ve katılım" değil, önce ideolojik ve politik hegemonya kurmak olarak belirlemektedir.

2.5.2. Dünyada ve Türkiye'de Katılım ve Yerel Katılım Üzerine Yapılan Tartışmalar ve Yeni Katılım Olanakları

Katılım kavramı, bu kavramla özdeşleştirilen çok çeşitli anlamların olması, kavramın farklı ve çoğu kez çelişik bağlamlarda kullanılması sebebiyle anlamsızlaştırılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Katılım üzerine yapılan tartışmalarda bunu görebilmek mümkündür (Lyons ve diğerleri 2001; Şengül 2001; Yanez 2004; Lindstrom 2005).

Tartışma daha çok sivil toplum hareketleri üstünde odaklanmakta, bu çerçevede katılım talebinin bir tür iktidar paylaşımı veya karşı iktidar hareketi olup olmadığı, temsili demokrasi içindeki yeri ve sivil toplumun gelişme sürecindeki rolü tartışılmaktadır. Sivil toplumun gelişmesine paralel temsili demokrasi krizine dikkat çekilmektedir (Kalaycıoğlu 2000; Sarıbay 2000; Schmitt 2006).

Temsili demokrasinin içinde bulunduğu kriz, katılımcı hareketlerin subversif (devrimci) niteliğinden sıyrılmış karşı iktidarlar olarak, çoğulcu demokrasilerin doğal ve zorunlu faktörleri olduğu görüşünü ön plana çıkarmaktadır. Devrimci olmaktan çok reformcu bir niteliği olan katılım demokrasisi pratikte temsili demokrasinin yerine ikame olmaktan çok, onun boşluklarını doldurma ve işleyişinde daha demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesine katkıda bulunma rolünü üstlenmiş görünmektedir. Temsili demokraside belirli periyodik aralıklarla egemenlik haklarını temsilcilerine devreden bireyler, iki seçim arasında pasif bir durumda kalmaktadırlar. Bu durum onların birer “özne” olmaktan çıkarak sadece “seçmen” olmalarına yol açmaktadır (Bilgin ve Göregenli 2002:53-54).

Demokrasi ve katılım konusundaki tartışmalar genel olarak seçkinci ve katılımcı demokrasi modelleri etrafında dönmektedir. Göymen’in (1999:71-72) Cohen, Arato, Fagence ve Thompson’dan alıntılıdığı üzere, seçkinci yaklaşımda demokrasinin tanımı bir toplum türü ya da bir dizi ahlaki amaç, hatta bir meşruiyet ilkesi olarak bile yapılmamakta; demokrasi, siyasal önderleri seçme ve hükümetleri oluşturma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımda seçmenlerin siyasal gündemi belirlediği ya da siyasal kararlar aldığı konusunda herhangi bir iddia yoktur; seçmenler ne tartışma yaratır ne de politika belirler. En öncelikli tartışma konusunun siyasal katılımdan çok, verimlilik/etkinlik tartışmalarına uygun düşen kurumlar sağlanması olduğu görülmektedir. Halk katılımının demokratik düzeni yok etmese bile, kaçınılmaz olarak zayıflatacağına ilişkin kaygılar vardır. Katılımcı demokrasi modeli ise, yönetme ve yönetilmeye aktif katılımı savunur ve demokrasinin yalnız seçkinlerin değil, tüm yurttaşların demokratik siyasal bir kültür edinmesine izin vermesi gereğine işaret eder. Bu modelde yurttaşlığın tanımı açıkça eylemcidir; siyasal etkinin anahtarı katılım, tartışma, oy verme ve siyasal eşitliğe yönelmedir.

Dünyada Ortodoks ve Marksist yaklaşımlara karşı kamusal sorgulamaya dayalı katılımcı demokratik yönetim yaklaşımı gündemdedir. Demokratik yerel yönetim ancak yeni bir vatandaşlık, yeni bir kentlilik anlayışıyla yaşama geçer. Kurumlar

kendiliğinden değişen toplumsal oluşumlar olmayıp, çevrelerini değiştirdikleri ve dönüştürdükleri ölçüde toplumsal aktör niteliği taşırlar. Aktör olmak farklılık yaratmaktır. Ancak bu hiçbir zaman kurumların içinde yaşadıkları toplumsal ilişkilerden ve toplumsal aktörlerden soyut ve bağımsız bir yapıda oldukları anlamına gelmez. Aksine toplumsal aktörler nitelikleri içinde kurumlar, ilişkisel toplumsal olgulardır ve tarihsel/söylemsel olarak diğer aktörlerle ilişkileri içinde kurulurlar (Kahraman ve diğerleri 1999:59).

Bu bağlamda yerel yönetimlerin katılımcı demokratik bir yapıda örgütlenmeleri ve sorgulama/diyalog süreçlerine açık bir kamusal alan olarak hareket etmeleri ancak aktif, katılımcı, toplumsal sorunlara duyarlı, erdemli ve demokratik bir vatandaşlık ve bu vatandaşlık ekseninde kurulmuş kentlilik anlayışıyla olasıdır. Katılımcı demokrasinin vatandaşları ister bireysel temelde olsun, ister yeni toplumsal hareketler içinde örgütsel ve kolektif olsun, haklarını kamusal çıkarın kurulmasına içsel gören, “olumlu özgürlük” temelinde katılımcı bir nitelikte hareket eden, kendi çevresinde oluşan olaylardan haberdar, sorumlu, erdemli ve aktif vatandaşlardır. Katılımcı demokrasinin vatandaşları bireyci değil, fakat bireysel hak ve özgürlüklerin korunması için mücadele eden; toplulukçu değil, fakat grupsal ve topluluk haklarını tanıyan ya da tanınması için dayanışma içinde hareket eden; köktenci/milliyetçi değil, fakat yönetimle ilişkisi içinde kamusal çıkarın oluşması için sorgulama/diyalog ilişkisini yaşama geçirmeye çalışan erdemli demokrat yurttaşlardır. Bu temelde kurulmuş bir kentlilik anlayışıyla yerel yönetim-vatandaş ilişkisi diyaloga ve katılıma açık bir yapıya dönüştürülebilir. Bu noktadan hareketle yerel yönetimlerin “demokratik yönetim” temelinde kamusal sorgulamaya açık, katılımcı bir tarzda ve demokrasi-kamusal alan ilişkisi içinde yeniden örgütlenmesi önerilmektedir (Kahraman ve diğerleri 1999:59).

Katılımcı demokrasi Avrupa’da yerel düzeyde iki mekanizma aracılığıyla uygulanmaktadır. İlk olarak, tüm yurttaşlara açık olan ya da daha resmi (yerel eylemcilerin üyelik kabulleri, seçimler vs.) bir şekilde oluşturulmuş mahalle danışma konseyleri, ortalama yurttaşların yerel düzeydeki sorunlar hakkında seslerinin

duyurulmasını sağlamıştır. İkinci olarak -esasen eski Atina'dan beri bilinen ve birçok modern ülkede hala mahkeme jürilerinde uygulanan bir prensibe uyularak- kura ile belirlenen “yurttaş jürileri” son yıllarda siyasete tekrar sokulmuştur (Gret ve Sintomer 2004:11).

Mosse de (2002:35), katılımın 1960'ların radikal toplumsal hareketlerindeki gibi radikal çağrışımlara sahip olmadığını iddia etmektedir. Mosse'ye göre söylemde katılım konusunda en önde gelen husus, düşük maliyetle daha fazla verimlilik, servis sunumunda yeterli mekanizmalar ya da azaltılmış sürekli ve bakım maliyetleri gibi siyasal çıkarlardır. Katılım çok daha riskli, kimsenin gerçekten katılmadığı ya da rasyonalize etmenin diğerlerine zarar vereceği kararların alınmasına yol açabileceği ve bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde grup üyelerinin ideolojik inançlarını manipüle etmekte (yönlendirmekte) kullanılabileceği noktasında eleştirilmektedir (Cooke 2002:151).

Bunun yanında Lefebvre (Bilgin ve Göregenli 2002:62) gibi bazı yazarlar da, pratikteki şekliyle katılımı şüpheyle karşılamakta, katılımın tutarlılık ve entegrasyonun yanı sıra Batılı toplumların en önemli üç ideolojik temasından biri olduğunu, belirli bir sorunla ilgili ve ilgilenen insanların en az pahasıyla rızasını almayı sağladığını, insanların enformasyon ve sosyal etkinlik ikameleriyle tatmin olup köşelerine çekildiklerini öne sürmektedir. Lefebvre'ye göre gerçek ve aktif katılım “özyönetim”dir.

Bilgin ve Göregenli (2002:62-63) bu noktada Lefebvre'nin radikal tutumunun katılımın entegrasyonla bağlantısından kaynaklandığı iddiasında bulunmakta ancak toplumun çeşitli sosyal öğeleri bir bütün içinde bütünleştirmesini ifade eden entegrasyona ilişkin olumsuz yargısının tartışmaya açık olduğunu belirtmektedirler. Yazarlara göre, katılım düzeylerinde ayırt edilen farklılıklar, katılımın gelişen bir süreç olduğunu, “ya var” “ya yok” tarzı düşünülmemesi ve blok halinde algılanmaması gerektiğini göstermektedir. Katılım konusunun niteliklerine, insanların özelliklerine ve küresel veya yerel bağlamın durumuna göre düşünmek ve katılımın üst düzeylerine belirli bir süreç sonunda ulaşmaya çalışmak daha gerçekçi bir yaklaşım gibi

görülmektedir. Katılım, insanların bireyler veya gruplar olarak, kentlerinin bütününe kendilerine ait hissetmeleri halinde bir anlam taşımakta ve bu ortak yaşamsallığa uygun bir kent kültürünün oluşumunu gerektirmektedir.

Katılımın geçirmekte olduğu evrim Şener (2005:1) tarafından da kuramsal olarak incelenmiştir. 1970'ler öncesi kuramlar, katılımı verimlilik gibi örgüt amaçlarına ulaşmak için bir araç olarak kullanırken, 1970'lerden sonra katılıma atfedilen değerler toplumsal hale gelmiştir. Şener'e göre (2005:20) salt katılım kendi başına bir değer ortaya çıkarmaz. Katılım, salt katılım olması dolayısıyla toplumsal bir kazanç sağlayamaz. Bununla birlikte toplumsal mücadele alanında ezilen kesimlerin haklarını aramalarının önündeki engelleri kaldırdığı ve baskın hegemonik projelere karşı çıkabilmelerini kolaylaştırdığı ölçüde, toplumsal bir kazanım olarak ele alınabilir. Aksi takdirde baskın hegemonik projenin eleştirilmesine izin verilmeyen, göstermelik ve güdümlü bir katılımın toplumsal sonuçlar doğurması mümkün değildir.

Katılım literatürü incelendiği zaman tartışmanın sacayaklarından birinin "katılımcı kalkınma" kavramı olduğu; katılımcı kalkınma söyleminin teori, yöntem ve pratiklerinin ideolojik ve kavramsal incelemesi yoluyla, bu söylem hakkında tutarlı ve eleştirel bir içgörüler kümesi sunmayı amaçlayan platformların oluşturulduğu görülmektedir. Katılımcı kalkınmanın geniş amacı "toplumsal ve ekonomik olarak marjinalleştirilmiş insanlara kendi hayatları üzerinde karar vermeye katılımlarını artırmak" olarak ifade edilmektedir (Cooke ve Kothari 2002:20).

Buna benzer şekilde Dünya Bankası katılımı, iştirakçilerin, hayatlarını etkileyen gelişme inisiyatifleri, kararlar ve kaynaklar üzerindeki denetimi etkileyip paylaştıkları bir süreç olarak görmektedir. Bu "yerel" halkın perspektiflerinin, bilgisinin, önceliklerinin ve becerilerinin sürece daha fazla katılımı için tanıma ve destek, yardım-bağımlı ve dışarıdan yönlendirimli kalkınmaya bir seçenek sunmuş; hızlı ve geniş bir biçimde bireyler ve örgütler tarafından uygulanmış ve böylece kalkınmaya katılımcı yaklaşımlar, sürdürülebilirlik, geçerlilik ve güçlendirim çerçevesinde haklılaştırılmıştır.

Son yıllarda yapılan popülist katılım yaklaşımlarıyla ilgili inceleme ve eleştiriler iki biçimde gerçekleşmektedir: katılımcı yaklaşımın teknik sınırlarına yoğunlaşan ve kullanılan metodolojik araçların yeniden incelenmesi gereğine işaret edenler ve katılımın daha çok teorik, politik ve kavramsal sınırlarına dikkat çekenler (Cooke ve Kothari 2002:20).

Bu bağlamda Cooke ve Kothari (2002:30-31) tarafından katılımın içinde muhalefet edilemeyecek eylem ve süreçleri barındırdığı vurgulanmaktadır. Bilgi paylaşımı ve güç ilişkilerinin tartışılması gibi eylem ve süreçler günlük hayatın parçası olabilmesine karşın, toplumsal olaylara katılma gibi eylem ve süreçler günlük ve yapısal baskılara ve toplumda yer alan adaletsizliklere karşı meydan okuma olarak nitelendirilmektedir. Ancak benzer biçimde tanımlanmış katılım eylem ve süreçleri -bilgi paylaşımı, güç ilişkilerini tartışma, politik eylem vb.- muhtelif görünümdeki baskı ve adaletsizlikleri hem gizleyebilmekte hem de pekiştirebilmektedir.

Katılımın, peşinden koşulacak karlar sağladığı ve bir dereceye kadar da toplumsal bir sorumluluk ve topluluk kalkınmasının bütünsel gereklerinin bir parçası olarak algılandığı için insanların rasyonel ilgilerinin arasında yer aldığı savlanmaktadır (Cleaver 2002:77-85). Siyaset yaklaşımlarının çoğunda katılım toplumsal sorumlulukla ilişkilendirilmekte; katılmama durumu sorumsuzluk olarak nitelendirilmektedir. Cleaver, katılımcı yaklaşımların eleştirel bir gözle yeniden çözümlenmesi gerektiğini iddia etmektedir. Çünkü, katılımcı yaklaşımların yaklaşık 20 yıllık inşa sürecine karşın hala eksikliği hissedilen katılımın etkilerine ilişkin detaylı bir ampirik (deneye dayalı) veriler koleksiyonuna ihtiyaç vardır. Cleaver (2002:86) bu ihtiyacı şu şekilde dile getirmektedir: “Toplumsal şebekeleri birleştiren, yaygın ve muhtemel güç ilişkilerinin ve katılımın hem dışlayıcı hem de içerleyici olan doğasının hakkını veren, daha dinamik kurum ve topluluk vizyonlarına ihtiyacımız var. Yerel karar alma ve temsil normlarını, bunların nasıl değiştiğini ve pazarlık konusu edildiğini, insanların doğrudan katılmaksızın çıktılarını dolaylı olarak nasıl etkileyebildiğini daha iyi anlamaya ihtiyacımız var.”

Katılımın yeni sağ ideolojinin, kamu sektörü ve bürokrasinin tükenişine çözüm amacıyla dört elle sarıldığı bir yöntem olduğunu savunan görüşler de vardır. Bu sayede devlet otoritesi, özel sektör şirketleri ve sivil toplum kuruluşları ile paylaşılacaktır. Temsile dayanan demokratik kriz, ancak bu yolla aşılabacaktır. Katılımcı yaklaşım, toplumun sermaye sınıfı dışındaki kesimlerine hareket alanı bırakmadığı ve eşitsiz bir toplumsal yapıyı beslediği eleştirilerine neden olmaktadır (Güler 1998:21; Güneş 2004a).

Bumin'e göre (1998:186) siyasi partiler ve katılım bağlamında tutucu siyasi partiler, yurttaşların kentin biçimlenmesine katılımlarını “demokrasinin oksijeni” olarak nitelgeler de onlar için oyunun kurallarını bozmamak, yetkileri paylaşmamak ve sonuçta katılım ilkesini bir danışma mekanizması olmakla sınırlamak önce gelmektedir. Oysa geniş kitlelerin çalıştıkları yerlerde verdikleri mücadelelerde olduğu gibi, yaşadıkları kentle ilgili mücadelelerinde de yanında olması gereken sol partiler, katılım ilkesini daha demokratik bir toplumun vazgeçilmez ögesi olarak kabul etmek zorundadır. Zira sol partiler kentsel hareketleri kendileriyle bütünleşecek hareketler olarak görmektedirler. Günümüzde neo-liberal politikaların bir aracı olarak kullanılan katılım aynı zamanda demokratik talepleri de içermesi nedeniyle sol kesimler tarafından da desteklenmektedir.

Özellikle yerel politikaların oluşturulmasında, yelpazenin hemen her yerindeki partilerin programlarında katılım, vazgeçilmez bir kavram olmuştur. Yıldırım'ın Genro ve Souza'nın (1999:7) “Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi Katılımcı Bütçe: Brezilya'nın Porto Alegre Kentindeki Deneyim” adlı kitabın önsözünde belirttiği üzere, Türkiye'de de yerel yönetime talip partilerin seçim propaganda malzemelerinin arasında katılım kavramı ve onu hayata geçirmeye yönelik projeler başta gelmektedir. “Katılımcı belediye”, “halkın katılımı” gibi kavramlar 1970'lerden bu yana yerel yönetim literatüründeki yerini almış olup, 1990'lı yıllara kadar genellikle halkın bireysel şikayet ve taleplerinin çeşitli mekanizmalar oluşturularak belediye yönetimlerine aktarılması olarak ve “edilgen yurttaşlığı” içeren bir anlayışla algılanmış, daha sonraki yıllarda

özellikle ekonomik küreselleşmenin kentlerde oluşturduğu olumsuz gelişmelerle başa çıkmak adına içerik değiştirmiştir.

Türkiye’de katılım demokrasiye koşut kentsel ve ulusal çapta çok eski bir geçmişe sahip olmayıp, demokrasiye beşik olmuş ülkelerdeki gibi yerleşmiş bir kavram değildir. Bununla birlikte Türkiye, kentsel toplum kalkınması, güzelleştirme dernekleri, kent parlamentoları, çevresel duyarlılık, halk danış, halk kurultayları, beyaz masa, semt danışma meclisleri, Yerel Gündem 21 gibi katılım uygulamalarına tanık olmuştur (Keleş 1993; Göktürk ve Kavili 2000; Sarıkoce 2002; Güneş 2004a).

Türkiye’de katılım ahlakının, geleneğinin ve de deneyinin olmadığı ya da çok hızlı olduğu Köymen (Göktürk ve Kavili 2002) tarafından da vurgulanmakta ve buna neden olarak demokrasinin yeni olması ve sivil toplumun gelişmemesi gösterilmektedir. 1950’lerden bugüne kadar geliştirilmeye çalışılan katılımcı süreç, normal koşullarda gelişmemiş ve çeşitli deformasyonlara uğramıştır. Bu deformasyonlardan en önemlileri 1970’lerde ve 1980’lerde yaşanmıştır. Askeri müdahaleler toplumda depolitizasyona neden olmuş, toplumun örgütlenmesi sınırlanmış ve katılım kurumsalaşmamıştır. Bu nedenle Türkiye’de var olan katılım mekanizmaları hem hukuki temele sahip olamamış, hem de işleyiş açısından eleştirel düzeyde kalmıştır. Katılım araçları sınırlandığında birçok farklı biçimle karşılanılsa da bunların tamamının uygulan(a)madığı görülmektedir. Örneğin belirli dönemlerde belediye başkanınca sınırlı sayıda yapılan halk toplantıları veya halk günleri içerik olarak da kendini tanıtmaya ve sohbetin ötesine gidememiştir. Son zamanlarda kent konseyleri çatısı altında yapılan toplantılar bu tür toplantıların yerine geçmiştir. Beyaz masa, semt danışma meclisleri gibi katılım uygulamalarında aktif bir katılım yerine, kendine getirilen konuların tartışıldığı, pasif bir katılım modeli görülmektedir ve bu modellerin danışma niteliği dışında bir zorlayıcılığı yoktur. Bununla birlikte söz konusu uygulamalar kent yöneticilerinin kendi kurdukları modellerdir, hemşehri açısından kabul edilebilirlik ve ulaşılabilirlik nitelikleri sorgulanmamıştır (Sarıkoce 2002; Yıldırım 2002:32).

Göktürk ve Kavili'ye göre de (2002) yarım yüzyılı aşkın çok partili demokratik rejim tecrübesine karşın Türkiye'de kendi iradesiyle kaderini çizebilme yetisine sahip bir yurttaşlığın gelişmesine şans tanınmamış olması, sürekli krizlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Sosyal yaşamın her kademesinde görülen yolsuzluklar, eğitim sisteminin bozukluğu ve öğrenci sorunlarından çevre kirliliğine, kayıt dışı ekonominin ülke ekonomisi ve adalet sistemine olan etkilerinden çeşitli insan hakları ihlallerine kadar birçok sorunun temeli yurttaş katılımının olmamasına bağlanmaktadır.

Katılım, hem hemşehriyi hem de yöneticiyi eğiten, aralarında dayanışma ve ortak bir anlayışın gelişmesini sağlayan bir süreçtir. Hemşehrilerin kent yönetimine katılımı Türkiye'de tanımlanmış ve saydam süreçler açısından bakıldığında, birkaç yılda bir tekrarlanan ve birkaç dakika içinde gerçekleştirilen bir süreç haline indirgenmiştir. Yıldırım'a göre (2002:32) bu, hemşehriler bakımından kendilerini ifade etme kanallarından yoksun oldukları için hemşehri bilincinin gelişmesine olanak vermeyen ve dolayısıyla da yerel demokrasinin kalitesinin sorgulanmasını gerektiren bir olgudur.

Katılım üzerine yapılan çalışmalarda katılımın, demokratik toplumlarda bir kültür ve eğitim temelinde gelişmiş ve yerleşmiş, hizmetlerin ülke düzeyinde etkin, adil, verimli ve dengeli bir biçimde sunulmasını sağlayan bir olgu olduğundan hareketle Türkiye'de -bu kavramlara yabancılik nedeniyle- katılım bilincinin gelişmediği, katılmanın öneminin kavranamadığı, örgütlenme ve çeşitli katılma yollarının idari ve hukuki yapı gereği mümkün olmayıp katılımın bu yüzden güdük kaldığı bulgulanmıştır (Ündül 2001:111). Pek çok ülkede yapılan gözlemler yerel düzeyde katılımın ülke düzeyinde katılımdan yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak Türkiye kentlerinde halk yerel düzeyde dahi etkin olabileceğine inanmamaktadır (Görmez 1997:119).

Buna karşın katılımın söylem düzeyinde de olsa vazgeçilemeyen bir kavram olduğu vurgulanmaktadır. Katılımın artırılabilmesi ve katılımcılığın yaşama geçirilebilmesi için halk katılımının tüzel çerçevesini oluşturmak, yerel yönetimlerde halkın kamu belge ve bilgilerine özgürce erişebilmesini sağlamak, katılımcılara tarafsız

bir şekilde yaklaşmak, katılımcıları gelişmelerden ve yeni projelerden bilgilendirme ve danışma amacıyla haberdar etmek gerekmektedir (Göktürk ve Kavili 2002).

Göymen de (1999:75-77) Türkiye'deki belediyecilik bağlamında, belediye meclislerine alternatif oluşturan yapılar, Yerel Gündem 21 girişimleri ve proje demokrasisi teması içinde ele alınan katılımcı planlama ve uygulama çabaları gibi katılım mekanizmalarından söz etmektedir. Herhangi bir yasa ya da yönetmeliğe dayanmayıp, var olan sistem karşısındaki hoşnutsuzluğun resmi olmayan ürünlerini oluşturmaları bu mekanizmaların ortak yanı olarak izah edilmektedir. Kent parlamentosu, kent meclisi, kent danışma kurulu gibi çeşitli adlar altında oluşturulan "belediye meclislerine alternatif" bu yapılar, merkezi hükümetin alan örgütlenmesindeki yöneticilerin, belediyenin hem seçilmiş meclis üyelerinin hem de belli başlı resmi görevlilerin; siyasal partilerin, sivil toplum kuruluşlarının ve mesleki-gönüllü kuruluşların görevlendirilmiş temsilcilerinin bir arada çalıştığı oluşumlardır. Bu oluşumlarla katılım kültürünün yaratılmasının yanı sıra süreç içinde değişik temsil şekilleri denenmektedir. Birkaç siyasal önderin ve topluluk önderinin peşine takılarak başlayan bu tip gelişmeler, yerel yönetim dinamiklerinin yeşerdiği organik bir gelişme haline dönüşebilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de demokrasiyi daha derinden kavramaya çalışan kuramsal tartışmalar gelişmemiş, büyük ölçüde sandıktan çıkanın hiçbir bağ olmadan iktidarı kullanabileceği "inceltilmemiş bir demokrasi" anlayışıyla yetinilmiştir (Tekeli 2002:13). Dünyada temsili demokrasinin yetersizliğinin bir kriz halinde ortaya çıkması karşısında katılımcılık ve çoğulculuk iki tamamlayıcı mekanizma olarak sunulmuştur. Katılımcılık ve çoğulculuk gibi demokrasiyi niteleyen değerlerin söylem düzeyinde benimsendiği 1970'li yıllardan sonra son yıllarda Türkiye'de bu kavramları artık bir söylem ögesi olmaktan çıkararak üzerinde ciddiyetle düşünülen bir talep haline getirme çabaları gösterilmiştir. Çoğulculuk ve katılımın ülke demokrasisi açısından yapısal bir öneme sahip olduğu ama pratiğe geçilecek mekanın kentler olması gerektiği Tekeli tarafından özellikle vurgulanmaktadır. Çünkü kentler heterojen

toplumsal yapılarıyla bir farklılıklar alanıdır. Yerel yönetimlerin kentlerde bu grupların taleplerine yanıt verememesi durumunda bu kavramlar büyük ölçüde söylemde kalmaktadır (Tekeli 2002:14).

Kent yönetimi ve çoğulculuk bağlamında Tekeli (2002:22-26) mevcut olan engelleri şu şekilde sıralamakta ve nihayetinde Türkiye’de katılım olgusu üzerine toparlayıcı bir değerlendirmede bulunmaktadır;

1. Türkiye’deki kent yönetimlerinde çoğulculuğun olanaklarını tartışabilmek için önce ne tür grupların var olduğunu ve nasıl örgütlendiklerini araştırmak gerekmektedir. Çoğulculuktan söz edebilmek için önce toplumda kendisini farklı olarak görenlerin örgütlenebilmesi ve görüşlerini, taleplerini kamu alanında ifade edebilme özgürlüğüne sahip olmaları gerekir. Çoğulculuğun gelişebilmesi için çoğunluk hakimiyetinin farklı olanlar üzerinde baskı kurabilmesini haklı gören demokrasi anlayışıyla mücadele edilmelidir.
2. Türkiye’de grupların örgütlenerek siyasette etkili olabilmesinin önündeki bir başka engel Türk siyasal yaşamına hakim olan himayecilik eğilimleridir. Tüm siyasal partilerde örgütlenme patronaj (kayırmacılık) ilişkileri üzerine kurulmuştur. Siyasal örgütlenme içinde denetleyici pozisyonlara gelenler, himayelerine aldıkları kitlelere ya da küçük gruplara siyasal sadakat karşılığında çıkar dağıtmakta, kent politikasında bu çoğu kez rant dağıtılması biçimini almaktadır. Himayecilik temsili demokrasinin araçsallaşmış yapısının bir ürünü olup, temsili demokrasi kanalıyla elde edilen siyasal gücün istenildiği biçimde kullanılmasına olanak verilmesi halinde gelişebilmektedir; ortaya çıkardığı karar yapıları opaktır. Bir demokrasi içinde şeffaflık talepleri geliştikçe, siyasetin kamu alanında sorgulanması artıkça, himayeciliğin alanı sınırlandııkça çoğulcu siyasal pratikler için örgütlenme anlam kazanmakta ve gelişmektedir.
3. Türkiye’de kentlerde belirgin olan diğer bir eğilim de hemşehrilik gruplarının oluşmasında ortaya çıkmakta, kentleşmenin çok hızlı olduğu bir dönemde kente uyum sorunlarıyla karşılaşan kişiler, kentte geldikleri yerlere göre isim alan

hemşehri grupları oluşturmakta ve çoğu kez dernekler halinde örgütlenmekte, resmi örgütleri olmasa bile hemşehri ilişki ağları oluşturmaktadırlar. Bunlar himayecilik sistemi oluşturmaya dönük gruplaşmalardır.

4. Türkiye’de kentlerde etkili hale gelen bir başka himayecilik sistemi biçimindeki gruplaşma dini tarikatlar çevresinde gelişmektedir. Bunlar hemşehrilik gruplarına göre çok daha örgütlü, belli liderlikleri, belli yaşam biçimi talepleri olan gruplardır. Bu grupların kimlik talepleri ön planda olup örgütlenmelerinin yaygınlaştırılmasında oluşturdukları himayecilik sistemleri etkili bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de kayırmacılık yapan himayecilik sistemleri halinde örgütlenmenin yanı sıra sanayileşen toplumlara özgü örgütlenmeler de gelişmekte, ancak bu sivil toplum kuruluşları demokrasi belli bir düzeyde işlediği için seslerini duyurabilmekte fakat etkili olamamaktadırlar (Tekeli 2002:22-26). Tekeli’ye göre Türkiye’de demokrasinin sağlıklı olarak gelişebilmesi adına nedenler sorgulandığı zaman ortaya alenileşme mekanının oluşmamış olması ve kamu alanının etkili olarak işleyememesi durumu çıkmaktadır. Himayecilik sistemleri alenileşme mekanının oluşmasına olanak vermemekte, aynı zamanda sorumlu vatandaşın oluşmasına engel oluşturmaktadır. Türkiye’nin kentleşme süreci içinde kente gelen kitleler, kentin olanaklarını önemli ölçüde kullanabilmekte, popülist siyasal politikalar içinde kent rantlarından pay alabilmenin yollarını bulabilmektedirler. Kendi kısa vadeli çıkarlarını düşünmek açısından bireyci olup, topluma karşı sorumluluk yüklenen yurttaşlar haline gelememektedirler. Yapılması gereken Türkiye kentlerinin var olan gruplaşma dokusu içinde “himayeci” ya da “himayeci değil” diye hiçbir grubu dışlamadan, kent politikalarının himayeci ilişkiler sisteminden çoğulcu siyasal ilişkiler sistemine geçmesini sağlamaktır. Bu noktadan hareketle katılım da çoğulculuk gibi her demokrasi kelimesi geçtiğinde onun başına rahatlıkla ekleniveren bir nitelendirme olmaktan kurtarılmalıdır.

3. YENİ BİR KATILIM MODELİ OLARAK “YEREL GÜNDEM 21”

Bu başlık altında yeni bir katılım modeli olarak ortaya konulan “Yerel Gündem 21” projesi irdelenmekte, dünyada ve Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin oluşum süreçlerine yer verilmektedir. Ardından dünyada ve Türkiye’de dikkat çeken Yerel Gündem 21 uygulama örneklerine değinilmekte, nihayetinde bu uygulama örneklerine yönelik genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

3.1. Dünyada Yerel Gündem 21’in Oluşum Süreci ve Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı

Son yıllarda tüm dünyada yerellik ilkesinin yaygınlaşmasıyla birlikte “yerelde yönetim” kavramı yoğun olarak tartışılmaya başlanmıştır. Bu kavramın uygulamaya yansması olarak gösterilen Gündem 21’lerin sayısı Türkiye dahil bir çok ülkede her geçen gün artmaktadır (Özer 2005:363).

Gündem 21, kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen, sürdürülebilir kalkınma kavramının yaşama geçirilmesine yönelik, küresel uzlaşmanın ve politik taahhütlerin en üst düzeydeki ifadesi olan bir eylem planı olup, çıkış noktası Haziran 1992’de Rio de Janeiro’da yapılan ve “Yeryüzü Zirvesi” olarak adlandırılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’dır. Dünya çevre hareketi açısından bir dönüm noktası niteliği taşıyan Rio Konferansı, yalnızca “sürdürülebilir kalkınma” kavramını yaşantımıza sokmakla kalmayarak katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin önce Birleşmiş Milletler (BM) tarafından, ardından da tüm hükümetler ve diğer kurum ve kuruluşlarca benimsenmesini sağlamak gibi bir öneme sahiptir. Gündem 21’in temel yaklaşımı tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların yaratılması, uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin desantralizasyon anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi

ve halkın etkin katılımının sağlanması gibi öncelikler üzerine bina edilmiştir. “Çok aktörlülük” ve “toplumsal uzlaşma” Gündem 21’de yer alan tüm program alanlarının başarıyla uygulanabilmesinin gereği ve ön koşulu olarak belirlenmiştir. Dünyada Gündem 21’e giden yolun yapı taşları döşenirken, geleneksel yönetim anlayışının yerini, katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı çok aktörlü yönetim olarak tanımlanan yeni bir yönetim anlayışının almaya başladığı vurgulanmaktadır. Bu yeni yaklaşım kapsamında “çok aktörlü yönetimi” niteleyen yönetişim kavramına içerik kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yönetimden yönetişime geçiş süreci hiyerarşik, tepedenci, emredici, ben bilirimci, köstekleyici yapılanma yerine; yönlendirici, destekleyici, yapabilir kılıcı, yatay, saydam, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, tabana dayalı, gücünü halktan alan, desantralize ve katılımcı politikalar, kurumlar ve hareketler üstüne oturan yeni bir ilişkiler sisteminin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır (www.la21turkey.net).

Gündem 21, sürdürülebilir kalkınma hedefini gerçekleştirmenin vazgeçilmez yöntemi olarak “küresel ortaklık” kavramını gündeme getirmektedir. Gündem 21, ulusal stratejilerini sürdürebilmeleri için hükümetlere çağrıda bulunurken, geçmişten farklı bir biçimde gönüllü kuruluşlar ve halkla işbirliğinin gerekliliğini de belirtmekte ve sivil topluma da bir rol tanımlamaktadır (Göktürk ve Kavili 2000:240). Gündem 21 içerisinde “sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklıklar oluşturulması” konusuna verilen önem ve öncelik doğrultusunda Gündem 21’in 28. Bölümü “Gündem 21’in Desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri” başlığı altında “Gündem 21’de ele alınan soruların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliği, belirleyici bir etken olacaktır” görüşü ortaya konulmaktadır (www.la21turkey.net).

Sürdürülebilirlik kavramının biçimlenmeye başladığı 20.yy’ın son çeyreğinden bugüne kadar uzanan küresel zirveler ve bunların temel çıktıları Emrealp (2005:13-25) tarafından şu şekilde sıralanmaktadır;

1. BM İnsan Çevresi Konferansı: Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk uluslararası ifadesini Haziran 1972'de Stockholm'de yapılan BM İnsan Çevresi Konferansı'nda bulmuştur. Sürdürülebilir kalkınma kavramının temel dayanakları çok zayıf bir şekilde de olsa ortaya koyulmuş, sürdürülebilir kalkınma konusunda katılımın önemi ve işlevi ifade edilmiştir.
2. Ortak Geleceğimiz: BM Genel Kurulu tarafından 1972 Stockholm Konferansı'nda alınan kararların ne ölçüde yaşama geçirildiğinin değerlendirilmesi ve bunun ışığında küresel ölçekte çevre ve kalkınma sorunlarının tanımlanması ve çözümlerine yönelik stratejiler geliştirilmesi amacıyla 1983 yılında oluşturulan BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından oluşturulan ve 1987'de yayınlanan "Ortak Geleceğimiz" ya da bilindik adıyla Brundtland Raporu'nda sürdürülebilir kalkınma kavramına zengin bir içerik kazandırılmıştır. Ancak bu raporla sürdürülebilir kalkınma kavramının yaşama geçirilmesine yönelik küresel eylem planına giden yolun temel taşları döşenmiş olmasına rağmen, rapor dünyada giderek ağırlık kazanmaya başlayan katılım konusunda bekleneni vermekten uzak kalmıştır. Brundtland Raporu'nda ortak kentsel sorunlara çözümler üretilmesi ve kentlerin iyileştirilmesi için getirilen bir dizi önlemlerin arasında "yerel yönetimleri güçlendirmek" başlığı altında yerel yönetimlere biçilen rol, merkezi yönetim politikalarının mahallinde daha etkin bir biçimde uygulanmasını sağlamak ile sınırlı kalmakta, önemli bir yenilik olarak rapora yerleştirilen "vatandaş katılımı" ise yerel yönetimin hizmet açığını kapamaya yönelik olarak "yoksulların kendi semt derneklerinde yerel öz yönetimlerini sağlaması" şeklinde ifadesini bulmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ise henüz bir ortak olarak ciddiye alınmamakta, yalnızca çeşitli önlemlerle artacağı varsayılan yerel kaynakların bir kısmının halk gruplarına aktarılmasına aracılık etmeleri beklenmektedir.
3. BM Rio Yeryüzü Zirvesi: Brundtland Raporu'nda yer alan önerilerin yaşama geçirilmesini sağlayacak küresel bir taahhüt belgesi ve eylem planı hazırlanması amacıyla düzenlenen ve Yeryüzü Zirvesi olarak adlandırılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) Haziran 1992'de Brezilya'nın Rio de Janeiro

kentinde gerçekleştirilmiştir. Rio Zirvesi, 179 ülkenin devlet ve hükümet başkanları ile birlikte, binlerce resmi temsilcinin ve 35.000'in üzerinde sivil toplum kuruluşu temsilcisinin katılımıyla BM'nin en yüksek katılım düzeyine ulaşılan toplantısı olma özelliğini taşımaktadır. Rio Konferansı'nda beş uluslararası belge kabul edilmiş olup, temel çıktısı Gündem 21 başlıklı küresel eylem planıdır. Rio Zirvesi, sürdürülebilir kalkınma kavramını gündelik yaşama sokmakla kalmayıp katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin önce BM'ce ardından da tüm hükümetler ve diğer kurum ve kuruluşlarca benimsenmesi sağlamıştır.

4. Gündem 21: Gündem 21 başlıklı eylem planı Rio Yeryüzü Zirvesi'nin temel çıktısı olarak BM üyesi ülkelerce kabul edilmiştir. Üç ana ve bir tamamlayıcı kısımdan oluşan ve toplam 40 bölümü içeren Gündem 21'de, katılımcı yaklaşımın küresel eylem planının tamamına yansımış olduğu görülmektedir.
5. Yerel Gündem 21 (YG 21): Gündem 21'in 28. Bölümü "Gündem 21'in Desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri" başlığı altında "Gündem 21'de ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılım ve işbirliği belirleyici bir etken olacaktır" görüşü ortaya konulmaktadır. YG 21, öncelikli yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde Gündem 21'in hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan katılımcı, çok sektörlü bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu bölümde getirilen ana hedef olarak, her ülkedeki yerel yönetimlerden kendi belde halkları için katılımcı bir süreç başlatmaları ve kendi kentleri için bir YG 21 oluşturmaları konusunda görüş birliği sağlamaları beklenmektedir. Bir başka ana hedef olarak, her ülkedeki yerel yönetimler, karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin olarak katılımını sağlayacak programlar geliştirmeye ve uygulamaya davet edilerek kadınlar ve gençler konusunda yerel yönetimler için özel bir görev alanı çizilmektedir. Yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik katılımcı eylem planlaması süreci

niteliğindeki YG 21, mevcut faaliyetlerin uzayıp giden listesi içinde yer alan sıradan bir yerel program veya proje değil, tersine yerel yönetişimin tüm alanlarını ve aktörlerini yatay ve düşey olarak kucaklayan, bu bütünlük içerisinde yeni bir anlayış, yeni bir yönetim ahlakı geliştirilmesini içeren bir ana süreç niteliği taşımaktadır.

6. BM 4. Dünya Kadın Konferansı: Eylül 1995’de Pekin’de yapılan Dünya Kadın Konferansı’nın temel çıktısı Pekin Bildirgesi ve “kadının yapabilir kılınmasına yönelik bir gündem” olarak tanımlanan Eylem Platformu başlıklı belgedir. Bu konferansta kadının toplumsal cinsiyet eşitsizliği dikkate alınarak, “sürdürülebilir insani gelişme” sürecinin vazgeçilmez ön koşulu ve dayanağı olarak, “kadınların ekonomik ve sosyal gelişme sürecinde yer almalarının, fırsat eşitliğinin ve kadınların-erkeklerin, insan merkezli sürdürülebilir kalkınmanın hem uygulayıcıları hem de yararlanıcıları olarak, tam ve eşit katılımının” gerektiğinin altı çizilmektedir.
7. İstanbul Habitat 2 Zirvesi (Kent Zirvesi): Gündem 21’in Türkiye’de tanınmasını sağlayan bu zirvenin belkemiğini Gündem 21’in “sürdürülebilir insan yerleşimleri gelişmesinin desteklenmesi” konulu yedi bölüm oluşturmaktadır. Habitat Gündemi’nin iki ana hedefini oluşturan “herkese yeterli konut sağlanması ve kentleşen dünyada sürdürülebilir yerleşmeyi gerçekleştirmek” hedefleri, Gündem 21 ile kopmaz bağlar oluşturmakta ve sürdürülebilir kalkınma kavramının temel insan haklarına ve kentsel haklara uzanan geniş bir çerçevede ele alınması gerektiğinin altını çizmektedir. Habitat ilkelerinin yaşama geçirilmesindeki en güçlü mekanizma olarak YG 21 gösterilmektedir. Habitat Gündemi’nde sürdürülebilir kalkınmanın vazgeçilmez temelinin demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve halka hesap veren yönetimler olduğu belirtilmekte ve yönetişim ilkesinin de temel çerçevesi çizilmiş olmaktadır. Habitat 2’de ekonomik, siyasi ve yönetsel olmak üzere katılımcılık açısından yönetimin üç ayağı olduğu belirtilmektedir. Ekonomik yönetim, bir ülkenin ekonomik faaliyetlerini ve diğer ekonomilerle olan ilişkilerini etkileyen karar süreçlerini; siyasi yönetim, siyasa oluşturmadaki karar süreçlerini; yönetsel

yönetim ise, siyasa uygulama sistemini içermektedir (Göktürk ve Kavili 2000:240).

8. BM Binyıl Bildirgesi: 6-8 Eylül 2000'de “yeni bir bin yılın başlangıcında” yapılan bu zirvenin çıktısı BM Binyıl Bildirgesi'dir. Bildirgede dünya ölçeğinde üstesinden gelinmesi gereken en temel sorunun “küreselleşmenin tüm insanlık için olumlu bir güce dönüştürülmesi” olduğu vurgulanmış; özgürlük, demokrasi ve insan hakları konularındaki taahhütlerin yanı sıra 2015 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik hedefler belirlenmiştir. “Binyıl Kalkınma Hedefleri”nin yaşama geçirilmesinde YG 21'lerin yaşamsal bir işlevi bulunduğu, özellikle bildirgede yer alan kalkınma ve yoksulluğun azaltılması, ortak çevrenin korunması, insan hakları, demokrasi ve iyi yönetim başlıkları altında getirilen küresel hedeflerin büyük bölümünün YG 21 süreçlerini doğrudan ilgilendirdiği belirtilmektedir.
9. BM Johannesburg Zirvesi (BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi): 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihinde Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde düzenlenen ve “sürdürülebilir kalkınma” başlığının ilk kez bir konferansa adının verildiği bu zirve, kendisinden 10 yıl önce düzenlenen Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesinin hedeflenmesi nedeniyle “Rio+10” adıyla da anılmaktadır. Zirvenin iki temel çıktısı Uygulama Planı ile Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Belgesi'dir. Rio Zirvesi'nden sonra geçen 10 yıllık sürede Gündem 21'in ne ölçüde yaşama geçirildiğine ilişkin değerlendirmelerde, dünya ölçeğindeki en iyi uygulama örneklerine ve iyi niyetli çabalara rağmen genelde başarılanların sınırlı ve yetersiz kaldığına dikkat çekilmektedir. Bu zirvede YG 21 girişimlerinin yerel düzeyde katılımın en başarılı şemsiyesi olduğunun da altı çizilmektedir.

YG 21, Gündem 21'in yerel düzeyde yaşama geçirilmesini hedeflemektedir. Gündem 21 adı itibariyle “21.yy'ın gündemi” olma projesidir ve onun yerele uygulanması projesi olan YG 21 yönetime katılımın anahtarı olarak öne sürülmektedir.

YG 21'lerin hazırlanması, bir çevre ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi projesidir; bir toplu girişim projesidir. YG 21 sürecinin öncelikli yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması üzerindeki vurgusu, çeşitli katılımcı mekanizmaları içeren ve yerel ortaklıklara dayalı yönetim anlayışının yaşama geçirilmesini geçerli kılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının demokrasi, insan hakları, katılımcılık, şeffaflık, etkinlik, hesap verme ve yerel yönetişimin diğer vazgeçilmez kavramlarıyla birlikte anlam kazanmasından hareketle, YG 21'in şemsiyesi altındaki yerel eylem planlaması sürecinin aynı zamanda "yerel demokrasinin geliştirilmesi projesi" olduğu ileri sürülmektedir (www.la21turkey.net).

"Gelecek nesillerin de kendi gereksinimlerini karşılama yeteneklerinden ödün vermeden bu günün gereksinimlerini karşılamak anlamına gelen" **sürdürülebilirlik**; "...her kadın ve erkek, etnik kökeni, ırkı, dini, siyasal ya da diğer tercihleri ne olursa olsun, temel gereksinimleri adil bir şekilde karşılanırsa, kendini daha yetkin ve güvenli hissedecek, içinde yaşadığı topluma katkıda bulunmaya ve başkalarının haklarına saygı göstermeye hazır olacaktır. Süregelen haksızlık ve dışlanma, bencil, anti-sosyal ve üretkenliği öldürücü davranışlar geliştirebilir ve bu da sonuçta yurttaşlık ruhunu yok eder" tanımında kendini bulan **eşitlik** ve "insan yerleşimlerine ait, insanın kişisel ve kolektif ruh sağlığına ve bir yerleşimin sakinleri olmaktan dolayı duydukları doyuma benzersiz bir şekilde katkıda bulunan bazı uzamsal özellikleri ve nitelikleri ifade eden" **yaşanabilirlik**, YG 21'in ilkeleri olarak kabul edilmekte olup her üç ilkede katılımı ilintilidir (Göymen 1999:77-78).

YG 21 program ortakları, yalnızca yerel düzeye odaklanmakla kalmayarak, "sürdürülebilir kalkınma" hedefinin merkezi yönetim kuruluşlarınca benimsenmesi, ulusal koordinasyon yapılarının kurulması ve güçlenmesi, ilgili kamu kuruluşlarının programları ile YG 21'in ülke ölçeğinde daha iyi tanıtılması, YG 21'in Avrupa Birliği'ne uyum sürecindeki öneminin daha iyi anlaşılması gibi uzun bir liste oluşturan ulusal öncelikli konulara önem ve öncelik vermektedir (Emrealp 2005:7).

YG 21'ler, yerel işletmelerin daha geniş aktivitelerde yer aldıkları, potansiyellerini arttırabildikleri ve bununla ilişkili olarak yerel yöneticilerin daha aktif organizasyonlar içerisinde, geleneksel rollerin ötesine taşınabildikleri bir vizyon olarak görülmektedir (Rotheroe ve diğerleri 2003:537-548). YG 21 çok geniş ve derinlemesine politik kararlar alınmasında üçüncü şahısların nasıl etkin bir rol oynayacağını ele alabilmek için bir fırsat ve aynı zamanda bir dönüm noktası olarak işaret edilmektedir. Freeman (1996), YG 21'in katılım boyutundan hareketle üç değişik modelden söz eder;

1. Yapısal Model: Yerel otoritenin açık politik hiyerarşisinin olduğu, anahtar rol oynadığı, diğer aktörleri sürece katmaya çalıştığı, geleneksel yerel otoritenin politika oluşturma ve uygulamasına en yakın modeldir.
2. Sektörel Model: Yerel otorite başroldedir. Bütünleşmiş ve daha karmaşık bu modelde yerel otoriteye kolaylaştırıcı olarak vurgu yapılır.
3. Tematik Model: Bu modelde faaliyetler ön plandadır. Yerel otorite faaliyetleri kontrol etmektedir.

Freeman (1996) katılım aktörlerinin, katılımın derecesine ve tarzına bağlı olarak değiştiğini; bilgi, danışma, birlikte karar verme, birlikte hareket etme ve bağımsız girişimleri destekleme şeklinde beş katılım düzeyinin var olduğunu altını çizmektedir. Yerel yönetimler bu beş düzeye yanıt vermeli, bu alanda girişimci olmalı, katılımı kolaylaştırmalı ve kaynak sağlamalıdır.

YG 21 ile Yerel Eylem 21 birbirlerini tamamlayan iki süreçtir. Yerel Eylem 21, yerel otoritelere sürdürülebilir kalkınma açısından bir çağrıdır. Zimmerman'a göre (Güneş 2004a:34) yoksullukla mücadelede doğrudan yabancı yatırımlara, modern teknoloji ve yerel girişimciliğe gönderme yapılırken; YG 21, kamu-özel ortaklığının yoksulluğu yenmek için bir araç olduğunu ifade etmektedir. Ortak bir vizyon ve uzlaşma geliştirerek YG 21'in sürdürülebilir kalkınma önündeki temel engellerden olan sosyal çatışmaları etnik ve bölgesel grupları içine alarak çözebileceği salık verilmektedir. Gelişen ve gelişmemiş dünya arasındaki dengesizliği sağlamak için zaman kaybetmeden

pratik, gerçekçi ve Yerel Eylem 21 programına ve amacına uygun eylem planlarının hazırlanması önerilmektedir.

Sürdürülebilirlik, vatandaşların karar alma sürecine pozitif katılımını öngörür. Fakat insanların kendi içine kapandıkları ve kolektif karar alma mekanizmalarına katılmadıkları günümüz toplumlarında böyle bir katılımı gerçekleştirmek kolay olmamaktadır. Bu anlayışın yurttaşlar tarafından sahiplenmesi gerekmektedir. Yurttaşlar, sürdürülebilirlik stratejilerinin kendilerine ait olduğunu hissetmelidirler ki karar alma süreçlerine gönüllü katılım sağlanabilsin. Sürdürülebilirlik anlayışı “halkın karar alma sürecine katılımı” ilkesini köşe taşlarından birisi olarak kabul eder. Bunun birkaç sebebi bulunmaktadır (Selman 2000);

1. Sürdürülebilirlik politikası temel olarak sınıf, cinsiyet ve etnik ayırım olmadan toplumun tüm kesimlerinin karar alma sürecine katılımını öngörür.
2. Toplumun dönüştürülmesi ve çevre ile ilgili önemli kararların alınması, zor tercihlerin yapılmasını ve belirli kısıtlamaların dikkate alınmasını gerektirir. Bu da toplumun tüm kesimlerinin bir uzlaşmaya varmasını ve bireysel çıkarlar ile toplumsal çıkarların yoğrulmasını gerektirir. Son tahlilde bu durum demokrasi araçlarının kabulünü ve uygulanmasını gerektirmektedir.
3. Sürdürülebilirliğe geçiş insan temelli olmalıdır. Bu kapsamda tartışmalara, konuşmalara ve diğer projelere insanların gönüllü katılımı sağlanmalıdır. Yaşanabilir toplumlar, böyle gönüllü katılımlarla yerel otorite, merkezi hükümet, yerel aktörler ve yerel topluluklar arasındaki ortaklıklarla sağlanabilecektir. Bu altyapının oluşturulması içinde sivil bilincinin geliştirilmesi gerekmektedir.

YG 21’in en önemli amacı sürdürülebilirliğe geçiş konusunda yerel yönetimlere yardımcı olmaktır. YG 21 ile ilgili olarak başarısızlık ve hayal kırıklıklarının olduğu birçok tecrübe yaşanmasına karşın Selman (2000) YG 21’in uzun dönemde temel değişiklikleri sağlayabilecek bir program olduğu görüşündedir. Selman,

YG 21'in sürdürülebilirliği sağlayıp sağlayamayacağı ile ilgili olarak şu saptamalarda bulunmaktadır;

1. YG 21, bir ürün olmaktan ziyade bir süreçtir. Politika ve prensip üretmekten ziyade davranış biçimlerini ve kalıplarını değiştirmeyi hedeflemektedir. Yerel yönetimleri daha önce karşılaşmadıkları bir diyalog sürecine sokmayı amaçlamaktadır.
2. YG 21 ile ilgili ikinci husus, dinamik bir sivil toplum öncülüğünde halkın karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanmasıdır. YG 21, bunu başarmak için halkın karar almada etkili olmasını sağlayacak katılım tekniklerini kullanacak, katılım sağlayabilmek için bilgi teknolojilerinden faydalanacak ve demokratların desteğini almaya çalışacaktır.
3. YG 21 ile ilgili üçüncü husus, toplumsal uzlaşmanın sağlanmasıdır. Özellikle ortak yaşamla ilgili kararlarda bunun sağlanması önemlidir.

3.2. Türkiye’de Yerel Gündem 21’in Oluşum Süreci ve Yerel Gündem 21’in Önerdiği Katılım Modeli

YG 21 uygulamaları, dünyada 1992 BM Rio “Yeryüzü Zirvesi” ile ivme kazanmakla birlikte, Türkiye’de gecikmeli olarak ancak 1996 BM Habitat 2 Konferansı’nın ivmesiyle, 1997 yılı sonunda “Türkiye’de YG 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi” başlığı altında başlamıştır. Türkiye’deki YG 21 uygulamaları, BM Kalkınma Programı’nın (UNDP) desteğiyle, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı’nın (IULA-EMME) koordinasyonunda sürmektedir. YG 21 Programının ana hedefi, sivil toplumun karar alma süreçlerine katılması ve yerel yatırımları etkilemesi yoluyla yerel yönetimlerin güçlenmesini sağlamaktır. 50’nin üzerinde kenti kapsayan program, eşit ortaklar arasında geliştirilen iletişim ağına ve birlikte çalışmaya dayalı, desantralize ve yapabilir kılan bir yaklaşım sergilemektedir (Güneş 2004a:33). Türkiye UNDP’nin desteklemiş olduğu 85 ülkeden birisidir (Emrealp 2005:7). Gündem 21’in her ülkedeki yerel yetkililere kendi kitleleriyle bir danışma sürecine girmeleri ve kendi toplulukları adına YG 21 üzerinde

bir uzlaşmaya varmaları yönünde yaptığı çağrı üzerine Türkiye de, bir taraftan merkezi devlet kurumları, yerel yönetim organları ve bir dizi sivil toplum kuruluşu Ulusal Gündem 21 Planı'nın son düzeltmelerini yapmış, diğer taraftan birçok belediye bu gelişmeleri yakından izlemiş, bazıları da YG 21 planlarını hazırlamışlardır (Göymen 1999:77).

T.C. Bakanlar Kurulu Kararı ile “Türkiye’de YG 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” başlığı altında başlatılan proje, iki yıllık bir uygulama dönemi sonrasında, Aralık 1999’da tamamlanmış ve bu proje kapsamında şu faaliyetler yürütülmüştür (Göymen 1999:78-79);

1. Çeşitli toplumsal aktörler arasında ortak bir perspektif geliştirebilmek için bir genel bilinç ve duyarlılık programı,
2. YG 21 sekreteryalari ve bir iletişim ağı kurmak,
3. Yerel planların hazırlanması ve uygulanmaya konması için kent içi danışma mekanizmaları, yerel komiteler ve özel görev grupları oluşturmak,
4. Tekil yerel sorunlarla uğraşacak ortaklıklar kurmak,
5. Bir yandan birikmiş bilgi ve deneyim havuzundan yararlanırken, diğer yandan da hem beklentileri hem de sorunları değerlendirmek için eğitim programları başlatmak.

Bu projenin başarısı üzerine UNDP, ikinci aşamaya destek vermiş, Bakanlar Kurulu'nun da bunu benimsemesinin ardından “Türkiye’de YG 21’lerin Uygulanması” başlığını taşıyan ikinci aşama projesi Ocak 2000’de başlamıştır. İkinci aşama sırasında çeşitli alt projelerin başlatılması ve yeni katılımlarla proje ortağı yerel yönetimlerin sayısının 50’yi aşması üzerine, YG 21 uygulamaları proje çerçevesinden çıkarılarak uzun süreli bir programa dönüştürülmüştür.

Türkiye YG 21 Programının üçüncü aşaması, birbirini destekleyen bir dizi proje ile başlamıştır. Üçüncü aşamanın ana projesi “Türkiye YG 21 Yönetişim Ağı

Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planının Yerelleştirilmesi” başlığını taşımaktadır. Bu proje kapsamında merkezi yönetimin ilgi ve desteğinin artırılması ve tanıtım eksikliğinin giderilmesi öngörülmektedir. Ayrıca bu proje çerçevesinde YG 21 süreçlerinin kurumsallaştırılması amacıyla “Yerel Projelere Destek Programı” başlatılmıştır.

YG 21 Yönetişim Ağı, yerel düzeyde kent konseyleri ve diğer katılımcı platformları oluşturan kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının kapsadığı geniş yelpazenin yanı sıra YG 21 programının koordinatör kuruluşları, yönlendirme kurulu ve üyeleri ve diğer destekleyici kuruluşları kapsamaktadır. YG 21 Programı, Mart 2004 tarihi itibariyle, aralarında Büyükşehir Belediyeleri'nin ve İl Özel İdareleri'nin de bulunduğu, farklı coğrafi bölgelere dağılmış 50'nin üzerinde yerel yönetimin ortaklığıyla sürmektedir. IULA-EMME bünyesinde idari görevi bulunan YG 21 Ulusal Koordinatörü, UNDP ve YG 21 ortağı yerel yönetimlerle yakın işbirliği içerisinde programın genel koordinasyonundan sorumludur. YG 21 Programı Ulusal Yönlendirme Kurulu, merkezi düzeydeki koordinasyon mekanizması olarak işlev görmektedir. Kurul; Başbakanlık Müsteşarlığı, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve kurul tarafından davet edilebilecek diğer kamu kuruluşları ile destekleyici kuruluşlar, IULA-EMME ve UNDP temsilcilerinden oluşmaktadır.

Program ortağı kentlerdeki YG 21 süreçlerinin koordinasyonu, her kentte yerel ortaklar tarafından oluşturulan YG 21 Genel Sekreterliği tarafından gerçekleştirilmektedir. YG 21 Genel Sekreterlikleri ayrıca programın koordinatör kuruluşları ile kentler arasındaki bağlantı noktalarıdır. YG 21 programı, farklı bir düzenleme gerektiren köy yönetimleri dışında, tüm yerel yönetimlerin katılımına açıktır. Programa yeni katılım için yapılan başvurular, YG 21 Programı Ulusal Yönlendirme Kurulu tarafından görüşülerek karara bağlanmaktadır. Kurul ayrıca düzenli aralıklarla mevcut ortakların çalışmalarını değerlendirmekte ve gerekli görüldüğünde YG 21

sürecini çeşitli nedenlerle aksatan veya durduran ortaklar yerine yeni ortaklar alınmasına karar verebilmektedir (Emrealp 2005:31).

Başlıca karar alma ve uygulama mekanizmaları, çoğunlukla kent konseyleri şeklinde oluşturulan ve çalışma grupları, kadın ve gençlik konseyleri, çocuklar, yaşlılar ve engelliler platformlarınınca desteklenen yerel ilgi gruplarıdır. Bu süreçte kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları bağlamında yerel karar alma süreçleri oluşturulup yeni bir yerel yönetim modeli ortaya konulmak istenmektedir (Güneş 2004a:33).

3.3. Dünyadaki Yerel Gündem 21 Uygulamaları

Yerel Gündem 21 (YG 21) 1992 yılından bu yana yaklaşık 135 ülkedeki binlerce kentte uygulanmaktadır. YG 21 adının arka planda tutulduğu “Sürdürülebilir Kentler Programı”, “Sağlıklı Kentler Programı” gibi adlar altında aynı sürece yönelik yürütülen çalışmalar da mevcuttur. Gündem 21’in dünya ölçeğindeki koordinatör kuruluşu olan UNDP, 85 ülkede YG 21 süreçlerini desteklemektedir. Gelişmiş ülkelerdeki YG 21 uygulamalarında Avrupa ülkeleri başı çekmektedir. 2000’li yılların başında Avrupa’da 4000’in üzerinde belediyenin YG 21 sürecini etkin olarak yürüttüğü belirtilmekte; İngiltere, Almanya, Hollanda ve İskandinav ülkelerindeki yerel yönetimlerin tamamında “birbirinden farklı” YG 21 uygulamaları görülmektedir (O’Riordan ve Voisey 2000; Atkinson 2001; Quaid 2002; Emrealp 2005:29).

Freeman da (1996) İngiltere örneğinden yola çıkarak YG 21 katılım modelini analiz etmiş ve şu sonuçları ortaya çıkarmıştır;

1. Her bölgenin ayrı katılım deneyimleri, sosyo-ekonomik, politik durumları söz konusu olduğu için tek bir modelden söz edilemez.
2. Bütün modellerde yerel otoriteye katalizör görevi düşmektedir.
3. Çalışma grupları tüm modellerin ortak özelliğidir.

Brezilya'nın Porto Alegre kenti, YG 21'in biçimlenmesinde etkili olan kentlerin başında gelmektedir. "Başka bir dünya mümkün" sloganı altında "dayanışmacı ve demokratik küresel düzen" isteyenlerin bulunduğu Dünya Sosyal Forumu'na ev sahipliği yapan ve Rio Grande do Sul başkentini de dünya gündemine taşıyan bu kent Rio Zirvesi'nde, küresel bir başarı örneği olarak nitelenen katılımcı bütçe uygulamasıyla, gelişmekte olan ülkelerdeki YG 21 uygulamalarına esin kaynağı olmuştur (Emrealp 2005:29). Kamusal meselelerde kararların ve bilginin demokratikleşmesi yoluyla yeni bir yurttaş bilincinin yaratıldığı katılımcı bütçe Genro ve Souza (1999:43-48) tarafından "teknokratik bir merkezi planlama yaklaşımının" karşıtı olan "devrimci bir demokratik planlama deneyimi" olarak ifade edilmektedir. Bu süreçte bir dizi halk katılımı, planlaması, denetimi ve düzeni yaratılmış olup, toplumun devleti denetlemesini sağlayan, devletin dışında bir kamusal alan yaratılması gibi bir evrensel katkı da söz konusudur. "Başka türlü bir dünyanın merkezi" gibi görünen ve kendisini "demokrasinin başkenti" ilan eden Porto Alegre (Gret ve Sintomer 2004:10), halk katılımının sadece bir fikirden ibaret kalmayıp, işleyişi düzenleyen mekanizmalarda somutlaştırıldığı "demokrasiyi radikal biçimde demokratikleştirme" çabalarının adıdır (Gret ve Sintomer 2004:44).

Yerel Gündem 21'e destek konusunda farklı yaklaşımlar içinde bulunulması farklı Yerel Gündem 21 uygulamalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Örneğin İngiltere'de sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin belirlenmesiyle ilgili alışılmamış bir kalitenin ve rehberliğin ortaya çıktığı deneyimler yaşanmıştır. Buna sebep olarak yerel otoriteler tarafından yerine getirilen araştırma ve denetleme faaliyetleri gösterilmektedir. YG 21 anlayışının tanımından, uygulamaya konma aşamasına kadar çok farklı algılanması, uluslararası bir karşılaştırma yapma olanağını da ortadan kaldırmıştır. Bunun yanında İngiltere, YG 21 konusunda en başarılı ve kaliteli uygulamaya sahip ülke olarak kabul edilmektedir (Selman 2000:39-53).

YG 21'de, bütün yerel yönetimler toplumlarına danışarak ve bir görüş geliştirerek, gelecekteki çevreleri için bir hareket planı üretmek durumundadırlar. İngiltere'de yerel yönetimler, yerel stratejilerin geliştirilmesinde en ön cephede olmayı görev edinmiştir. Bu bağlamda Arnstein'in "Ladder of Citizen Participation-Yurttaş

Katılımının Basamakları” adlı eseri 1970’lerin birçok tartışmasını alevlendirmiş, katılımcılık fikri sekiz basamaklı bir merdiven olarak ortaya konulmuştur (Carter ve Darlow 1997). YG 21, İngiltere’de yerel yönetimlerin köklü değişiklikleri denediği bir zamanda ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, yerel yönetimler hizmet dağıtımı ve performans anlamında ve seçmenleri ile nasıl ilgileneceği konularında değişime uğramıştır. YG 21, yerel yönetimler için yeni bir yasal zemin geliştirme fırsatı sunan, yerel demokrasi açısından yeni bir yaşam nefesi, yeni bir katılımcılık mekanizması ve halka yakınlaşma unsuru olarak benimsenmiştir. YG 21 süreci İngiltere’de Yerel Hükümet Yönetim Kurulu tarafından koordine edilmiş ve İngiltere bu süreçte değişik derecelerde katılım deneyine sahne olmuştur. Carter ve Darlow’a göre (1997), “YG 21 halk katılımcılığı evresinin tüm sürecinin sadece bir kısmını oluşturmaktadır. YG 21’in nasıl uygulanacağı belirsizdir. Teorideki YG 21’in uygulamaya nasıl döküleceğine dair hazır rehber olmadıkça YG 21 yerel yönetimde denenen, test edilen ve başarısız olan yaklaşımlardan biri olacaktır. YG 21, dışarıdan bakıldığında yukarıdan aşağı bir işlem olarak görülmektedir. Ne ulusal ne de uluslararası seviyeden, bir YG 21’in nasıl hazırlanacağına dair işlemler ortaya konmamış; yerel yönetimlerin cevapları ise kendi sağduyularına bırakılmıştır.”

Burns (2000), İngiltere’deki katılım uygulamalarından hareketle bu gelişmelerin demokratik katılımı geliştirmekten ziyade karar alma mekanizmalarının kurulmasına yönelik olduğunu ve bu karar alma mekanizmalarında da belirli grupların etkili olması sebebiyle vatandaşın doğrudan katılımının ve karar alma mekanizmalarında temsilinin engellendiğini iddia etmektedir. Bu noktada “vatandaş jürisi” gibi yeni alternatif karar alma mekanizmaları tüm toplulukların ortak çıkarlarını karşılayacak bir yöntem olarak önerilmektedir. Yönetim ve yerel demokrasi anlayışını birbirine entegre edebilmek toplumun kapasitesine bağlanmaktadır.

Manchester YG 21 de, yerel yönetim uygulamalarında; Manchester Şehir Meclisi ile Leeds Metropolitan Üniversitesi Kentsel Gelişim ve Çevresel Yönetim Merkezi’nin (CUDEM) işbirliği içerisinde yerel otorite/akademik ortam işbirliğine yönelik başarılı bir örnek olarak gösterilmektedir. Temel olarak tabandan tavana, yerel otoritelerin kolaylaştırıcı rol oynadıkları bu modelde, yerel yönetimlerin sahip olmadığı

tecrübe ve teorik altyapıya sahip “akademi” ile akademisyenlerde olmayan yerel bilinç ve pratik bilgiye sahip “yerel yönetimin” harmanlandığı bir öğrenme ve adaptasyon süreci yaşanmıştır (Kitchen ve Whitney 1997).

BM, 15-25 yaş dilimindekileri “genç insanlar” olarak tanımlamaktadır ki, bu sayı nüfusa oranlandığında gelişmekte olan ülkelerin %50’den fazlasına denk düşmekte ve bu durum YG 21 açısından önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Gündem 21’de, çocuklar ve gençler sürdürülebilir kalkınmayı başaracak herhangi bir etkili planda yer alması gereken ana grup olarak tanımlanmakta; çocukların hayatlarını etkileyebilecek kararlarda söz sahibi olma gerekliliği “çevre ve gelişme ile ilgili katılımcı süreçte çocukların spesifik (öncelikli) çıkarlarının göz önüne alınmasına gerek vardır” ve “karar verme sürecinin bütün süreçlerinde dünyanın her yerinden gençlerin aktif katılımı gereklidir” ifadelerinde vurgulanmaktadır. Yerel yönetimlerin de YG 21’in planlama süreçlerinde kadınların, gençlerin ve çocukların iyi temsil edilmeleri için cesaretlendirildikleri görülmektedir. Habitat Gündemi’nin açılış konuşmasında şu vurgu yapılmaktadır: “Çocukların ve gençlerin ihtiyaçları -özellikle yaşadıkları çevre ile ilgili olanlar- tam olarak ele alınmalıdır. Şehirlerin, kasabaların, mahallelerin şekillendirilmesi ile ilgili katılımcı süreçlere özel dikkat gösterilmelidir. Bu çocukların ve gençlerin yaşam şartlarını güvence altına almak ve onların çevre ile ilgili kavrayış, yaratıcılık ve düşüncelerinden yararlanmak içindir” (Chawla 2001:13-25).

Bu bağlamda, 1970 yılında Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Şehir Planlama ve Tasarım Profesörü Kevin Lynch tarafından, çocukların yerel çevrelerini nasıl kullandıklarını ve değer verdiklerini araştıran, çocukların çevrelerindeki gelişmeleri tasarlayarak ve uygulayarak kendilerini etkileyen şehir politikalarına dahil olmalarını amaçlayan ve BM Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından desteklenen “Şehirde Büyümek” adlı proje, 1994-1996 yılları arasında Chawla’nın önerisi, Norveç Çocuk Araştırmaları Merkezi ve UNESCO’ya bağlı Sosyal Dönüşüm Yönetimi’nin (MOST) desteği ile yeniden canlandırılmıştır. Bu bağlamda çocuklar için eğitim merkezleri açılmış, atölyeler inşa edilerek bilgi ve becerilerinin artırılması sağlanmış ve çevrelerine katkıda bulunabilecekleri alanlar yaratılmıştır. “Şehirlerde Büyümek Projesi” ile çocukların ve gençlerin yerel çevresel karar mekanizmalarına dahil edilmesi

için model süreçler yaratılmış, aynı zamanda gençleri dinlemek ve onların bazı fikirlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak amacıyla gönüllü bir insan ağı oluşturulmuştur. Chawla'ya göre (2001) çocuklar ve gençlerin çevresel karar verme mekanizmalarının gerçek bir parçası olmalarını isteyen toplumlar etkili katılım için şu bileşenlere yatırım yapmak zorundadır;

1. Katılımı sağlayabilecek insanlara yatırım yapılmalıdır.
2. Eğitime ve sertifikasyona yatırım yapılmalıdır.
3. Toplum temelli okul ve okul sonrası program yaratılmalıdır.
4. Sağlıklı ve mutlu olmanın niceliksel göstergelerinin yanı sıra niteliksel göstergeleri de kullanılmalıdır.

YG 21 uygulamalarının en ilginç örneklerinden biri Japonya YG 21 olarak kabul edilmektedir. Çoğulcu katılıma izin vermek, sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak kararları almak, karar alma mekanizmalarında yerel yönetimler, vatandaşlar ve özel kuruluşlarla diyalog içerisine girmek gibi hedefler Japonya örneğinde kendini bulmaktadır (Barret ve Usui 2002:49-67). 1993 yılında kurulan bir YG 21 komitesi ile başlayan Japonya YG 21 uygulamasında temel aktörler akademisyenler, yerel bürokratlar ve çeşitli ekonomik sektör temsilcilerinden oluşmaktadır. Önceleri kamuoyu araştırmaları ve röportajlara dayalı bir katılım şekli varken, daha sonraları yüksek oranda katılımcının düzenlediği workshoplar (fikir üretme toplantıları), yerel yöneticilerin oluşturdukları çalışma grupları ile alınan kararların tartışıldığı toplantılar ve sempozyumlar gibi değişik katılım alternatifleri denenmeye başlanmıştır.

Ancak Japonya YG 21 uygulamasında da özellikle kadınların, gençlerin ve işsizlerin katılımında sorunlar olduğunun, toplumun farklı kesimleri ile diyalog kurmada problemler yaşandığının, geniş katılımlı ve tüm kesimlere yönelen bir paylaşımdan ziyade dar ve küçük kapsamlı bir paylaşımın ortaya çıktığının, sürdürülebilir kalkınma bağlamında yapılan tartışmaların daha çok çevre sorunlarının ekonomik ve toplumsal boyutları üzerine yoğunlaşmasından dolayı eşitlik, adalet, saydamlık, ekolojik denge gibi unsurların geri planda kaldığının altı çizilmektedir. Japonya YG 21 tecrübesi bazı yerel güçlerin yapısında ve yerel politikalarında önemli değişiklikler yapmış, çevre

yönetimi konusunda toplumun çeşitli kesimlerinin karar alma mekanizmalarına katılımı sağlanmış, süreçle birlikte yerel otoritenin departmanları arasında koordinasyon ve beraber çalışma olgusu geliştirilmiştir. Bu önemli gelişmelerin yanında YG 21 uygulamaları genel olarak Barret ve Usui'ye göre (2002) şu temel sorunları ortaya çıkarmıştır;

1. Tartışma konularının yerel yönetim bürokratları tarafından belirlenmesi
2. Bütçe ve yerel uygulamalarda yerel otorite bürokratlarının kontrolü ellerinde tutmaları.
3. Toplumun tüm kesimlerine ulaşmada yetersizlik.
4. Özellikle anketlerin yerel otorite tarafından hazırlanması ve konuların tabana inmemesi.

YG 21 uygulamalarında Danimarka YG 21 faaliyetleri de önemli bir yer tutmaktadır. Gram-Hanssen (2000:225-235), Danimarka YG 21 faaliyetlerinin bir “anti-modernite hareketi mi” ya da “modernite sonrası bir hareket mi” olduğunu analiz etmiş ve Danimarka'nın üç değişik yerleşim alanında uygulanan YG 21 çalışmalarını incelemiştir. YG 21 uygulamaları “eko-muhasebe” kavramını ortaya koyduğu için çevre konularında lider belediye olarak tanımlanan Albertuanda'da bulunan yerleşim alanlarında gerçekleştirilmiştir;

1. Tüm yerleşim alanlarında temsilcilerin katıldığı ve kullanıcı grubu adı verilen bir vatandaş grubu kurulmuştur. Bu grup belediye konseyinin karar alımından önce, enerji, su, atık konusunda tartışmalarda bulunup belediye konseyine tavsiye niteliğinde kararlar almıştır.
2. Sürdürülebilir yaşam konusunda vatandaşlara yardımcı olmak amacıyla profesyonel katılımcılardan kurulan bir yerel çevre merkezi kurulmuştur.
3. Belediye bu yerleşim alanlarının kendi YG 21 planlarını ve projelerini gerçekleştirmelerine yardımcı olacak YG 21 planları hazırlamıştır.

Danimarka'daki YG 21 projesinin ortak paydası “yerel ekolojik rüyanın” gerçekleştirilmesidir. Bu rüyanın temel ilkesi küresel sorumluluk ve yerel hareket iken, temel bileşenleri kapalı çemberler ve yerel topluluklardır. Enerji, su ve diğer maddelerin yeniden dönüşümü, atıkların-kirliliğin önlenmesiyle yerel yeniden dönüşüm uygulaması sürecinde çevre alanında sürdürülebilirliğin sağlanması ve yerel toplumsal hayatın geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Gram-Hanssen (2000) tarafından “yerel ekolojik rüya”, hem modern hayatın toplumsal yaşamı olumsuz etkileyen yönlerine karşı olan “anti-modernist bir hareket” hem de toplumda kalkınmayı amaçlayan bir “modernite sonrası hareket” olarak değerlendirilmektedir. Danimarka YG 21'in teorik ilkeleri ile pratikteki sonuçları karşılaştırıldığında yapılan faaliyetlerin temelini oluşturan yerel ekolojik rüya kavramı ile gerçek sonuçların arasında büyük boşluk olduğu saptanmıştır. Gram-Hanssen bu boşluğun büyüklüğünün YG 21 faaliyetlerinin sonu olabileceği iddiasında bulunmaktadır.

İsveç'in Goeteborg YG 21 uygulamalarında ise “kurumsal sermaye modeli” ortaya çıkmaktadır. Entelektüel, toplumsal ve politik olmak üzere üç bileşeni olan kurumsal sermaye, toplumsal diyalog sonucu toplumsal bilgi birikimiyle ortaya çıkan bir olgu olarak tanımlanmaktadır. YG 21 uygulamasında yoğun olarak toplumsal katılımın, karşılıklı öğrenme ve koordinasyonun kullanıldığı Goeteborg'da yeni toplumsal ağlar kurulmuş, toplumun değişik kesimleriyle diyalog sağlanmış ve bu kesimler arasında uzlaşma oluşturulmuştur. Goeteborg YG 21'in yanı sıra İsveç'teki diğer belediyelerin YG 21 sürecinde başarılı olarak nitelendirilen örnek uygulamaları incelendiği zaman, bu başarının altında yatan temel etkenin İsveç kültüründe ve demokrasisinde YG 21 ile benimsenen kuralların çoğunun uygulanıyor olmasının yattığı vurgulanmaktadır (Larsson 1999:77; Khakee 2002:53-68).

Çin'in iki farklı yönetim anlayışına sahip metropolü olan Hong Kong ve Guangzhou YG 21 uygulamaları ilginç modellere sahne olmuştur. Hong Kong'da “21. Yüzyıl İçin Sürdürülebilir Kalkınma” (SUSDEV 21) adı verilen bir proje başlatılmıştır. SUSDEV 21 ile yerel yönetimlerin oluşturacağı proje ve politikalarda sürdürülebilir

kalkınmayı sağlayacak ilkeleri ve değerlendirme araçlarını tanıtmak amaçlanmıştır. Guangzhou YG 21 ise Guangzhou Belediyesi tarafından 1996 yılında oluşturulan bir grup ile çalışmalarına başlamış, YG 21 hedeflerine ulaşmak için workshoplar, sempozyumlar düzenlenmiş, belediye yönetimi tarafından belediye planlama komisyonu kurulmuş ve bu komisyon ekonomik ve sosyal kalkınma ile sürdürülebilir kalkınmanın beraber yürütülmesini sağlayacak politikaları belirleyen planlar hazırlamıştır. Sonuç olarak Hong Kong ve Guangzhou'da YG 21 uygulamaları şu ilginç sonuçları vermiştir (Seabrooke ve diğerleri 2003);

1. Toplumsal katılım konusunda her iki şehirde alınan kararların uygulamaya geçirilmesinde sorunlar yaşanmıştır. Özellikle Guangzhou'da kadınlar, gençler, engelliler ve diğer yerel örgütlerin katılımında sıkıntılar olmuştur.
2. SUSDEV 21 Projesi, yerel örgütlerin oluşturacağı projelerde kullanılacak ilkelerin tespit edildiği bir proje olarak kalmış; sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için yeni bir proje olarak değer kazanmamıştır.
3. Her iki projede de sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında çevresel ve kalkınmaya dayalı karar alma projelerine yer vermeyip, kısa vadeli ekonomik hedefler gözetilmiştir.

Latin Amerika ülkelerinden Peru YG 21 uygulamalarında daha değişik bir model denenmiş ve YG 21 çalışmaları “Yaşam İçin Şehir Forumu” tarafından gerçekleştirilmiştir. Forum tarafından düzenlenen eğitim, workshop ve seminerlere üniversiteler, yerel yönetim temsilcileri, sivil toplum kuruluşları katılmışlardır. “Yaşam İçin Şehir Forumu” Peru YG 21 uygulamasında temel aktördür. Katılımcı bir anlayışla çevre ile ilgili sorunların çözülmesi için yeni çevre yatırımları ile ilgili hareket planının oluşturulmasını, geniş halk kitlelerinin katılımını, mevcut olan yerel ve ulusal iletişim ağlarının güçlendirilmesini öngören forum, YG 21 hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli projelere imza atmıştır. Forum, YG 21 uygulamasının yasalara girebilmesi içinde çeşitli girişimlerde bulunmuş, insan gelişimi (human development) kavramının belediye kanununun merkezine yerleştirilmesi için çaba sarf etmiştir. Çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla, çevre yönetimi ile ilgili olarak “şemsiye kanun”un çıkarılması

için girişimler başlatılmıştır. Ayrıca forum tüm belediyeler için katılımcı bütçe kavramını yerleştirmeye çalışmıştır. Forum tarafından ortaya atılan Peru Şehir Yönetimi Eğitimi Programı (PEGUP), ademi-merkeziyet ilkesinin benimsenmesinde ve YG 21 tarafından öngörülen kamu-özel kesim ortaklığı, toplumsal katılım, çatışma yönetimi gibi kavramların tanınmasında etkili olmuştur. Toplumun değişik kesimlerinin ve yerel yönetim bürokratlarının eğitimi ve teknik açıdan geliştirilmesi, çevrenin ve şehirlerin daha iyi yönetimi ve daha yaşanabilir çevre koşullarının sağlanması açısından Peru YG 21 önemli bir uygulama örneği olarak gösterilmektedir. Belediye yönetimi, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kamu-özel kesim arasındaki koordinasyon ile bu kesimlerin eğitimle desteklenmesi Peru YG 21 deneyinin başarılı olmasının sebebi olarak gösterilmektedir. Özellikle kamu kesimi, üniversite ve sivil toplum kuruluşları arasındaki etkin ve verimli çalışma bu başarının temel anahtarı olarak kabul edilmektedir (Steinberg ve Miranda 2003).

YG 21'in, çevresel, toplumsal ve ekonomik hedefleri içine alan ve bunlarla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı hedefleyen stratejik bir model olarak tanımlanmasından hareketle Avustralya'da YG 21 uygulaması temel olarak Avustralya Yerel Yönetimler Birliği (ALGA) tarafından öngörülmüş ve desteklenmiş, 770 yerel konsey YG 21 hedeflerini gerçekleştirmek için çalışma başlatmıştır. Victoria Bölgesi'nde bulunan 10 yerel yönetim YG 21 hedefleri doğrultusunda çevre ile ilgili yapılanma projeleri hazırladıktan sonra oluşturulan "vatandaş danışma forumları"nda yerel çevre sorunları tartışılmış ancak uygulamada sorunlar yaşanmıştır. Bu sebeple Avustralya YG 21 başarılı bir uygulama örneği olarak gösterilememektedir. Avustralya YG 21'in başarısızlığı, katılıma dayalı bir karar alma mekanizmasının yerel yönetim düzeyinde oluşturulamamasına, Avustralya'da yerel sorunların çözümünde merkezi yönetime daha fazla görev ve sorumluluk yüklenmesine, merkezi yönetimin yerel yönetimin görev sınırlarını belirleyebilmesine ve demokratik yöntemle seçilmiş yerel konseylerin görevine son verebilme yetkisinin olmasına bağlanmaktadır (Mercer 2000:163-182).

3.4. Türkiye’deki Yerel Gündem 21 Uygulamaları

Türkiye, YG 21 öncesi, YG 21’e benzer katılım deneyimlerine sahne olmuştur. 1973-1977 yılları arasında Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde Vedat Dalokay başkanlığında uygulanan “katılım projeleri” (Güneş 1998); “halkın belediyede söz sahibi kılındığı, herkesin yöneten konumuna geldiği bir yönetim modeli, bir doğrudan demokrasi örneği” olarak kabul edilen “Fatsa deneyi” (Aksakal 1989); yine Ankara’da, bu kez “kendisini ve başkalarını işe koşan başkan” (Güneş 1994) Murat Karayalçın’ın belediye başkanı olduğu dönemlerde, Karayalçın tarafından (Göymen 1999:80) “belirli bir projeden etkilenecek olan herkesin, projenin her yönüne ve aşamasına yalnız isteyici/talep edici bir konumda değil, fiilen bir karar alıcı olarak katılması” şeklinde tanımlanan “Proje Demokrasisi”, YG 21 öncesi Türkiye’de yaşanan katılım süreçlerinin başarılı örnekleri olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’de “Copy YG 21”ler (Güneş 2004a:5) olarak ifade edilen bir süreç yaşanmaktadır. Gerçektende Türkiye’deki YG 21 uygulamaları için, birbirine benzer yapıda, dikey bir örgütlenme yapısı içerisinde, en üst karar verici organın belediye, valilik ve il özel idaresi olmak üzere aynı olduğuna dair bir genelleme yapılabilir. Ayrıca Türkiye’deki YG 21 yürütücüleri incelendiği zaman birçok YG 21 programının 2004 yerel seçimlerinden hemen sonra durdurulduğu görülmektedir. Programa devam eden kentlerde ise YG 21 sekreterleri değişmiştir (www.laturkey21.net).

“Türkiye’deki YG 21 Uygulamaları” başlığı altında sürecin başından bu güne kadar öncü, başarılı veya değişik uygulama yerleri olarak nitelenen uygulama örneklerine kısaca yer verilmektedir⁽¹⁾.

⁽¹⁾ “Türkiye’deki YG 21 Uygulamaları” ile ilgili bu bölüm [IULA-EMME-VNG](http://www.iula-emme-vng.org) işbirliğinde ve MATRA Programı desteğinde hazırlanan “Yerel Gündem 21 Türkiye: Örnek Uygulamaları” adlı kitaptan ve www.laturkey21.net sitesinde YG 21 uygulama yerleri ile ilgili linklerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İstanbul'da, İstanbul Büyükşehir Belediyesi destekleyici ortak olarak YG 21 uygulamalarının başlamasına öncülük etmiş, 1997 yılı sonunda belediye bünyesinde YG 21 Çalışma Grubu oluşturulmuştur. IULA-EMME ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi ortaklığında geniş çaplı projeler başlatılmış, AB Müktesebatının Türkçe'ye çevrilmesi, araştırma, ortak çalışma toplantıları, seminer ve konferanslar gibi faaliyetler yürütülmüştür.

Adana Kent Konseyi de 2000 yılında oluşturulmuş, Adana YG 21 ile kentsel sorunların tespitini yapan, çözüm önerileri içeren bilgilerin kitaplaştırılması sağlanarak kent hafızasının oluşması yönünde adımlar atılmıştır.

Adapazarı YG 21 çalışmaları ise 2001 yılında başlamıştır. Adapazarı Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde YG 21 Sekreterliği tarafından yapılan proje tanıtım toplantılarının ardından farklı başlıklar altında platformlar ve meclisler kurulmuştur. Her platform ve meclis, projenin özüne sadık kalmak koşuluyla çalışma sistemlerini kendi belirlemektedir. Adapazarı YG 21 kapsamında, afetlere hazırlık ve mücadele konusundaki bilinç düzeyinin artırılması ve bu anlamda mahalle odaklı yerel kapasitenin geliştirilmesi amacıyla Mahalle Afet Eğitimi Programı (MAEP) yürütülmektedir.

Bursa'daki sivil toplum kuruluşlarını, akademisyenleri, kamu kurumlarını ve ilgili birçok sektörü Bursa ile ilgili kararlarda söz sahibi yapma, sorunları yaşayan kent halkının kendi önceliklerini belirlemeleri ve gerekli eylem programlarını ortaklarla yürütmeleri amacını taşıyan Bursa YG 21, 1995 yılında başlatılmıştır. Bursa YG 21, Türkiye'de kent düzeyindeki ilk YG 21 uygulaması olup, çeşitli alanlarda kent konseyi, çalışma grupları, mahalle hizmet odaları, kadın iletişim merkezi gibi mekanizmaları içermektedir.

İzmir YG 21, 1995 yılından bu yana yaptığı çalışmalar ile dikkat çeken "akademisyen" ağırlıklı bir YG 21 uygulamasıdır. 40'ı aşkın çalışma grubu ve beş ortak

platformla en aktif YG 21 uygulama yeri olan İzmir YG 21, YG 21 kavramının tanıtımını, yerel aktörlerin katılımına dayalı bir planlama sürecinin gelişmesine yönelik mekanizmaların oluşturulmasını ve işlerliğinin sağlanmasını hedeflemektedir. İzmir YG 21'in işbirliği platformu kent konseyidir ve kent konseyini genel bir ortaklık modeline dayalı ilgi grupları oluşturmaktadır. Bu ilgi grupları, yerel yönetimler, topluluğa dayalı kuruluşlar, hizmet kurumları, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, üniversiteler, özel sektör, mesleki kuruluşlar/odalar ve yetersiz temsil edilen örgütlenmemiş hemşehriler, kadınlar ve gençlerden oluşan gruplardır. İlgi gruplarınca oluşturulan çalışma gruplarının seçilen ve konularına göre belediye birimlerinin katkısıyla kurulan planlama ekibi tarafından ilgi gruplarına personel desteği sağlanmaktadır. Bu planlama ekibi girişimleri yönetir, teknik ve araştırma desteği sağlar, çalışma konularını izler ve değerlendirir; ardından kent konseyinde çalışmaların sonuçlarını aktarır, konseyi yeni stratejilerden haberdar eder ve sürekli katılıma açıktır.

Malatya YG 21, Malatya Belediyesi ortaklığında, insan haklarının güçlendirilmesi, çoğulculuk ve kentsel hakların geliştirilmesi için kent topluluğunun ilgisinin belirli bir mekanda, hoşgörü, saygı ve anlayış noktalarında odaklanmasını ve halkın yönetime katılımını sağlamak amacıyla Ocak 2001 tarihi itibariyle çalışmalarına başlamıştır. YG 21 sürecine katkı sağlamak için gönüllülük ilkesi çerçevesinde çalışma grupları oluşturulmuş ve bu çalışma grupları kendi alanlarıyla ilgili olarak çalışmaların yanı sıra açık oturumlar, toplantılar, sergiler düzenleyip, kitapçık, afiş gibi tanıtım araçlarından yararlanarak yapmış oldukları etkinlikleri halka duyurmaya çalışmışlardır. Ancak Adıgüzel ve Güneş'e göre (2005:223), Malatya YG 21 uygulaması, "Türkiye'de YG 21'lerin Uygulanması Projesi" kapsamında değerlendirildiğinde temel hedeflere ulaşılması açısından istendik başarıyı yakalayamamıştır.

YG 21 Projesi'nin yerel demokrasi ve yerinden yönetim kavramlarının yaygınlaştırılması, 21.yy'a yönelik Antalya için sürdürülebilir kalkınma eylem planlarının halkın katılımıyla hayata geçirilmesinde en uygun demokratik araç olduğunu ortaya koyma amacını taşıyan Antalya YG 21 uygulamaları, siyasi partilerden ve

gruplardan bağımsız olarak kent yönetimine ilişkin politikalar üretmekte, her kentliye karar sürecine katılma hakkı veren açıklık ilkesi ile geniş katılımı benimsemekte ve bu yönde projeler üretmektedir. 1997 yılında başlayan Antalya YG 21 uygulamalarında “Umutevi: Sokak Çocukları Yuvası Projesi” başarılı bir proje olarak değerlendirilmektedir. 1998 yılında başlayan bu projenin hemen ardından ikinci aşamaya geçilerek “Umutköy Projesi” hazırlanmış ve bu projeye birlikte çocuklara yönelik kapsayıcı, önleyici, sosyal politika ve kültürel kalkınmada çocukları ilk sıraya koyan bir yaklaşımın yaygınlaşması hedeflenmiştir.

Mardin YG 21, Mardin Kentsel Katılımcı Rehabilitasyon Projesi'ne (MERDİNAR) halkın katılımını sağlamak amacıyla, Mardin Belediyesi'nin öncülüğünde 2001 yılında başlatılmıştır. Mardin'in tarihi ve kültürel değerlerine sahip çıkmak, turizmin geliştirilmesi yönünde faaliyetlerde bulunmak, bu alanlarda yürütülen projelere destek olmak ve koruma bilincinin geliştirilmesi yönünde faaliyetlerde bulunmak amacını taşıyan Mardin YG 21 uygulamalarında “Toplumsal Kalkınma ve Kültürel Miras Projesi” Dünya Bankası tarafından desteklenmiştir. Mardin YG 21'in uygulamış olduğu projelere Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığıyla merkezi yönetimin sağlamış olduğu destek ilgi çekicidir.

Antakya YG 21 Projesi ise 2003 yılında vali, eski ve yeni milletvekilleri, eski ve yeni belediye başkanları, il genel meclis üyeleri ile belediye meclis üyeleri, üniversite, meslek odaları temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, muhtarlar, sendika ve dernek temsilcilerinin oluşturduğu Kent Konseyi Genel Kurulu ile başlamıştır. Antakya Kent Konseyi Genel Kurulu, başkanlık divanı, genel sekreter ve çalışma grupları ile ihtiyaç halinde oluşturulan danışma gruplarından oluşmaktadır. Antakya YG 21 çalışmaları çerçevesinde STK'lar ve yerel yönetim ortaklıkları temelinde, Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi (WALD) ile Antakya Belediyesi ortaklığında “Kadın ve Anne-Çocuk Eğitim Merkezi”nin kurulması, kadınlara yönelik okuma-yazma kurslarının açılması, gelenekselleştirilmeye çalışılan mahalle şenlikleri, cep tiyatrosu çalışmaları, park ve yeşil alanlar oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. YG 21

Çalışma Evi'nde sürdürülen çalışmalar 2004 yerel seçimlerinin hemen ardından askıya alınmış, ardından tekrar faaliyete başlamıştır. Antakya YG 21'de sayısı sürekli değişen çalışma grupları düzenli olarak toplanmaya çalışıp, çeşitli projeleri yaşama geçirmeye çalışmaktadır.

3.5. Dünyadaki ve Türkiye'deki Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Genel Bir Değerlendirme

21.yy'ın “demokratik yerel yönetim anlayışını” ifade eden YG 21, yeni bir katılımcı proje olarak sunulmaktadır. Ancak katılımın hemşehri sorumluluğu kavramı çerçevesinde yaratılmaya çalışıldığı bu proje çeşitli açılardan tartışılmakta, eleştirilmektedir.

YG 21'in yönetim boyutundaki olumsuzlukların dönüşümünü sağlamak üzere bir araç olarak geliştirildiğini ama olumsuzlukları değiştirmeyi hedeflemede eksik kaldığını, izleyici konumunda bulunduğunu belirten Göktürk ve Kavili'ye göre (2002) YG 21 projelerinde, tanımlamalar uygulamaya yansıtılmadıkça, doğru belirlenen sorunların aşılmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Zira insanoğlunun “egemen olma sevdası” bu tür programların içerisinde de baskın çıkmaktadır. Katılımın bir boyutu olan yönetim kademesi, gücü paylaşma konusunda kapalı bir tutum olarak mevcut durumdan yararlanıp, YG 21 projesini bir vitrin olarak kullanmaya yöneldikçe katılımın diğer boyutunda yer alan yurttaş, yasal engeller, güvensizlik, ilgisizlik, eğitimsizlik gibi nedenlerle katılımcılığı geri plana atabilmektedir. “Bizim yönetimimizde de olsun” mantığının hakim olduğu bu proje halka inememekte, yeterince bilinmemekte, yönetenlerin klasik yönetici tavırlarıyla bütünleşmekte ve dolayısıyla gerçek anlamda bir katılımcılık içermemektedir. Türkiye'nin ne fiziksel, ne politik ne de sosyal altyapısının ön çalışması olmayan böyle bir uygulama için hazır durumda olmadığının altını çizilmekte ve YG 21 sürecinde yer alan tüm aktörlerin, YG 21 uygulamalarını “bir amaç olarak mı” yoksa “bir araç olarak mı” gördükleri sorusuna cevap aranmaktadır (Üzan 1999:101; Göktürk ve Kavili 2002).

YG 21’de bürokrasi ve sivil toplum kuruluşları yürütülen karar süreçlerinin kolektif bir nitelik kazanmasını sağlamakta ve ağırlıklı olarak sermayenin destekçisi konumunda bulunmaktadır (Göktürk ve Kavili 2000:247). Güneş’e göre de (2004a:31) sorunları çözecek bir anahtar olarak ortaya atılan YG 21, yapısı ve işleyişi ile uluslararası sermayenin, genel anlamda kapitalizmin kendi bunalımını aşacak “yarışmacı kentler yaratma” projesine hizmet edecek bir araçtır. Bu bağlamda Güneş’in (2004a:176-179) YG 21 uygulamalarına yönelik eleştirileri şu şekilde sıralanabilir;

1. Ulus-Devlete Saldırı Aracı Olarak YG 21: YG 21 uluslararası sermayenin ulus-devleti yerelleşme adı altında çözerken “devletin yerine” önerdiği bir araçtır. YG 21 süresini dolduran “merkezi” yapıya bir seçenek olarak işlenmeye çalışılmaktadır.
2. Yerel Demokrasiye Saldırı Aracı Olarak YG 21: Katılımcı mekanizmaların kentsel düzeyde kent yönetimine, yerel karar verme sürecine yansımaları amacını taşıyan yerel demokraside, seçilmiş meclislerin kenti yansıtmayı yansıtmadığı veya ne kadar yansıttığı bir ölçü olarak gösterilmektedir. YG 21 ile çoklu karar verici bir aşamaya geçileceği vurgusu yapılırken, bu çoklu karar verici aşamada kamunun, temsili demokrasi aracılığı ile siyaset yapma ve karar verme sürecindeki yeri daha da karmaşıklaşmaktadır. “Temsili olarak seçilmişler” ile “diğer seçilmişler” olarak nitelenen sivil toplum kuruluşları temsilcilerini, yaşlıları, kadınları, gençleri aynı platformda buluşturma çabaları kent yönetiminde güçlü kesimlerin yerelde de yönetimi ve bürokrasiyi ele geçirmesi sonucunu doğuracaktır.
3. Emeğe Saldırı Aracı Olarak YG 21: YG 21’in örgütlenme yapısında bayraklaştırılan “kamu-özel sektör ve sivil toplum kuruluşu işbirliği” yönetim kavramının emeği dışlayan, sermayenin önünü açan niteliğiyle birleşince YG 21’ler, kentte emeğe, emeğin örgütlü mücadelesine bir saldırı niteliği kazanmakta ve özelleştirmelerle, sendikasılaştırma politikalarıyla karar verme

süreçlerinin dışına itilen emekçilere bu oluşumun içinde erimekten başka seçenek sunulmamaktadır.

4. Siyasal Katılıma Saldırı Aracı Olarak YG 21: Kapitalizmin yeni araçları arasında toplumsal yapıyı siyasetleştirme, politika dışında tutma, sermaye (iktidar) karşısında “uslu ve ağırbaşlı” bir mücadeleyi demokrasi kavramı içine oturtmaya çalışılmaktadır. Bu uslu ve ağırbaşlı mücadele alanlarından biri de YG 21’lerdir.
5. Kente Saldırı Aracı Olarak YG 21: Sermaye için kent karlı bir yatırım aracıdır ve uluslararası sermaye YG 21 gibi yerelleşmeci, yönetişimci bir model ile ipleri kendi eline almak istemektedir. Sermaye yerleştiği alanların karlılıklarının azalması durumunda oradan çekip gidecek ve kentleri köyleştirecektir.
6. Seçilmişlere Saldırı Aracı Olarak YG 21: YG 21’lerin yapıları ve örgütlenme biçimleri itibariyle toplumun bütün kesimlerini kapsadıkları iddia edilmesine karşın özüne inildiğinde YG 21’ler “elit” bir hareket olarak kalmaktadır. Türkiye uygulamalarında da akademisyenlerin ağırlıkta olduğu YG 21 uygulamalarının başarılı olduğu görülmektedir. İşte sermaye, seçilmişleri bu elit örgütler içinde etkilemeyi, yeri geldiğinde denetlemeyi, örgütlemeyi planlamaktadır.
7. Sivil Toplum Kuruluşlarına Bir Saldırı Aracı Olarak YG 21: YG 21’ler gerek finansal olanakları gerekse uluslararası örgütlenme ağıyla sivil toplum kuruluşlarını denetim altına almanın çağdaş bir aracı durumundadır. Sivil toplum kuruluşları bir taraftan sermayenin yanında tutulurken, diğer taraftan siyaset üstü bir kimlikle ulus-devletin karşısına dikilmektedir.
8. Çevre ve Kentsel Hareketlere Bir Karşı Saldırı Aracı Olarak YG 21: YG 21’ler kentsel düzeyde örgütlenmiş çevre hareketlerinin, uluslararası nitelik kazanmış çevre hareketleriyle bütünleşmemesi için uygun alanlar yaratmaktadır. Yapısal-

ideolojik tartışmalardan uzak, kapitalizmin yanında, kimi zaman açık, kimi zaman kapalı bir duruş sergileyen onlarca toplantı ve konferanslarda alınan kararlar özellikle çevre, konut, açlık ve yoksulluk konularında uluslararası bir mücadelenin önünü tıkamaktadır.

“Mantar gibi fışkırmaya başlayan” (Göymen 1999:83) YG 21 girişimleri, kentlerin sorunlarına her bir kentin insanlarıyla birlikte çözüm aramayı öngörmesine karşın “yerel demokrasi modeli” oluşturmada istenilen başarıyı sağlamamışlardır (Emrealp 2003). Özellikle Türkiye’de YG 21 hareketi sivil toplum kuruluşu gibi algılanmaktadır. Bu yaklaşımı yanlış bulan Emrealp¹ (2003), belediyelerin bu hareketin içinde yer almaları gerektiğini belirttikten sonra Türkiye’deki modellerin birbirinin aynısı olduğu eleştirisinde bulunmaktadır. “Belediye”, valilik ve il özel idaresi aracılığıyla “merkezi yönetim” ile itici gücü oluşturan “sivil toplum kuruluşları”nın yer aldığı bu üçlü yapıda kent konseyleri, kent ölçeğinde katılımcı platform oluşturma amacını taşımaktadır. Tüm ortakların kent sorunlarını paylaşabileceği, çözüm yolları üretebileceği, herkesin bu çözüm yollarında sorumluluk alabileceği yapılar olan kent konseyleri içerisinde belediyeler kolaylaştırıcı rol üstlenmek yerine, “sahiplenme rolü”nü benimsemektedir. Kent konseyi gibi bir dinamiğe sahip çıkmanın politik getirisi belediyelerin bu konuda ölçüyü kaçırmamasına neden olmaktadır. Türkiye’de yerel eylem planları ve yerel katılım süreçleri ile belediyelerin merkezi yönetim bütçeleri arasında somut bağlar kurulamamıştır.

YG 21, belediyelerin tanımlamaya başladığı yeni temsiliyet kanallarından biri olarak değerlendirilmektedir (Şengül 2004:37-38). Bu deneyim birçok yönüyle ilginç sentezin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. YG 21 sürecinin temel hedeflerinden birisi daha önce yerel yönetimlere ulaşma sıkıntısı çeken kesimlere yeni kanallar açarak, özellikle “patron-adamı” türünden seçici temsiliyet biçimlerini etkisizleştirmektir. YG 21 süreçlerinin belediye başkanlarına endekslenmiş biçimde, birkaç sınırlı örnek dışında, belediyelerin desteğinde gelişmekte olduğu görülmektedir. YG 21 Genel

¹ Sadun Emrealp Türkiye YG 21 Programı Ulusal Koordinatörüdür. Bu nedenle Emrealp’in “Türkiye’deki YG 21 uygulamalarının yerel demokrasi modeli oluşturmada istenilen başarıyı sağlayamadıklarını” ifade etmesi dikkate değerdir.

Sekreteri belediye başkanları tarafından atanmakta ve katılım bireysel olmaktan çok kurumsal nitelik taşımaktadır. YG 21 sürecinde temsil edilen kesimler ister kamu, ister özel sektör, isterse de yerel halktan gelsin, örgütlü oldukları sürece temsil imkanı bulabilmektedir. Bu çerçevede YG 21 örgütlenmesi belli bir çoğulculuğu gözeten “korporatist bir temsiliyet biçimi” olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle de bu kanal örgütsüz geniş kitlelerin temsiliyetine olanak verecek bir yapıda değildir. YG 21 sürecinin bir diğer zaafiyeti ise genel olarak belediyelere, özel olarak belediye başkanlarına bağımlıdır. Belediye başkanlarının söz konusu oluşumları desteklemeleri büyük ölçüde söz konusu yapıların kendilerine sağladığı desteğe endekslenmiş olmaktadır. Bu durumda belediye başkanları ile bu oluşumlar arasında özgün bir patron-adamı ilişkisinin oluşmasının da yolu açılmış olmaktadır. Şengül tarafından belirtilen bu durum Güneş (2004a:130) tarafından da vurgulanmaktadır. Güneş, çalışmasında yerel seçimlerin hemen ardından el değiştiren kent ve beldelerdeki YG 21 Genel Sekreterlerinin değiştirildiğini, değiştirilmese bile YG 21 uygulamalarının el değiştiren kent ve beldelerde askıya alındığını saptamaktadır. Bu da YG 21’in Türkiye’de kurumsallaşma sürecini sağlayamadığını göstermektedir.

Bu doğrultuda “Güçsüz katılım göstermeliktir” anlayışında olan Carter ve Darlow (1997), iyi kalitede katılımın idari destek ve kaynak gerektirdiğini ifade etmektedirler. YG 21 sürecindeki katılımcılık, kamu ilgisizliği, demokratik süreçle örneklenen hayal kırıklıkları ve yerel yöneticilerin yerel yaşam kalitesini etkileyebilme dereceleri yüzünden engellenmektedir. YG 21 gerçek bir “gelecek planlama çalışması” olarak gösterilmektedir. Ancak temelde bir başka “tozlu yerel yönetim yayınına” dönüşme tehlikesi taşımaktadır.

4. YEREL KATILIM AKTÖRLERİ VE YEREL KATILIM

Bu başlık altında yerel katılımın aktörlerine değinilmektedir. Bu başlığın temel amacı, gerçekte yerel katılım olgusunu yerelde belirleyen aktörlerin “ne denli belirleyici” olduklarının kavramsal olarak ortaya konmasıdır.

4.1. Belediye Başkanları ve Yerel Katılım

“Belediye yönetiminde, bir kentteki olay, kuruluş ve oluşumların tümünden kendini sorumlu sayan bir anlayış vardır. Bu anlayış **‘belediye kentin anasıdır’** benzetmesiyle simgelenmektedir. Bu benzetmenin doğrultusunda düşünüldüğünde **‘belediye ananın’**, merkezi yönetimi simgeleyen **‘devlet baba’** ile ilişkileri gergindir. Doğaldır ki, bir boşanma söz konusu değildir. Ama bir yastığa sorunsuz baş koyamadıkları da kesindir... Bu gerginlik hızlı sosyo-ekonomik değişimin, çoğu Türk ailesinde yarattığı rol karmaşasının bir benzeridir. Sorunun yalnızca **‘eş’**lerin ayrı partilerden geldikleri **‘görücü’** usulü ile kurulmuş ailelerde olduğu sanılmasın. Durum, **‘eş’**lerin aynı partiden geldikleri **‘anlaşarak kurulmuş evliliklerde’** de aynıdır... Çünkü, sorunun temelinde karı-koca işlevlerinin, görev ve yetkilerinin çağa uygun bir tanımlamaya kavuşturulmamış olması olgusu yatmaktadır” (Göymen 1997:29).

İşte bu karmaşa ve kargaşa içerisinde, yönetsel yapının tepeden inme örgütlenmesi ve tabanın etkisinin ve belirleyiciliğinin bu yönetsel yapıda yok denecek kadar az olması belediye başkanları başta olmak üzere yerelde pek çok aktörü ön plana çıkarmaktadır. Yerelde etkili bir konumda olan belediye başkanlarının katılım olgusuna yönelik tutum ve inançları, yerelde katılım süreçlerinin sonuçlarını da doğrudan belirlemektedir. YG 21 oluşumlarını “bir kadın örgütlenişi” olarak algılayan belediye başkanlarından, yereldeki halk desteğine dayanmaktansa, merkezi yönetime, “Ankara”ya dayanmayı yeğleyen belediye başkanlarına kadar uzanan bir “Belediye

Başkanları Katılım Profili” ile yerel katılımı “yerleştirmek” ve “yerelleştirmek” mümkün görünmemektedir.

4.2. Cemaatler ve Yerel Katılım

Cemaat kavramı son yıllarda gerek sosyal bilimlerin gerekse siyasi karar alma gücüne sahip iktidar sahiplerinin ilgi alanına girerek en çok tartışılan ve araştırılan kavram haline gelmiştir (Çakır 1990; Blanchot 1997; Ölmez 1998; Baudrillard 2003).

Bu bağlamda cemaat kavramına hem dar hem de geniş bir çerçevede yaklaşmak yerinde olacaktır. Kan ve akrabalık bağına dayanan ve bir ölçüde modernlik öncesi geleneksel toplulukların yaşayış ve örgütlenme biçimlerini adlandırmak üzere geliştirilen cemaat kavramını Tönnies (Bulaç 2000a) daha geniş tutarak, kavramın içine aile, köy ve hatta hemşehrileri ortak bağlarla bir arada tutan “şehir topluluklarını” da katarak tanımlamıştır.

Cemaat kavramını sosyolojinin kavramsal çerçevesine sokan Tönnies’e göre (Bulaç 2000a), organik özellikler arz eden cemaat hayatı içinde gözünü açan bir insan, yerleşik örf ve adetlere uyduğunda, kendini cemaatin yardımlaşma ve koruma çeperi içinde güvenlikte hissettiğinde, cemaatin temelini oluşturan inanç ve kabullere bağlılık gösterdiğinde, ne herhangi bir aracı seçme özgürlüğüne sahiptir ne de tutum ve davranışlarında rasyonel davranmaktadır. Cemaatçi yapılar, bireysel ve özgür bir seçimi öngörmez ve yapıları gereği iradi olmayan topluluklar şeklinde nitelenir (Bulaç 2000b).

“Türk toplumunda alt grup dayanışma normunun güçlü olması” (Bayar 1993:5) cemaatleri daha da güçlendirmektedir. Özellikle cemaatlerin yereldeki belirleyiciliklerinin başında “blok oy” güçleri gelmektedir. Her seçim döneminde yerel siyasetçiler bu “blok oyları” kendi lehlerine çekebilmek için söz konusu cemaatçi yapılara özgü gizli/açık “vaatlerde” bulunmaktadırlar. Katılım açısından bu cemaatçi

yapılar, katılım mekanizmalarının işlemesine katkıda bulunabileceği gibi, katılım mekanizmalarını etkisiz kılacak güç ve donanımdadır.

Cemaatçi yapıların yayılcı niteliklerinin “yerelde güç kazanma” isteği ile birleşmesi “doğrudan yerel iktidara gelmek” sonucunu doğurmaktadır.

4.3. Yerel Basın ve Yerel Katılım

Sosyal bilimler disiplinde, yerel basının yerel katılım sürecindeki yerini ortaya koyacak çalışma neredeyse yok gibidir. Oysa ki yerel basın demokrasinin yerleşmesi ve kurumsallaşması açısından vazgeçilmez bir unsurdur; demokrasinin kurumsallaşıp kökleşmesine, yurttaşlık bilincinin artmasına yardımcı olur. Yerel basın, toplumsal konulara ve sorunlara katılımı kolaylaştırabilecek mekanizmaları geliştirebilme ve kamuoyu oluşturabilme gücüne sahiptir.

Yerel basın, yerel yönetimler ve özellikle belediye başkanları üzerinde ciddi bir baskı aracı durumundadır. Özellikle yerel seçimler arifesinde, her oluşum kendi siyasal çizgisine uygun olarak yerel basını arkasına almak istemektedir. Siyasi gündem üzerine kurulu bir habercilik anlayışı geliştiren yerel basın temsilcilerinin gerçek anlamda kamuoyu oluşturma işlevini yerel yöneticiler üzerinde gerçekleştirdikleri ancak kamuoyunu dalgalandırabilme gücüne sahip olmadıkları görülmektedir.

4.4. Merkezi Yönetimin Taşra Uzantıları: Yerel Bürokratlar ve Yerel Katılım

Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisi, Türkiye koşullarında kabul edilmesi zor bir denetim mekanizmasına dönüşmüştür. Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki baskısı sadece yerel yönetimler ve onların organları üzerinde olmamaktadır. Yerel kamu hizmetlerinin “karar alma” sürecine

doğrudan ya da dolaylı müdahale her zaman için söz konusu olabilmektedir. Tekeli'nin de belirttiği gibi (1983:22) seçimle gelmiş ve bu yolla halkın iradesine dayanan bir organ üzerinde, yönetici bürokratlara vesayet yetkilerinin verilmiş olmasının mantıksal tutarlılığını kurmak oldukça zordur.

“Yerel düzlemde etkisi olan, ancak örgütlenmesi, işleyişi, kuralları yerelin dışında belirlenen, bürokratikleşmiş, örgütsel ilkeleri niteliğiyle ‘yerel üstü’ bu kurumlar” (Erder 2002:93), yani merkezi yönetimin taşra uzantıları “yerel bürokratlar”, yerel katılımın önünde önemli bir engel olabilmektedir.

4.5. Siyasi Partilerin Yerel Örgütleri ve Yerel Katılım

Belediye başkanlarının en çok sıkıntı çektikleri konuların başında gelen siyasi parti örgütleriyle olan ilişki ve dolayısıyla ortaya çıkan gerilim birçok sebebe bağlanmaktadır. Bu gerilimin belediyelerin almak durumunda oldukları kararların özelliklerinden, belediye başkanlarının ve il/ilçe başkanlarının siyasal kariyerlerinin geleceğine ilişkin beklentilere kadar uzanan pek çok kaynağı vardır (Tekeli 1992a:68).

Ancak en önemli sorun alanı yerel seçimlerde başarı kazanmış siyasal partilerin, seçim sonrası belediye başkanlarının “önüne” geçmesidir. Yerelde belediye örgütünün kendilerine sunacakları fırsatlardan yararlanmak isteyen siyasal partiler, belediyeleri bir “iş kapısı”, “siyasal yayılma alanı” gibi değerlendirmektedir.

Bunun katılım açısından sonucu, belediye başkanının bütün “kent halkının belediye başkanı” olmaktan çıkıp, belli bir “siyasal partinin belediye başkanı” olmasıdır. Bu durum katılım olgusunun en önemli öğelerinden biri olan “güven” duygusunu sarsmaktadır.

4.6. Milletvekilleri ve Yerel Katılım

Belediyeler, milletvekillerinin yerel politikalarını uyguladıkları bir araç konumundadır. Milletvekilleri yerel yöneticiler üzerinde baskıcı, müdahaleci bir tavır ve tutum içindedirler. Kentteki her oluşum onları doğrudan ilgilendirmekte, ihalelerin kimde kalacağından, il/ilçe başkanlarının değiştirilmesine kadar bir çok konuda etkin olmaya çalışmaktadırlar.

Çoğunlukla belediye başkanları açısından bu durum iki sonuç doğurmaktadır; “Ya belediye başkanları milletvekillerine ‘teslim’ olur ve onların güdümü altında örgütü ve kenti yönetmeye çalışırlar” ya da “belediye başkanları ve milletvekilleri kısa sürede karşı karşıya gelirler.” Bu çatışma durumu belediye başkanını, siyasi partisi açısından zayıflatabilirken, yerel halk ve katılım olanakları açısından elini güçlendirebilmektedir.

4.7. Sivil Toplum Kuruluşları (STK’lar) ve Yerel Katılım

Örgütlenmemiş bir yerel halk kitesinin yerel katılımından söz edilemez. Örgütlenemeyen bir kentte gerçek bir katılımın olabilirliliği yok denecek kadar azdır. Bu açıdan STK’lar “örgütlü kent-örgütlü yerel halk” açısından yeni fırsatlar yaratmaktadır. Hem örgütlenmenin “özendirilmesi” ve “yapabilirlik” hem de katılım sürecini “dinamik” tutma gücü ile STK’lar yerel katılımı etkinleştirmektedir. Ancak ne var ki bu olumlu niteliklerin yanında STK’ların yerel ile yönetim arasındaki “duruşu” ve “kendini tanımlayış biçimi” giderek önem kazanmaktadır.

STK’lar bir “taban” hareketi olmaktan çıkıp “tavan” hareketi niteliği kazandıklarında, katılımın önünü açmaktan ziyade, teoride (ideolojik olarak) ve de uygulamada katılımın önünde ciddi bir engel durumuna gelebilmektedir.

4.8. Belediye Bürokrasisi ve Yerel Katılım

Belediye başkanları ile belediye bürokrasisi arasında çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Belediye bürokrasisinin belediye başkanına direnmesi en temel sorun olarak dikkat çekmektedir. Seçilen her belediye başkanının kendi kadrosu ile iş yapmak istemesi ve belediyenin kadrolu elemanları yerine sözleşmeli elemanlar aracılığıyla kendi kadrosunu oluşturmaya çalışması taraflar arasında gerilime neden olmaktadır.

İkinci sorun alanı ise belediye bürokrasisinin “kendine özgü yapı ve niteliği” ile “yerel kamu hizmetleri olması gereken öncelikli amacının” birbiriyle çakışmasıdır.

4.9. İl Genel Meclis Üyeleri/Belediye Meclis Üyeleri ve Yerel Katılım

Temel sorun söz konusu meclis üyelerinin “temsil” nitelikleridir. Bilinmektedir ki gerek belediye gerekse il genel meclis üyeliklerinde temsil edilen yerel halktan çok (esnaflar, inşaatçılar, rant kesimleri, mütahitler gibi) belli çıkar gruplarıdır. Tekeli’ye göre (1992b:57-72) yerel yönetim meclisleri “ücretliler dışındaki kategorilerin uğraşsal çıkarlarının savunulduğu forumlar” haline gelmiştir. “Rant dağıtan biçimsel karar organları” niteliği taşımaktadırlar.

Yapılan araştırmalarda (Kurtoğlu 2004:145) meclis üyelerinin seçilmiş yerel siyasetçiler olarak pozisyonlarının kentsel cemaatlerin ve bunların kimliklerinin kurulması bağlamında özel önem taşıdığı bulgulanmaktadır. Meclis üyeleri, yerel çevredeki kentsel cemaatlerin kurulması süreçlerinde hem özne hem de nesne olarak dikkat çekmektedirler.

Buna istinaden, kentin sınıfsal yapısının yerel karar organlarından olan yerel meclislere yansımaması yerel halkın katılıma olan güven ve inancını azaltmaktadır. Dolayısıyla bu koşullarda “demokratik yerel yönetimler”den söz etmek olası değildir.

4.10. Muhtarlar ve Yerel Katılım

Mahalle düzeyinde yerel ortak yaşamın düzenlenmesinde büyük önem taşıyan muhtarlar, “sınırlı görev alanları”, “sınırlı bütçeleri” ve “sınırlı yetkilerle” “hükmü şahsiyeti” olmayan ve rutin bazı görevleri yürüten temsili konumdadırlar (Erder 2002: 117). Oysa, muhtarlar yerel düzeyde katılımı yönlendirebilecek potansiyele (gizilgüce) sahiptir.

4.11. Örgütsüz Yerel Halk: Kadınlar, Yaşlılar, Çocuklar, Gençler, Engelliler ve Yerel Katılım

Kadınlar, yaşlılar, çocuklar, gençler ve engelliler, kentin örgütsüz ve mağdur kesimi olarak dikkat çekmektedir. Bu gruplar özellikle feodal, dinsel ve cemaatçi ilişkilerin şekillendirdiği toplumsal yapı tarafından ihmal edilen gruplar olarak karar alma mekanizmalarının dışında bırakılmaktadır.

4.12. Rantiyeciler: “Rant Yiyiciler” ve Yerel Katılım

Rantiyeciler daha çok yerel seçimlerde “finansör” kimliği ile sürecin perde arkasında yer almayı tercih etmekte ve seçim sonrasında da verdikleri “desteğin” karşılığını almayı hesaplayarak belediye başkanları üzerinde etkin bir konumda olmayı istemektedirler. Belediye projelerinin yönünü çoğunlukla bu rantiyeciler belirlemekte olup, kentin ihtiyaçlarından çok kendi çıkarlarına yönelmektedirler.

5. HATAY VE YEREL KATILIM SORUNU

Çalışmanın uygulama bölümünü oluşturan bu başlık altında, Hatay özelinde belediye başkanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere yer verilmekte; belediye başkanlarının “yerel demokrasi ve katılım” sürecinde “hangi noktada” yer aldıkları ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

5.1. Çalışmaya Katılan Belediyeler ile İlgili Niceliksel ve Niteliksel Veriler

5.1.1. Belediyelerin Adları ve Türleri

Çalışmaya katılan belediyelerin adları ve türleri Çizelge 1’de gösterilmektedir.

Çizelge 1. Belediyelerin Adları ve Türleri

SIRA NO	BELEDİYE ADI	BELEDİYE TÜRÜ
1	Antakya Belediyesi	Merkez İlçe Belediyesi
2	Avsuyu Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
3	Çekmece Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
4	Dursunlu Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
5	Ekinci Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
6	Gümüşgöze Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
7	Güzelburç Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
8	Harbiye Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
9	Karaali Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
10	Karlısu Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
11	Kuzeytepe Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
12	Küçükdalyan Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
13	Maşuklu Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
14	Narlıca Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
15	Odabaşı Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
16	Ovakent Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
17	Serinyol Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
18	Subaşı Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
19	Şenköy Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
20	Toygarlı Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
21	Turunçlu Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
22	Yeşilpınar Belediyesi	Merkeze Bağlı Belde Belediyesi
23	Altınözü Belediyesi	İlçe Belediyesi
24	Belen Belediyesi	İlçe Belediyesi
25	Dört Yol Belediyesi	İlçe Belediyesi
26	Erzin Belediyesi	İlçe Belediyesi
27	Hassa Belediyesi	İlçe Belediyesi
28	İskenderun Belediyesi	İlçe Belediyesi
29	Kırıkhan Belediyesi	İlçe Belediyesi
30	Kumlu Belediyesi	İlçe Belediyesi
31	Reyhanlı Belediyesi	İlçe Belediyesi
32	Samandağ Belediyesi	İlçe Belediyesi
33	Yayladağı Belediyesi	İlçe Belediyesi

Hatay ili içerisinde, 1 (bir) Antakya merkez ilçe olmak üzere, 11 (onbir) ilçe ve 64 (altmışdört) belde belediyesi toplam 76 (yetmişaltı) belediye bulunmaktadır. Çalışma evrenini Hatay'daki 11 (onbir) ilçe belediyesi ile 1 (bir) Antakya merkez ilçe belediyesi ve 21 (yirmibir) merkeze bağlı belde belediyeleri olmak üzere toplam 33 (otuzüç) belediye oluşturmaktadır.

5.1.2. Belediyelerin Nüfusu

Çalışmaya katılan belediyelerin nüfus gruplarına göre dağılımı Çizelge 2'de gösterilmektedir. Belediyelerin nüfusların gösterildiği çizelgede 2000 yılı nüfus sayımı esas alınmıştır.

Çizelge 2. Belediyelerin Nüfusu

NÜFUS GRUPLARI	BELEDİYE SAYISI
2000-5000	11
5001-10.000	11
10.001-20.000	3
20.001-50.000	3
50.001-100.000	3
100.001-150.000	1
150.001-200.000	1
TOPLAM	33

Kaynak: (www.yerelnet.org.tr)

Çizelge 2 incelendiğinde, çalışmaya katılan belediyelerden nüfusu 10.000'den fazla olan belediye sayısının az olduğu, buna karşılık 22 belediyenin 2000-5000 ile 5001-10.000 nüfus grubunda toplandığı görülmektedir.

5.1.3. Belediyelerin Nüfus Yapısı

Çalışmaya katılan belediyelerin nüfus yapılarını oluşturan belediyelerdeki kadın-erkek nüfusu ile ilgili veriler Çizelge 3'te, eğitim durumu ile ilgili veriler Çizelge 4'te gösterilmektedir. Belediyelerin nüfus yapısı ile ilgili çizelgeler hazırlanırken Hatay İl Sağlık Müdürlüğü'nün 2005 yılı verileri esas alınmıştır.

Çizelge 3. Belediyelerdeki Kadın-Erkek Nüfusu

SIRA NO	BELEDİYE ADI	CİNSİYET		TOPLAM
		KADIN	ERKEK	
1	Antakya Belediyesi	92.435	94.696	187.131
2	Avsuyu Belediyesi	2.263	2.297	4.560
3	Çekmece Belediyesi	6.415	6.617	13.032
4	Dursunlu Belediyesi	2.911	2.984	5.895
5	Ekinci Belediyesi	3.593	3.652	7.245
6	Gümüşgöze Belediyesi	4.625	4.687	9.312
7	Güzelburç Belediyesi	3.941	3.764	7.705
8	Harbiye Belediyesi	14.623	14.982	29.605
9	Karaali Belediyesi	2.463	2.509	4.972
10	Karlısu Belediyesi	1.756	1.782	3.538
11	Kuzeytepe Belediyesi	2.572	2.754	5.326
12	Küçükdalyan Belediyesi	3.309	5.127	8.436
13	Maşuklu Belediyesi	1.808	1.910	3.718
14	Narlıca Belediyesi	7.108	7.424	14.532
15	Odabaşı Belediyesi	4.578	4.363	8.941
16	Ovakent Belediyesi	2.925	3.057	5.982
17	Serinyol Belediyesi	6.339	6.620	12.959
18	Subaşı Belediyesi	1.887	1.951	3.838
19	Şenköy Belediyesi	1.151	1.233	2.384
20	Toygarlı Belediyesi	2.099	2.386	4.485
21	Turunçlu Belediyesi	3.553	3.566	7.119
22	Yeşilpınar Belediyesi	3.478	3.321	6.799
23	Altmözü Belediyesi	6.908	7.043	13.951
24	Belen Belediyesi	11.225	11.367	22.592
25	Dört Yol Belediyesi	27.546	27.534	55.080
26	Erzin Belediyesi	19.410	19.738	39.148
27	Hassa Belediyesi	5.562	5.599	11.161
28	İskenderun Belediyesi	94.699	94.284	188.983
29	Kırıkhan Belediyesi	38.225	38.203	76.428
30	Kumlu Belediyesi	8.248	8.239	16.487
31	Reyhanlı Belediyesi	33.611	33.378	66.989
32	Samandağ Belediyesi	21.514	21.667	43.181
33	Yayladağı Belediyesi	4.279	4.268	8.547

Kaynak: (Hatay İl Sağlık Müdürlüğü 2005)

Çizelge 4. Belediyelerdeki Eğitim Durumu

SIRA NO	BELEDİYE ADI	EĞİTİM DURUMU			
		İLK.OK.	ORT.OK.	LİSE	ÜNİV.
1	Antakya Belediyesi	68.694	21.641	29.508	14.331
2	Avsuyu Belediyesi	2.014	106	44	9
3	Çekmece Belediyesi	4.684	1.519	1.086	704
4	Dursunlu Belediyesi	2.623	660	800	296
5	Ekinci Belediyesi	2.143	1.159	1.193	218
6	Gümüşgöze Belediyesi	4.130	1.453	1.203	443
7	Güzelburç Belediyesi	3.714	656	345	81
8	Harbiye Belediyesi	16.096	733	1.735	574
9	Karaali Belediyesi	2.544	655	231	37
10	Karlısu Belediyesi	1.901	202	129	15
11	Kuzeytepe Belediyesi	3.497	146	318	208
12	Küçükdalyan Belediyesi	4.340	1.933	296	156
13	Maşuklu Belediyesi	1.661	112	64	6
14	Narlıca Belediyesi	7.800	954	659	188
15	Odabaşı Belediyesi	4.169	1.487	1.065	817
16	Ovakent Belediyesi	3.783	72	121	37
17	Serinyol Belediyesi	5.631	1.054	961	404
18	Subaşı Belediyesi	2.087	231	197	81
19	Şenköy Belediyesi	1.000	241	232	45
20	Toygarlı Belediyesi	2.262	266	33	9
21	Turunçlu Belediyesi	623	532	618	141
22	Yeşilpınar Belediyesi	3.123	723	568	320
23	Altınözü Belediyesi	6.392	834	611	210
24	Belen Belediyesi	8.387	2.749	3.479	1.301
25	Dörtöyol Belediyesi	18.760	6.906	10.133	3.833
26	Erzin Belediyesi	12.674	4.605	5.448	1.733
27	Hassa Belediyesi	2.595	1.774	1.267	306
28	İskenderun Belediyesi	69.028	22.822	29.910	13.952
29	Kırıkhan Belediyesi	22.510	13.218	10.434	1.825
30	Kumlu Belediyesi	7.809	1.531	1.337	200
31	Reyhanlı Belediyesi	27.618	6.157	6.155	1.732
32	Samandağ Belediyesi	9.714	4.378	4.857	4.782
33	Yayladağı Belediyesi	3.734	843	940	243

Kaynak: (Hatay İl Sağlık Müdürlüğü 2005)

Çizelge 3'te çalışmaya katılan 33 belediye'deki kadın ve erkek nüfusu, Çizelge 4'te de çalışmaya katılan 33 belediye'deki eğitim durumu görülmektedir.

5.1.4. Belediyelerdeki Seçmen Sayısı ve Seçimlere Katılım Oranı

Çalışmaya katılan belediyelerdeki seçmen sayıları ile seçimlere katılım oranları Çizelge 5'te gösterilmektedir. Seçmen sayıları ve seçimlere katılım oranlarında 2004 yerel seçimleri esas alınmıştır.

Çizelge 5. Belediyelerdeki Seçmen Sayısı ve Seçimlere Katılım Oranı

SEÇMEN SAYISI	BELEDİYE SAYISI	SEÇİMLERE KATILIM ORANI	BELEDİYE SAYISI
1000-5000	20	%0 - %25	---
5001-10.000	5	%26 - %50	---
10.001-50.000	6	%51 - %75	14
50.001-100.000	1	%76 - %100	19
100.001-150.000	1	TOPLAM	33
TOPLAM	33		

Kaynak: (www.yerelnet.org.tr)

Çizelge 5'ten 20 belediye'deki seçmen sayısının 1000-5000 arasında olduğu seçimlere katılım oranının %50'den fazla olduğu görülmektedir.

5.1.5. Belediyelerdeki Belediye Meclis Üyesi Sayısı

Çalışmaya katılan belediyelerin belediye meclis üyesi sayıları Çizelge 6'da gösterilmektedir.

Çizelge 6. Belediyelerdeki Belediye Meclis Üyesi Sayısı

SIRA NO	BELEDİYE ADI	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ SAYISI		
		KADIN	ERKEK	TOPLAM
1	Antakya Belediyesi	1	30	31
2	Avsuyu Belediyesi	---	9	9
3	Çekmece Belediyesi	---	11	11
4	Dursunlu Belediyesi	---	9	9
5	Ekinci Belediyesi	---	9	9
6	Gümüşgöze Belediyesi	---	9	9
7	Güzelburç Belediyesi	---	9	9
8	Harbiye Belediyesi	---	15	15
9	Karaali Belediyesi	---	9	9
10	Karlısu Belediyesi	---	9	9
11	Kuzeytepe Belediyesi	---	9	9
12	Küçükdalyan Belediyesi	---	9	9
13	Maşuklu Belediyesi	---	9	9
14	Narlıca Belediyesi	---	9	9
15	Odabaşı Belediyesi	---	9	9
16	Ovakent Belediyesi	---	9	9
17	Serinyol Belediyesi	---	11	11
18	Subaşı Belediyesi	---	9	9
19	Şenköy Belediyesi	---	9	9
20	Toygarlı Belediyesi	---	9	9
21	Turunçlu Belediyesi	---	9	9
22	Yeşilpınar Belediyesi	---	9	9
23	Altınözü Belediyesi	---	9	9
24	Belen Belediyesi	---	11	11
25	Dörtyol Belediyesi	1	24	25
26	Erzin Belediyesi	---	15	15
27	Hassa Belediyesi	---	9	9
28	İskenderun Belediyesi	1	30	31
29	Kırıkhan Belediyesi	---	25	25
30	Kumlu Belediyesi	---	9	9
31	Reyhanlı Belediyesi	---	25	25
32	Samandağ Belediyesi	2	13	15
33	Yayladağı Belediyesi	---	9	9
TOPLAM		5	408	413

Çizelge 6 incelendiğinde, çalışmaya katılan 33 belediye'deki toplam 413 belediye meclis üyesinden 408'inin erkek, 5'inin kadın olduğu görülmektedir.

5.2. Çalışmaya Katılan Belediye Başkanları ile İlgili Niceliksel ve Niteliksel Veriler

5.2.1. Belediye Başkanlarının Eğitim Düzeyleri

Çalışmaya katılan belediye başkanlarının eğitim düzeyleri Çizelge 7'de gösterilmektedir.

Çizelge 7. Belediye Başkanlarının Eğitim Düzeyleri

EĞİTİM DÜZEYİ	BELEDİYE BAŞKANI SAYISI
İlkokul	9
Ortaokul	3
Lise	6
Yüksekokul	1
Fakülte	14
Yüksek Lisans/Doktora	---
TOPLAM	33

Çizelge 7 incelendiği zaman, çalışmaya katılan belediye başkanlarının eğitim düzeyleri arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Belediye başkanlarının büyük bir bölümünün ya ilkokul ya da üniversite mezunu olarak kutuplaştığı görülmektedir.

5.2.2. Belediye Başkanlarının Yaş Grupları

Çalışmaya katılan belediye başkanlarının yaş grupları Çizelge 8'de gösterilmektedir.

Çizelge 8. Belediye Başkanlarının Yaş Grupları

YAŞ GRUPLARI	BELEDİYE BAŞKANI SAYISI
30'dan küçük	---
30-40	4
41-50	14
51-60	12
61-70	2
71-80	1
TOPLAM	33

Çizelge 8'de belediye başkanlarının yaş ortalamasının 41-50 ile 51-60 yaş arasında toplandığı görülmekte; Hatay yerelinde “orta yaş” ve “orta yaş üstü” belediye başkanları profili ortaya çıkmaktadır.

5.2.3. Belediye Başkanlarının Cinsiyetleri

Çalışmaya katılan belediye başkanlarının cinsiyetleri Çizelge 9'da gösterilmektedir.

Çizelge 9. Belediye Başkanlarının Cinsiyetleri

CİNSİYET	BELEDİYE BAŞKANI SAYISI
Erkek	32
Kadın	1
TOPLAM	33

Çalışmaya katılan 33 belediye başkanından 32'si erkek, 1'i kadındır. Kadın belediye başkanı da, kendisinden önce belediye başkanlığı yapan eşinin siyasi sebeplerden dolayı aday olamaması yüzünden 2004 yerel seçimlerine adaylığını koymuş ve seçimleri kazanmıştır.

5.2.4. Belediye Başkanlarının Mensup Oldukları Siyasi Partiler

Çalışmaya katılan belediye başkanlarının mensup oldukları siyasi partiler Çizelge 10'da gösterilmekte ve çizelgede 2004 yerel seçimlerine katılan siyasi partilere yer verilmektedir.

Çizelge 10. Belediye Başkanlarının Mensup Oldukları Siyasi Partiler

SİYASİ PARTİLER	BELEDİYE BAŞKANI SAYISI
EMEP	---
DSP	---
ANAP	---
BTP	---
AKP	15
BBP	---
İP	---
LDP	---
TKP	---
DYP	3
CHP	12
GP	---
YTP	---
SHP	3
SP	---
DP	---
MHP	---
TOPLAM	33

Çizelge 10 incelendiğinde, belediye başkanlarının çoğunun 3 Kasım 2000 genel seçimlerinde mecliste grubu olan siyasi partileri tercih ettikleri ve bu siyasi partilerin adaylarının 2004 yerel seçimlerini kazandıkları anlaşılmaktadır.

5.2.5. Belediye Başkanlarının Görev Süreleri

Çalışmaya katılan belediye başkanlarının görev süreleri Çizelge 11'de gösterilmektedir.

Çizelge 11. Belediye Başkanlarının Görev Süreleri

GÖREV SÜRELERİ	BELEDİYE BAŞKANI SAYISI
1. Dönem	17
2. Dönem	8
3. Dönem	8
TOPLAM	33

Çizelge 11'den belediye başkanlarının çoğunun ilk kez seçildikleri anlaşılmaktadır. Bu durum halkın seçimlerde yeni adaylara şans verdiğinin bir göstergesidir. Ancak iki-üç dönem görev yapan belediye başkanı sayısının da az olmaması dikkat çekmektedir.

5.2.6. Belediye Başkanlarının Belediye Başkanı Olmadan Önceki Meslekleri

Çalışmaya katılan belediye başkanlarının belediye başkanı olmadan önceki meslekleri Çizelge 12’de gösterilmektedir.

Çizelge 12. Belediye Başkanlarının Belediye Başkanı Olmadan Önceki Meslekleri

ÖNCEKİ MESLEKLERİ	BELEDİYE BAŞKANI SAYISI
Kamu Sektörü Çalışanı	6
Özel Sektör Çalışanı	3
Serbest Meslek Çalışanı	7
Çiftçi	5
Esnaf/Tüccar	11
İşsiz	1
TOPLAM	33

Çizelge 12’den, belediye başkanlarının seçilmeden önce yaptıkları işe bakıldığında 11’inin esnaf/tüccar, 7’sinin serbest meslek, 6’sının kamu sektörü çalışanı, 5’inin de çiftçi olduğu görülmektedir. İşsiz kategorisinde belirtilen belediye başkanı “ev hanımı”dır.

5.3. Çalışmaya Katılan Belediye Başkanları ile Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Veriler

5.3.1. Belediye Başkanlarının “Demokrasi” Tanımları ve Türkiye Açısından “Demokrasi” Kavramına Yaklaşımları

Genel olarak belediye başkanları “insan”ı temel alan demokrasi tanımları yapmakta, temel hak ve özgürlüklerden yola çıkarak, “hakların ve özgürlüklerin serbestçe tanındığı ve yaşandığı”, “herkesin fikrini rahatça ifade edebildiği”, “başkasının

hak ve hukukuna saygı gösterdiği”, “halkın kendi kendini yönettiği” yönetim şekli gibi “klasik demokrasi” tanımlamalarında bulunmaktadır. Belediye başkanları demokrasiyi “önce başkasının haklarına saygı, sonra kendi hakların” temeline oturtmaktadırlar. Demokrasi onlara göre “bir yaşam tarzı, önemsenmesi gereken bir kavram, vazgeçilmez bir unsur” olup; demokrasi “paylaşım, ortak mekanlarda ortak değerleri, yönetimi, hayatı, imkanları katılarak paylaşma” şeklinde tanımlanmakta, “insan yaşamının kendisi” olarak ifade edilmektedir.

Belediye başkanları, Türkiye’nin demokrasi karnesini “oldukça başarısız” bulmakta ve demokrasinin Türkiye’de sınıfta kaldığını iddia etmektedirler. Belediye başkanlarının çoğu “Türkiye’nin demokratik bir toplum olmadığı”, “demokrasinin kişiden kişiye farklı yorumlandığı” ve “tam bir demokrasi kültürünün oluşmadığı” doğrultusunda düşüncelerini belirtmektedirler. Belediye başkanlarına göre bir “uzlaşma rejimi” olarak nitelendirilen demokrasi, “Türkiye’de kurum ve kurallarıyla işlememektedir” ve “çeşitli emellere ulaşmak için kullanılan bir araç” durumundadır. “Çarpık bir demokratik anlayış egemendir ve bu da geri kalmışlığın bir ürünüdür.” Söylemde var olduğu belirtilen ama gereği yerine getirilmediği ifade edilen demokrasi, “Türkiye’de yavaş yavaş işlemekte, bir ‘güç’ olarak algılanmaktadır.” Belediye başkanlarının genelinin olumsuz olarak nitelendirdiği “Türkiye ve demokrasi” ilişkisini bir belediye başkanı kendi beldesini de tanımın içine katarak şöyle ifade etmektedir: “Türkiye’de sağlam bir demokrasi kültürü yok. Çarpık bir kültür var. Ancak benim beldemde demokrasi var, her şey dört dörtlük, kanun dışı hiçbir şey yapılmıyor. Herkes her istediğini özgürce söyler. Zaten bu değil midir demokrasi?”

5.3.2. Belediye Başkanlarının “Siyaset” Tanımları ve Türkiye Açısından “Siyaset” Kavramına Yaklaşımları

Siyaset kavramı bazı belediye başkanları tarafından “toplumu, insanları yönetme sanatı”, “ortak yaşam alanları yaratmak için çözümler üretebilme sanatı”, “bir yaşam tarzı, insanlara daha güzel bir yaşam sunmanın yöntemi”, “fikir ve hizmet üretme” şeklinde algılanmaktadır. Siyaset bilimi, belediye başkanlarının çoğunun uzak olduğu bir alan olarak dikkat çekmektedir.

Türkiye’de genel kabul gören siyaset ile ilgili olumsuz görüşlere Hatay özelinde belediye başkanları nezdinde de rastlamak mümkündür. Belediye başkanlarının siyasi kimlik taşıyan bireyler olmalarına rağmen siyaset ile ilgili gerek kavramsal gerekse uygulamaya yönelik sorulara siyaset dışı bireyler gibi cevap vermeleri ilgi çekicidir. Öyle ki belediye başkanlarından biri “Siyaset kavramından ne algılıyorsunuz sorusunu siyasetçilere sormak lazım. Siyasetçi olmak için arkanın kuvvetli olması gerekiyor. Yoksa öyle her önüne gelen siyasetin altından kalkamaz” şeklinde yorumda bulunarak kendisini siyasetin dışında biri olarak gördüğünü vurgulamaktadır.

Siyaset kavramı belediye başkanlarının çoğunda olumsuz çağrışımlara neden olmakta, özellikle Türkiye açısından siyaset ile ilgili değerlendirmelerde umutsuzluk göze çarpmaktadır: “Siyaset herkesin cebine çalıştığı bir iş koludur. Ağzı iyi laf yapan herkes siyaset yapıyor”; “Siyaset yapmak zor ama yapıyoruz, bulaştık işte!”; “Akıllı olan siyasete girmez. Paran çok yalanın da bol olursa siyasette yol alabilirsin”; “Siyaset anlamını ve niteliğini yitirdi. Somut gerçekler üzerine siyaset yapmak çok zor”; “Siyaset bir bilim dalı ancak buralarda yalan dolan, çıkar, insanları dolandırma aracı. Siyaseti seviyorum ama özellikle kırsal yerlerde iletişim problemi yaşıyorum. Halkın anladığı siyaset dili ile benim anladığım dil çok farklı” cümlelerinde görülebilecek “olumsuzluk” ve “umutsuzluk” belediye başkanlarının siyaset kavramını algılama şekilleri konusunda fikir verebilir.

Siyaset kavramının özüne yönelik olumsuz algılayış şekli Türkiye ile ilgili değerlendirmelere de yansımaktadır. Belediye başkanları genel olarak Türkiye’de siyaset yapmanın çok zor olduğu konusunda hemfikir olup, siyasetin içinde olmaktan memnun olmadıklarını belirtmektedirler. Ancak belediye başkanlarının görev süreleri incelendiği zaman bu durumun sadece sözde kaldığı, başkanların çoğunun en az iki dönem belediye başkanı olarak görev yaptıkları ve her yerel seçimde belediye başkanlığına aday oldukları görülmektedir. Türkiye’de siyaset yapmanın zorluğu da belediye başkanları tarafından “ne zaman, nerede, ne olacağının tam olarak kestirilmemesine” bağlanmakta ve Türkiye’de siyasetin “çıkara dayalı bir mekanizma haline getirildiği, çok çirkin yapıldığı, yolsuzlukların başını alıp yürüdüğü ve bu sebeple

siyasetçilere olumsuz gözle bakıldığı, siyasetin özünde çirkefliğin olduğu” vurgulanmaktadır.

Belediye başkanları “küçük”, “ufak”, “kırsal” yerlerde siyaset yapmanın güçlüğüne de değinerek şu açıklamalarda bulunmaktadırlar: “Küçük yerlerde siyaset yapmak çok zor. Burada asli görevimizi yapamıyoruz. Çünkü irili ufaklı sorunlar yüzünden, düğüne ve cenazeye gitmekten görevimizi ihmal ediyoruz”; “Kırsal yerlerde siyaset çok zor icra edilir. Çünkü ilişkiler birebir yaşanıyor. Sistem çalışmasına rağmen vatandaş direkt olarak karşısında başkanı görmek istiyor”; “Siyaset hizmet demek. Ufak yerlerde siyaset yapmak oldukça zor. Herkes tanıdık, bildik, her küçük problemde başkana geliyorlar. Ben siyasetten anlamam. Daha önceki yönetimin “köyü” talan etmesi üzerine mecburen girdim siyasete...” Bir belediye başkanı tarafından ifade edilen bu cümlede dikkat çeken nokta da özellikle “belde belediye başkanlarının” beldelerinden söz ederken “köy” ya da köye benzer “kırsal”, “ufak”, “küçük” gibi ifadeler kullanmalarındır.

Bunun yanı sıra bir belediye başkanı tarafından Türkiye geneli ve Hatay özelinde siyaset yapmanın güçlüğü ile feodal, dinsel ve cemaatçi yapının siyaset üzerindeki etkisi şu sözlerle ifade edilmektedir: “Türkiye’de siyaset geri kalmış ülkelerde görülen siyaset şekli. Feodalizm, dinsel öğeler ve para en önemli güç olarak göze çarpmaktadır. Siyasi partilerdeki anti-demokratik yaklaşımlar siyasetin en can alıcı noktasında olması gerekenleri siyasetin dışına itmektir. Ne zaman ki siyaset tabana yayılır, taban bir üçgen şeklinde örgütlenir, işte o zaman siyaset demokratik olur. Şimdi içinde bulunduğumuz nokta ‘al birini vur ötekine’ noktasıdır. Sağlıksız bir siyasi yapılanma içerisinde sağlıklı tanımlar yapamamaktayız. Ben siyaseti, insan yönetimi bilimi olarak tanımlamak istiyorum. Ancak şartlar olgunlaştığı zaman siyasetten konuşmaktan zevk alacağım.”

Siyasetin özellikle yerel siyasetin “feodal ilişkiler ve çelişkiler” tarafından belirlendiği diğer belediye başkanlarınca da vurgulanmaktadır.

5.3.3. Belediye Başkanlarının “Katılım”, “Yerel Katılım”, “Siyasal Katılım” ve “Yerel Demokrasi” Kavramlarını Algılayış Biçimleri

Belediye başkanlarının demokrasi ve siyaset ile ilgili kavramsal sorular karşısında sergiledikleri tutuk davranış şekli, “katılım”, “yerel katılım”, “siyasal katılım” ve “yerel demokrasi” gibi kavramlar karşısında daha da belirginleşmektedir. Demokrasi, siyaset gibi kavramlarla ilgili “net tanımlar” yapamayan belediye başkanlarının bu tutumu “bilgi eksikliği ve eğitimsizliğe” bağlanabilir. Bu durum belediye başkanlarında “bilinmeyen her konuda ketum olunması” sonucunu doğurmaktadır. Belediye başkanlarının bu tür kavramlara yabancı oldukları görülmektedir.

Bu başlık altında sorulan sorular sadece, siyasi yelpazenin “sol”unda yer alan partilerin belediye başkanları tarafından cevaplandırılmıştır. “Sol görüşlü” belediye başkanlarına göre, “Demokratik yerel yönetim anlayışı kulağa çok hoş gelen bir kavramdır. Demokrasinin beşiği yereldir ve doğrudan demokrasi yerelde başlar”; “Küresel hegemonya altında olunan bu çağda her şeyin yereli önemlidir. Çünkü yerel, paylaşımın, eşitliğin ve dayanışmanın rahatlıkla uygulanabileceği yaşam alanıdır”; “Yerel düzeyde seçilmişler halkla iç içedir ve yaşadıkları yerlere karşı merkezdeki siyasetçilere göre daha duyarlı olurlar.”

Ancak belediye başkanları büyük önem verdikleri yerel demokrasi, yerel katılım gibi olguları hayata geçirebilme noktasında umutsuz olduklarını ifade etmekte ve şu şekilde özetlenebilecek değerlendirmelerde bulunmaktadır: “...yerel demokrasiyi, yerel katılımı hayata geçirebilme ihtimali bulunmamaktadır. Bunlar gerçekleşmesi mümkün olmayan şeyler. Çünkü aktörlerin hepsi eksik ya da güdük”; “Feodal aile bağlarından dolayı buralarda, herkesin katılabildiği, söz sahibi olabildiği bir belediyecilik anlayışı ne yazık ki yürümüyor.”

5.3.4. Belediye Başkanlarına Göre “Yerel Halk” ve “Seçmen” Kavramları

“Seçmen” kavramı üzerine çeşitli değerlendirmelerde bulunan belediye başkanları buna karşın “yerel halk” ile ilgili tanımlama yap(a)mamışlardır. Yerel halk

kavramı sadece iki belediye başkanı tarafından “insanca yaşamayı kendisi için talep eden toplum” ile “benim için ön planda olan, bireysel ve toplumsal mutluluklarını önemseyen insanlar” şeklinde tanımlanmaktadır.

“Seçmen” kavramı ise belediye başkanları için çeşitli anlamlar taşımaktadır. Büyük bir çoğunluk “seçmen velinimetimizdir” açıklamasında bulunmaktadır. Seçmeni bir “müşteri” olarak gören, “onlar olmadan bir yere varamayız” görüşünde olan, “seçmen benim ekmeğimdir, her şeyimdir, onlar olmazsa ben başkan olamam ki” zihniyetini taşıyan belediye başkanı sayısının azımsanmayacak derecede fazla olması, yerel demokrasi ve katılım bağlamında ülkenin siyasi geleceği açısından oldukça düşündürücüdür.

Bunun yanı sıra seçmeni “kişisel iradesini oy vererek ortaya koyan”, “demokrasinin olmazsa olmaz koşulu”, “kenti şekillendiren ve yöneticileri yönlendiren kitle”, “ferdi değil toplumsal düşünebilme yetisine sahip olmak zorunda olan yurttaşlar” şeklinde tanımlayan belediye başkanları da bulunmaktadır. Onlara göre seçmen “seçimden seçime oy vermeye giden kişiler olarak değerlendirilip bir yerlere ulaşmak için araç olarak görülmemeli”, “seçmenin yerel yöneticileri denetleyebileceği denetim mekanizmaları açık tutulmalıdır.” “Siyasetin çarpık yapılanması sonucu edilgenleşen seçmenler de aktif yurttaş bilincine sahip olmalıdır.” Zira “seçmen ortak demektir; oy veren her seçmen bir meclis üyesidir.”

5.3.5. Belediye Başkanlarına Göre Belediye Başkanının ve Belediye Meclis Üyelerinin Seçiminde Ön Plana Çıkan Öğeler

“Belediye başkanının ve belediye meclis üyelerinin seçiminde daha çok hangi öğeler ön plana çıkmaktadır?” sorusuna verilen cevaplar, adaylık ve seçim sürecinde “feodal, dinsel ve cemaatçi” yapının büyük bir etken olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle ilçe/belde belediye yönetimlerinde feodal ilişkiler, dinsel ve cemaatçi yapıyla iç içe girerek yönetimde belirleyici olmaktadır. Belediye başkanlarının büyük bir bölümü bu feodal yapıdan hoşnut olduklarını gösteren ifadeler kullanırken diğer bir bölümü ise hoşnutsuzluklarını dile getirerek “seçimi kazanma adına” bu

şekilde hareket etmek zorunda kaldıklarını ve “feodal yapının zaman içerisinde kırılacağını umut ettiklerini” belirtmektedirler. Bir belediye başkanı bu durumu “...meclis üyelerini parti ilçe teşkilatındaki arkadaşlarla belirledik. Eğitim durumlarına falan dikkat etmeyip daha çok beraber çalışacağım insanları listeye yerleştirdim. Gerçeği söylemem gerekirse iç dünyam farklı şeyler istiyordu ama dış dünyam iç dünyamı ezdi geçti” sözleriyle açıklamaktadır. Bir başka belediye başkanı ise “...meclis üyelerinin seçiminde ‘bu işi nasıl götürebilir ve seçimi kazanabiliriz’ anlayışından hareket ederek liste oluşturduk. Burada feodal yapı çok belirleyici ve bu üzerimizde çok büyük bir sıkıntı yaratıyor. Beldemin sosyal ve siyasal alanda önünü tıkayabiliyor. Ne yazık ki belediye başkanı da, meclis üyeleri de kahvehanelerde seçiliyor” şeklinde bir özeleştiriye bulunmaktadır.

Görüşme yapılan belediye başkanlarının tümü, özellikle belediye meclis üyeleri listesini oluşturma sürecinde temel aldıkları ölçütleri sıralarlarken, meclis üyeliğine aday olan kişilerin kişisel, sosyal ve siyasal özelliklerinden ziyade “ailelerin oy potansiyeline” ve “sosyal çevrelerine” daha çok dikkat ettiklerini şöyle aktarmaktadırlar: “Meclis üyeliği için adı geçen kimsenin arkasındaki oylara baktık. Karakteri ve halk tarafından sevilip sevilmediği de önemli tabi ki!”; “Belediye meclis üyesi listesini hazırlarken daha çok büyük aileler hesap edildi. Yapılan aile toplantıları sonucunda önerilen isimler meclis üyesi olarak listeye girdiler”; “Aileler seçimden önce isim belirleyip bana sundular. O zaman bizim yetkimiz olmuyor, yapacağımız bir şey yok!”; “Geniş bir çevreye sahip olması, aile ve oy potansiyeli, etrafındaki insanlar tarafından sevilen ve sayılan biri olması bizim için önemliydi. Eğitim durumuna pek bakmadık.”

Bunun yanında adaylık ve seçim sürecinde “milletvekillerinin etkisi” bir belediye başkanı tarafından şu şekilde vurgulanmaktadır: “En başta adayların partili olmasına ve ailelerin büyüklüğüne göre adaylar belirlendi. Mahallelerin seçimlerde partimize vereceği oylar göz önünde bulundurularak meclis üyelerini atamayla belirledik. Aileler meclis üyelerinin isimlerini milletvekilimize bildirdiler. Seçimlerde feodal yapıyı kırmak mümkün değil. Çünkü eğitim-öğretim durumu ne olursa olsun aileler ön plandadır. Projelerden çok aileler çarpıştı. Feodal yapıyı üstte bulunanlar değiştirmek istemiyor. Bu yapı sayesinde koltuklarını sağlamlaştırıyorlar. Siyasetin

ticareti yapılıyor bizde, milletvekillerinin isteği çok belirleyici dediğim gibi. Dört-beş büyük aile var ve mahalleler arası kutuplaşma söz konusu. Meclis üyesi olmayıp aşağı mahalle-yukarı mahalle ayırımından prim sağlayan siyasette belirleyici insanlar mevcut. Mahallecilik yüzünden milletvekillerinin işaret ettikleri kişiler hiç düşünülmeden hemen desteklenebiliyor. Çünkü eğitim durumu ne olursa olsun kemikleşmiş bir siyasi anlayış var.”

Belde belediyelerinde ise ilçe belediyelerine göre biraz daha farklı bir süreç yaşanmaktadır. Adaylık ve seçim sürecinde belde belediyelerinde ailecilik ve mahallecilik şeklinde kendini gösteren feodal yapının yanı sıra dinsel yapının da önemli bir etken olduğu görülmektedir. Örneğin belediye başkanlarından biri taşıdığı dinsel kimliğin adaylık sürecinde oynadığı rolü şu sözlerle açıklamaktadır: “Belde halkının ikna etmesiyle başkanlığa adaylığımı koydum. Belediyecilikten hiç anlamazdım. Babadan oğula geçen bir dini kimlik taşıyorum ve bu halk üzerinde çok etkili oldu. Dini bayramlarımızda halkın önünde Kuran-ı Kerim okurdum. İdareciliğin okulu olmadığına inanıyorum. Mensup olduğum aile büyük bir aile olmamasına karşın din adamı olmam bu noktada bulunmamı sağladı. Zamanında çok ektik, şimdi biçiyoruz.”

Adayların eğitim durumları ise belde belediyeleri için önemli bir etken olarak dikkat çekmemektedir. İlçe belediyelerinde ise eğitim durumu feodal ve dinsel yapı kadar belirleyici olmasa da seçmen tarafından dikkate alınan bir ölçüt olarak göze çarpmaktadır. Özellikle nüfusu 50.000 ve üstü olan ilçe belediyelerinde, belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinin adaylık ve seçim sürecinde, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alındığı ve bu görüşler doğrultusunda isimlerin belirlendiği görülmektedir. Belediye başkanları, meclis üyeleri listesini oluştururken meslek gruplarını dikkate alarak, her meslek grubunun mecliste temsilini sağlamaya çalıştıklarını belirtmektedirler.

5.3.6. Belediye Başkanlarına Göre Belediye Başkanının ve Belediye Meclis Üyelerinin Seçiminde “Mezhepsel” Yaklaşım

Belediye başkanının ve belediye meclis üyelerinin adaylık ve seçim sürecinde “mezhep” faktörünün önemli bir biçimde kendini hissettirdiği görülmektedir. Alevilik mezhebinin yoğun olduğu ilçe ve beldelerde belediye başkanları ve meclis üyeleri yine Alevi mezhebine mensupken, Sünnilik mezhebinin yoğun olduğu ilçe ve beldelerde Sünni belediye başkanı ve Sünni ağırlıklı bir meclis bulunmaktadır.

Sünni belediye başkanlarının büyük bir bölümü konu ile ilgili değerlendirme yapmaktan kaçınırken, Alevi belediye başkanları ilçe/beldelerinde kendi mezheplerinden olmayan bir kişinin gerek belediye başkanı gerekse belediye meclis üyesi olarak seçilemeyeceğini kesin bir dille ifade etmektedirler. Örneğin Alevi yoğun bir ilçenin belediye başkanı tarafından bu durum şöyle aktarılmaktadır: “Belediye başkanlığına Sünni mezhepten birinin aday olması mümkün değildir. Adayın mezhebi önemlidir. Seçmen doğal olarak kendisine yakın hissettiği, aynı mezhepten kişileri seçmek ister. Ancak meclis üyelerimiz arasında Sünni adaylar tabii ki olabilir. Hıristiyan meclis üyemiz var mesela.”

Ancak farklı etnik ve dini kimliklere sahip insanların bir arada yaşadığı iki ilçede de belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinin adaylık ve seçim sürecinde mezhepler arasında bir denge sağlanmasına dikkat edildiği görülmektedir. Merkez ilçe olma özelliği taşıyan ilçelerin belediye başkanlarınca ifade edilen bu durum belediye meclis üyelerinin etnik ve dini kimliklerine bakıldığında açıkça görülmektedir. Belediye başkanlarınca “denge sağlamak” şeklinde nitelendirilen bu durumun daha çok siyasi gerekçelere dayandığı ve o mezhebe veya cemaate mensup insanların desteklerini almaya yönelik bir eylem olduğu söylenebilir. Çünkü meclis üyeleri arasında herhangi bir denge söz konusu olmamakla birlikte her partinin farklı mezhep ve cemaate mensup en az bir kişiyi aday olarak listeye yerleştirdiği görülmektedir.

5.3.7. Belediye Başkanları ile Belediye Meclis Üyeleri Arasındaki Çatışma ve Uzlaşmalar

Belediye meclisleri feodal yapının en belirgin şekilde hissedildiği organlar olarak göze çarpmaktadır. Belediye başkanlarının büyük bir çoğunluğu, “muhalif” olarak nitelendirdikleri meclis üyeleriyle anlaşmazlıklar yaşamalarına karşın, bütün meclis kararlarının “oy birliği” ile alındığı belirtilmektedir.

Belediye meclislerinde en fazla imar tadilatları ile rant getiren konularda, ihalelerde fiyat belirlemede, ceza konularında, görev dağılımlarında, belediye başkan vekili seçiminde ve komisyon üyelerinin tespitinde anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Buna karşın meclis kararlarının neden “oy birliği” ile alındığı genel olarak belediye başkanları tarafından şu şekilde açıklanmaktadır: “...meclis üyeleriyle uyumlu çalışıyoruz. Seçim bitti, her şey bitti!” ve “Meclis üyeleriyle anlaşmazlık yaşamıyoruz. Muhalif olmalarına rağmen ortak paydada buluşuyoruz. Hayır demek onlar için eksi puandır. Meclis üyelerinin kendi kişisel çıkarlarına dayalı işleri varsa sorun yaşarız haliyle” şeklinde özetlenebilecek bu durum, yerel demokrasi ve katılım olgusu açısından oldukça düşündürücüdür.

Yukarıda da belirtildiği gibi belediye başkanları meclis üyeleriyle her konuda anlaşmamaktadır. Ancak mecliste alınan kararların genelinin oy birliği ile kabul edilmesi, belediye başkanı ile meclis üyelerinin seçimlerden sonra ittifak kurup, ortak paydalarda, ortak çıkarlarda anlaşabildiklerini göstermektedir.

Görüşme yapılan belediye başkanlarından yalnızca bir belediye başkanı “meclis üyeleriyle hiç anlaşamadığını” ve “önünün her zaman meclis üyelerince tıkanmak istendiğini” belirtmiştir. “Siyasi nedenlerle eşinin yerine kendisinin belediye başkanı adayı olarak seçimlere katıldığını” ifade eden belediye başkanı, meclis toplantılarında karşılaştığı zorlukları şu şekilde açıklamaktadır: “Meclis üyeleriyle çok problem yaşıyorum. Yapılan her işe karşı çıkıyorlar, katı bir muhalefet içerisindedirler. Yurt içi ve yurt dışı gezilerime bile karşı çıkıyorlar. Beldemiz için çok yararlı olduğuna inandığım ticari ve ekonomik amaçlı hiçbir geziye katılamıyorum. Her konuda alınan kararlara

muhalefet ediyorlar. Açık olan bir yolu, yasal olmayan bir şekilde kapattılar. Olay savcılığa intikal etti.”

Bunun yanı sıra görüşme yapılan belde belediye başkanlarının bir bölümü, “belediye meclislerinin işlevsizliğinden” şikayet etmektedir. Meclis üyelerinin büyük bir bölümünün okuma ve yazma bilmediğini ifade eden bir belediye başkanı: “...göçmen olan meclis üyelerimizin demir ve çimento gibi istekleri oluyor. Vermediğimizde ise sorun çıkarıyorlar. Meclis üyelerimiz pasifler, tahsilli değiller. Sokaktaki insan belediyeciliği ne bilsin!”

Özellikle köy statüsünde iken belde statüsüne geçerek belediye olan beldelerin belediye başkanları, beldelerini birer “köy muhtarı” gibi idare etmek zorunda kaldıklarını ifade etmektedirler. “Mecliste aldığımız doğru düzgün bir karar yok ki! Bir sürü borcumuz var, araç-gerecimiz yok. Sadece personelimizin maaşını ödeyebiliyoruz. Keşke beldeyi köy yapsalar, biz de kurtulsak!” şeklinde beldesinin bulunduğu durumdan şikayetçi olan belediye başkanları olduğu gibi; “...büyük köyleri merkez belediyeden ayırıp küçük beldelere ayırmak hiç hoş olmadı. Şimdi tekrar merkeze bağlamak istiyorlar. Köy olarak kalsaydık daha iyiydi. Ancak bundan sonra bu durumun geri dönüşü olamaz. Kimse tekrar köylü olmak istemez” şeklinde düşünen ve bundan sonra da belde belediyesi olarak devam etmek istediklerini belirten belediye başkanları da bulunmaktadır.

5.3.8. Belediye Başkanlarına Göre Feodal, Dinsel ve Cemaatçi Yapıların Belediye Yönetimine Etkisi

Feodal, dinsel ve cemaatçi yapılar ile ilgili sorular karşısında verilen cevaplar, belediye başkanlarının çoğunun kavramlarla büyük problemler yaşadıkları sonucunu ortaya koymaktadır. Özellikle eğitim düzeyi düşük olan belediye başkanlarına, her sorudan önce kavramlarla ilgili olarak görüşmeci tarafından ayrıntılı açıklama yapılmak zorunda kalmıştır. Verilen cevaplar doğrultusunda “feodal, dinsel ve cemaatçi yapıların belediye yönetiminde çok etkili olduğu ve bu yapılanmalarının belediye başkanlarınca da kabul gördüğü” olgusu ortaya çıkmıştır.

Belediye başkanlarının çoğu feodal, dinsel ve cemaatçi yapılanmayı siyasi gelecekleri açısından bir güvence olarak görmektedir. Bu yapılanmanın yerel katılım olgusuna ve yerel demokrasiye engel olabileceği konusunda fikir sahibi değildirler. Görüşme yapılan belediye başkanları arasında “Aileler belediye yönetiminde etkinler. Siz feodal diyorsunuz buna değil mi? Ailelerin belediye yönetimine büyük faydaları var”; “...feodal yapıdan memnumun. Maalesef çocuğuna söz geçiremeyen çok, eskiden öyle değildi” şeklinde “feodal yapıdan yana taraf olduklarına” dair açıklamalarda bulunan başkanların yanı sıra; “Yerel seçimlerde etkili olan dört büyük aile var ve haliyle seçimlerden sonra bizden çeşitli isteklerde bulunuyorlar. Feodal yapı kırılacak diye umut ediyorum. Çünkü geniş bir ailem olmamasına karşın eğitimci kimliğim bana başkanlığın yolunu açtı. Kendilerini eğitilmiş bir insana emanet ettiler”; “Particilik yok beldemde. Şahıs önemli, o şahsın ailesi önemli. Aileler belediye yönetiminde çok etkililer. Küçük bir beldede herkesin gönlünü almadan hiç bir iş yapamıyoruz zaten” şeklinde feodal yapıdan yana “sıkıntılı olduklarını” dile getiren ve bu yüzden sağlıklı bir belediyecilik anlayışının var olamayacağını ifade eden belediye başkanları da bulunmaktadır.

Feodal yapının yanı sıra dinsel ve cemaatçi yapının da belediye yönetiminde belediye başkanları üzerinde oldukça etkili ve yönlendirici olduğu görülmektedir. Belediye başkanlarının çoğu, ilçe/beldelerinde halkı yönlendirici bir etkiye sahip olan din adamlarının görüşüne başvurduklarını ve gerek seçim öncesi gerekse seçim sonrası her süreçte din adamlarının isteklerini dikkate aldıklarını açıkça ifade etmişlerdir. “İlçede dinsel yapı çok hassastır. Din adamları her konuda etkin ve belirleyiciler. Neticede onlar din liderleridir. Düşünceleri tabi ki benim için ikinci plandadır. Ancak yönettikleri, etkiledikleri insanlar vardır. Seçimlerde milletvekilleri dini farklılıklar üzerinden siyaset yapmaktadırlar. Dinsel, mezhepsel, cemaatçi, feodal... Adını ne koyarsak koyalım her türlü yapılanma belediye yönetimini çok etkiliyor. Belediyeyi yönetmeye biz talip oluyoruz. Başkan seçildikten sonra bir bakıyoruz ki biz yönetmiyoruz, yönetiliyoruz. En azından yönlendiriyoruz”; “Beldenin çoğu zaten din adamı. Dedelik babadan oğula geçen bir şey olduğu için bu olguyu göz ardı edip siyaset yapamazsınız. Feodal yapı da dini yapının üzerine oturtulmuş zaten. Ne diyelim hep beraber belediyeyi yönetiyoruz”; “Dinsel yapı belediye yönetiminde etkilidir. Bazı

belediyelerde din adamları fetva verir gibi belediye başkanının üzerinde baskı oluşturmaktadır”; “Seçimlerden önce Hıristiyan cemaati bizimle temas kurmak istedi. Alevi cemaatiyle de görüşmeler yaptık. Hıristiyanlar daha sonra diğer partiyi destekleme kararı aldılar. Alevi cemaatinin de önerdiği isimleri listeye aldık” şeklindeki sözler dinsel ve cemaatçi yapının yerel demokrasiye ve katılıma müdahalesinin açık bir göstergesidir.

5.3.9. Belediye Başkanları Tarafından Düzenlenen/Düzenlenmeyen Halk Toplantıları ve Düzenlenen Halk Toplantılarında Gündeme Gelen Konular

Görüşme yapılan belediye başkanlarının hiçbiri, ilçe/beldelerinde halk toplantıları düzenlememekte ve buna “gerek görmediklerini” ifade etmektedirler. “Halkın bu tür toplantılara yeterince ilgi göstermediğini” belirten belediye başkanlarına göre “vatandaş zaten çat kapı, istediği saatte, gece gündüz demeden belediyeye gelmektedir”; “Belediyenin kapısı halka her zaman açıktır”; “Halkla görüşmek ve bir arada olmak belli günlere, tarihlere endekslenemez”; “Bu tür toplantılar kimseye yarar sağlamaz.”

Düzenli halk toplantılarına “gerek görmeyen” belediye başkanları, “gerek gördüklerinde” veya “halktan istek geldiği zaman” bilgilendirme ve fikir alış verişinde bulunma amacıyla toplantılar düzenlediklerini belirtmektedirler. Bir belediye başkanı tarafından “Halk toplantıları düzenliyordum ama süreklilik yok. Düzenlediğimiz toplantılarda her kafadan bir ses çıkıyor ve konuşulanlar fikir bazında değil. Belediye icraatları ile ilgili bilgi vermek ve herkesin elini taşın altına sokup katılımlarını artırmak istiyoruz. Düzenli toplantıya gerek görmüyorum. Çünkü insanlar istedikleri zaman sorunlarını iletmek için belediyeye gelebiliyorlar” şeklinde açıklanan bu durum belediye başkanlarının ortak görüşü olarak genellenebilir.

Ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş ve nüfus yoğunluğu fazla olan ilçelerin belediye başkanları “önceleri halk toplantıları düzenleme girişiminde bulduklarını” ancak daha sonraları “bu uygulamadan vazgeçtiklerini” belirtmektedirler. İlk seçildiği

dönem düzenli olarak haftanın belirli bir gününü halk toplantılarına ayıran bir belediye başkanı, daha sonraları bu toplantıları neden iptal ettirdiğini şöyle açıklamaktadır: “Cuma günleri halk toplantıları düzenliyordum. Yalnızca dilenciler ve iş isteyenler gelmeye başladı. Biz İş ve İşçi Bulma Kurumu değiliz ki!”

Görüşme yapılan diğer belediye başkanları da gerek gördükleri zaman düzenledikleri halk toplantılarında daha çok “bireysel sorunların gündeme geldiğini”, “kentsel konularla ilgili konuların pek gündeme gelmediğini” vurgulamaktadır.

Ayrıca belediye başkanlarının yapmış oldukları açıklamalarda dikkat çeken bir nokta vardır ki o da; iktidar partisinin belediye başkanları yerel halkla işe yerleştirme, tayin, evrak takibi, yeşil kart gibi “bürokratik iş ve işlemler” için muhatap olurken, muhalefet partilerinin belediye başkanları tarla sınırı ihlalleri, parselasyon işlemleri, kavga, hastalık gibi “kişisel sorunlarla” karşılaşmaktadırlar. Kanalizasyon, yol, su, alt-üst yapı eksiklikleri, parklar, sosyal ve sportif tesislerin yapımı gibi kentsel sorunlar için kişisel müracaatların fazla olmadığı, ancak özellikle ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş ilçelerde sivil toplum kuruluşları aracılığıyla belediye başkanlarına bu tür isteklerin iletildiğinin altı çizilmektedir.

İlçe belediye başkanlarından biri ise halk toplantılarının neden süreklilik arz etmediğini şu sözlerle açıklamaktadır: “Gerek fiziksel mekanımız gerekse sosyal yapımız halk toplantıları düzenlememize müsaade etmiyor. Bu tür toplantıların siyaset dışı olması gerektiğini düşünüyorum ama bizde seçimin bitmesiyle diğer seçim için çalışmalar başlar. Bu tür toplantılar da herkesin kendini göstermeye çalıştığı bir sahne haline dönüşür.”

Yerel demokrasi anlayışını yerleştirmek, halkı kent yönetimine katmak ve aktif yurttaşlık bilinci oluşturmak amacıyla merkezi ve yerel yönetim temsilcileri, sivil toplum kuruluşlarından temsilciler, muhtarlar ve gönüllü yerel halkın bir araya gelerek oluşturdukları kent kurultayları ise bir belediye başkanı tarafından şu şekilde eleştirilmektedir: “Meclis toplantılarımız halka açık toplantılardır. İlgi duyan kişiler gelip toplantıları izleyebiliyorlar. Önceleri sivil toplum kuruluşları ile birlikte kent

kurultayı adı altında toplantılar düzenliyorduk. Bir süre sonra bu kurultaylar herkesin boş boş konuşup, uygulamaya gelindiğinde hiçbir şeyin yapılamadığı şovlara dönüştü. Umulan yarar sağlanamadığı için bu uygulamayı bıraktık.”

Bir diğer belediye başkanı ise “sürekli olarak mahalle toplantıları düzenlediğini” ama bunu belli bir takvime bağlamayıp iki-üç ayda bir meclis üyeleriyle birlikte “kahvehanelerde halkı bilgilendirme toplantısı” adı altında toplanıldığını, daha sonraları “yeterli katılımın sağlanamaması” sebebiyle bu uygulamadan vazgeçildiğini belirtmektedir.

Halk toplantıları büyük ilçe belediyeleri tarafından “denenmeye çalışılan” ancak başarısız olarak nitelendirildiği için “yaşama şansı verilmeyen” bir yerel katılım örneği iken, küçük ilçe belediyeleri ile belde belediyelerinin hiçbiri böyle bir uygulamayı hayata geçirme girişiminde bulunmamışlardır.

5.3.10. Belediye Başkanlarının Kent Halkının Gönüllü Çalışabileceği Oluşumlara ve Projelere Yaklaşımları

Görüşme yapılan belediye başkanlarının çoğu, kent halkının gönüllü olarak çalışabileceği oluşumlara karşı duyarsız davranmaktadır. Belediye başkanlarının bu yönde her hangi bir projeleri de bulunmamaktadır. Belde belediye başkanları bu durumu, beldelerinin az gelişmişliğine, feodal ilişkilere ve belde halkının duyarsızlığına bağlamaktadır: “Böyle projelere gerek yok. Çünkü herkes amcaoğlu!”; “...bu yönde istek yok ki!”; “Halk gönüllü olarak katkıda bulunabileceği oluşumlar konusunda çok duyarlı değil. Her adımın belediye tarafından atılmasını bekliyorlar” şeklinde ifade edilen bu durum ilçe belediye başkanlarını da kısmen içine almaktadır. İlçe belediye başkanları da, belde belediye başkanları gibi halkın duyarsızlığından şikayetçi olup, uzun vadede yerel halkın katılımının sağlanabileceği projeleri hayata geçirmeyi düşündüklerini ve özellikle “AB fonlarından yararlanmak adına” girişimde bulunmayı planladıklarını belirtmişlerdir.

5.3.11. İlçe/Belde Halkının Belediye Başkanlarına Ulaşmak İçin Kullandıkları Başvuru Kanalları

Belediye başkanları ilçe/belde halkının her konuda “doğrudan kendileriyle muhatap olmak istediklerini”, bunu da ya “telefon aracılığıyla” ya da “bizzat belediyeye gelmek suretiyle” gerçekleştirdiklerini belirtmekte; belediye meclis üyeleri, muhtarlar ve ilçe/belde parti teşkilatındaki yöneticiler aracılığıyla da kendilerine ulaşmanın mümkün olduğunu ifade etmektedirler. Dilekçe ile başvurma, şikayet kutularına yazılı not bırakma veya elektronik posta gönderme şeklindeki katılım türlerine daha az rastlanmaktadır.

İlçe/belde belediyelerinin birinde yeni katılım modellerinden biri olarak gösterilen “Beyaz Masa Projesi” başlatılmıştır. Hatay ilindeki “ilk ve tek katılım projesi” olarak nitelendirilen bu uygulamanın amacı belediye başkanı tarafından şöyle açıklanmaktadır: “Vatandaşlarımız dilek ve temennilerini, iş taleplerini Beyaz Masa’daki arkadaşlara iletiyorlar. Beyaz Masa vatandaşa yalnızca belediye ile ilgili konularda değil, diğer kurumlar arasında da aracılık yapıyor.”

5.3.12. Belediye İcraatlarından “Halkı Bilgilendirme Süreci” ile İlgili Belediye Başkanlarının Düşünceleri

Belde belediyelerinin büyük bir bölümünde “bilgilendirme süreci” yaşanmamaktadır. Bu sürecin yaşanmamasının sebebi belediye başkanlarınca, “herkesin birbiriyle akraba olmasından dolayı yapılan bir işin hemen duyulmasına”; “vatandaşların hizmetleri birebir görüp yaşamasına”; “icraatların meclis üyeleri aracılığıyla anında vatandaşa duyurulmasına” bağlanmaktadır. Ayrıca belediye başkanları, alınan meclis kararlarının tümünün, belediye panolarında asıldığını ve bu kararların panolardan okunabileceğini belirtmektedirler: “Beldemizde bilgilendirme olayı olmamaktadır. Aklıma uygun olanı meclisten geçiriyorum. Daha sonra kararları vatandaşın görebileceği yerlere asıyorum. Aldığımız kararlar siyasi muhalefet olması açısından daha çok kahvehanelerde tartışılıyor”; “...meclis kararı beldeyi ilgilendiriyorsa yedi kahve var. Kararları kahvelerin camlarına astıyorum. Belediye panosuna ilan

astırmıyorum çünkü okumuyorlar”; “Küçük bir yerleşim birimi burası. Halkı meclis üyeleriyle birlikte yaptığımız ev ve kahve ziyaretleriyle bilgilendiriyoruz” şeklindeki açıklamalar bilgilendirme sürecinin belde belediyelerinde daha çok “kahvehanelerde” yaşandığının göstergesidir. Yalnızca bir belde belediyesi aylık dergi çıkarmakta ve halkı bu dergi aracılığıyla bilgilendirmeye çalışmaktadır.

İlçe belediyeleri ise yazılı ve görsel medya aracılığıyla özellikle yerel televizyon, radyo ve gazeteleri kullanarak halkı bilgilendirme yoluna gitmektedir. İnternet’te belediyeye özel web sitesi açan belediye sayısı da çok azdır. Ayrıca Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) tarafından düzenlenen “Yerelnet Yerel Yönetimler Portalı”nda (www.yerelnet.org.tr) bütün belediyelere özel birer sayfa açılmasına karşın, belediyelerin bu sayfaları etkin olarak kullanmadıkları dikkat çekmektedir.

5.3.13. Belediye Başkanlarına Göre Yerel Halkın Karar Alma Süreçlerine Etkisi ve Yerel Halk Tarafından Kullanılan Mekanizmalar

“İlçe/beldenizle ilgili alınan kararları yerel halkın isteği etkiliyor mu?”; “Yerel halk karar alma sürecinde ne kadar etkilidir?”; “Yerel halk karar alma sürecinde hangi mekanizmaları kullanmaktadır?” sorularına belediye başkanlarının vermiş oldukları cevaplardan, “yerel halkın karar alma mekanizmalarının dışında bırakıldığı” sonucu ortaya çıkmaktadır. Belediye başkanları daha çok “yerel halkın belediyeye karşı ilgisizliğinden” ve “belediye kültürlerinin olmamasından” yakınmaktadır. Mecliste görüşülen her konu öncesi bir “kamuoyu yoklaması” yaptıklarını belirten belediye başkanları, buna karşın mecliste alınan kararlarda yerel halkın isteklerini dikkate al(a)madıklarını şu şekilde belirtmektedirler: “Halk karar alma süreçlerinde meclis üyeleri aracılığıyla ya da bizzat kendisi belediyeye gelerek etkin olmaya çalışıyor. Ama her isteneni yapabilme, her isteği yerine getirebilme durumumuz yok”; “...bazı kararlara karşı çıkabilirler ama çok dikkate almam itirazları. Herkesi memnun edemeyiz burada!”; “...halkın dediği her zaman doğru değildir. Özellikle eğitim düzeyi düşük kırsal bölgelerde bir karar alırken iki defa düşünmek gerekir.”

Ekonomik ve sosyal yönden gelişmiş ilçelerde ise, yerel halkın az gelişmiş ilçe belediyelerine ve belde belediyelerine göre karar alma süreçlerinde daha etkili oldukları göze çarpmaktadır: “Bizler karar alırken acele etmeyiz. Önce mahallelerde bir kamuoyu yoklaması yaparız ve bu görüşmelerde katılımın fazla olmasına dikkat ederiz. Görüşülecek her konu öncesi alt komisyon oluşturuyoruz. Alt komisyondan geçen kararlar üst komisyona ve en sonunda meclis gündemine geliyor. Meclis toplantılarımızı sivil toplum kuruluşlarından ve basından temsilciler izliyor. Karar alma sürecinde onlar önemli birer etken. Muhtarlar da istişare anlamında oldukça etkililer” şeklinde karar alma süreçleri ile ilgili açıklama yapan belediye başkanını, başka bir ilçenin belediye başkanı da şu sözlerle desteklemekte ve mecliste alınan kararların yerel halkın isteği doğrultusunda değiştirilebileceğini şu şekilde ifade etmektedir: “Halkın istek ve önerileri kararlarımızı etkiliyor. Özellikle bazı meclis kararları halkın istekleri doğrultusunda değiştirilebiliyor. Örneğin kontrollü su uygulaması, ilçemiz için çok yararlı bir proje olmasına rağmen, halkın tepkisi üzerine bu projeyi geri çekmek zorunda kaldık. Halk, milletvekiline belediye yönetimini şikayet ediyor veya partinin ilçe yönetimine sıkıntılarını bildiriyor. Bu şekilde üzerimizde baskı oluşturuluyor.”

Belediye başkanlarının verdikleri cevaplardan kent yönetimine duyarlı yerel halkın karar alma süreçlerinde daha çok siyasal partiler, il genel meclis üyeleri veya belediye meclis üyeleri aracılığıyla etkili olmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Karar alma süreçlerinde sivil toplum kuruluşları, yazılı ve görsel basın veya muhtar mekanizması kullanılmamaktadır.

5.3.14. Belediye Başkanları ile Milletvekilleri, İl Genel Meclis Üyeleri ve Muhtarlar Arasındaki İletişim

Belediye başkanları en fazla “muhtarlarla birebir iletişim içerisinde olduklarını”, “il genel meclis üyeleri ile fazla sık görüşmediklerini”, “milletvekilleriyle ise sorunlu ilişkiler yaşadıklarını” belirtmektedirler. Vatandaşın işini muhtarların sahiplendiğini ve bu sebeple muhtarlarla hemen hemen her gün görüştiklerini belirten belediye başkanları, il genel meclis üyeleriyle ise sadece olağan parti toplantılarında karşılaştıklarını ifade etmektedirler. Bir belediye başkanı bu durumu şu sözlerle

açıklamaktadır: “Demokratik seçme ve seçilme olgusu henüz yerleşmedi. Liderlik sultanının egemen olmasından dolayı birbirini tanımayan il genel meclis üyeleri ve belediye başkanları var. İl genel meclis üyelerinin bize katabilecekleri çok şey yok.”

Milletvekilleri ise belediye başkanlarının sorun yaşadığı “baş aktör” durumundadır. Özellikle belediye başkanı ile milletvekilinin ayrı partilerden olması durumunda sorunlar daha da artmaktadır: “Milletvekilleriyle aram hiç iyi değil. Ankara’ya iş takibi için gittiğimizde iktidar partisinin milletvekilleri beldemden kendi partilerine kaç oy çıktığını soruyorlar. Oy çıkmadı ki! Ana muhalefet partisinin milletvekilleri ise partilerine katılmam karşılığında işlerimizi yapacaklarını söylüyorlar. Anlayacağınız Ankara’dan hep elimiz boş dönüyoruz”; “Partili milletvekilleriyle görüşüyoruz ama ‘yapabilecekleri’ bir şey olursa. İktidar milletvekilleriyle de ‘yapamayacakları’ şeyler için görüşüyoruz”; “Her milletvekili kendi seçim bölgesiyle ilgileniyor. Bizim ilçeden milletvekili olmadığı için biz ikinci plandayız”; “Milletvekillerini devlet düzeltemiyor, ben mi düzeltereğim. İlgileri süreklilik arz etmiyor, seçim dönemi görüyoruz onları. Hangisini desteklesek sırtlarını dönüyorlar”; “Hiçbir milletvekiliyle aram iyi değil. Adımdan korkuyorlar” şeklindeki ifadeler özellikle yerel politikada yaşanan belediye başkanı-milletvekili krizinin somut göstergeleridir.

5.3.15. Belediye Başkanlarının “Kadın ve Yerel Siyaset” ile İlgili Görüşleri

Türkiye’de aktif siyasetle uğraşan kadın sayısının az olması iki temel nedene bağlanabilir. Bunlardan birincisi “kadınların siyasette yer almalarının bu alanı denetleyen erkeklerce istenmemesi”, ikincisi ise “kadınların siyasete katılma konusunda isteksiz ya da çekingen olmalarıdır.” Türkiye genelindeki bu durum Hatay özelinde de kadınları siyasetin her aşamasından uzak tutmaktadır. Belediye başkanlarının çoğu “seçim çalışmalarında kadınların aktif olarak çalıştıklarını” belirtmelerine karşın, kadınların hangi noktalarda “aktif olarak yer aldıkları” sorusuna yanıt verememişlerdir. Kadınların seçim çalışmalarında “ev ziyaretleri yapmak” ve “mitinglere katılmak” dışında hiçbir faaliyette yer almadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşme yapılan 33 belediye başkanından yalnızca 1'i kadın belediye başkanıdır. Bu belediye başkanı da, 1999 yerel seçimlerinde eşinin belediye başkanı olarak seçilmesinden sonra parti içi anlaşmazlıklar nedeniyle 2004 yerel seçimlerinde kendisinin başkanlığa aday olmak zorunda kaldığını ve ardından seçimleri kazandığını, gelecek seçimlerde yerini tekrar eşine bırakacağını belirtmekte ve “emanetçi belediye başkanı” görüntüsü çizmektedir.

Bunun yanı sıra Hatay'daki 12 ilçede belediye meclis üyelerinin 5'i kadın olmakla birlikte, belde belediyelerinde kadın belediye meclis üyesi bulunmamaktadır.

Bu bağlamda, görüşme yapılan belediye başkanlarına “kadınların yerel siyasete neden uzak oldukları” sorusu sorulmuştur. Belediye başkanları, kadınların yerel siyasete uzak olmalarını, toplumun eğitim düzeyinin düşük olmasına, kadınların aktif noktalarda yer almak için herhangi bir talepte bulunmamasına, ilçe/beldelerindeki feodal ve ataerkil toplum yapısına ve kadınların örgütlenememesine bağlamaktadırlar.

Bazı belediye başkanlarının bu başlık altında sorulan sorular karşısında yaptıkları birbirinden ilginç ve bir o kadar düşündürücü açıklamalar ayrı bir araştırmanın konusu olabilecek niteliktedir: “Aktif noktalarda çalışmak isteyen kadın yok. Bu konuda talepleri yok. Onlar istemese de olmuyor zaten. Kadın annedir, çoluk çocukla ilgilenmesi gerekir. Siyaset ağır bir yük, kadınlar bu yükü kaldıramazlar”; “Kadınlar seçim işlerine çok karışmadılar. Erkekler olduğu için kendilerine iş düşmüyor. Ufak tefek karışmak isteyen oluyor ama çok değil”; “Seçim çalışmalarında kadınlar çok aktifti. Eşim her evde çay partileri düzenler, ihtiyacı olanları belirler ve hep beraber dullara, fakirlere yardıma bulunuruz. Kadınlardan kimse meclis üyesi olmak istemedi. İsteselerdi listeye koyardım ama benim şartlarıma uyacak. Kadınlar siyasetten neden mi uzaklar? Erkekler yüzünden!”; “İlçemiz siyasette kadını kaldırabilecek bir ortama hazır değil. Diğer ilçe ve beldelere bir bakın. Kadın yalnızca bir vitrin”; “Seçim çalışmalarında hiç kadına rastlamadım. Yalnızca oy verip gittiler. Eğitim düzeyi burada çok düşük. Kadınlar daha çok tarlada çalışıyorlar”; “...kadınlar kırsal bölgelerde kocalarının yönetimindedir. Kadın kolları toplantı düzenliyor. Ona bile zor gidiyorlar. Beldede partimin kadın kollarını faaliyete geçirmeyi düşünüyorum. Ama yanlış

anlaşılma olmasın diye önce kocalarıyla görüşeceğim” anlayışını taşıyan kişilerin belediye başkanı olmaları çok çarpıcıdır.

Bunun yanında, kadınların bundan sonraki dönemlerde karar alma mekanizmalarının içinde yer alarak, yerel siyasette daha aktif bir rol üstleneceklerini umduklarını belirten belediye başkanları da bulunmaktadır: “Kadınlar siyasetten uzaklar. Çünkü toplumun yapısı ataerkil. Ancak bunun yavaş yavaşta olsa bozulacağına inanıyorum. Bugün ev gezen kadınlar, yarın siyasetin karar alma noktalarında yer almak isteyeceklerdir. Kadınlar biraz örgütlenseler siyasi arenada yer alabilirler. Ancak örgütsüzler. Eski zihniyet kaybolmak üzere. Yeni bir anlayış gelişti. Erkek egemen anlayış çözülmek üzere. Eğitim çok önemlidir bu konuda. Kadınların aktif siyaseti beni mutlu eder, buna açığım. Ama onların da istekli olması gerekiyor. Bu işler tek bir tarafın istemesiyle olmaz”; “Kadınlarda yönetime katılma isteği yok. Ülke geneline hakim olan bu durumun küçük bir yerde de görülmesi çok normal ve bu durum yadırganmamalı diye düşünüyorum. Örf ve adetlerden kaynaklanan genel bir kültür sorunu var. Bu aşıldıktan sonra kadınların siyasal hayatın içinde aktif olarak yer alabileceklerine inanıyorum”; “İki kadın meclis üyemiz var ama benim partimden değil ve erkek meclis üyelerinden daha fazla çalışıyor, siyaset yapıyorlar. Kadınların siyasetten uzak durması erkek egemenliğinin hala devam ettiğini gösteriyor. Kadınlar üretmiyor. Üretmelerine izin verilmiyor. Erkekler de her koşulda ve her alanda belirleyici oluyorlar. Bunu aşmak lazım. İlçemizin sosyal, ekonomik ve dini alt yapısı da kadınları siyasetten uzak tutuyor. Kadınları siyasetin içine çekmek için kota uygulamasının yararlı olacağını düşünüyorum. Ancak feodal kırıntılar kota uygulamasına bile izin vermiyor. Kadınların da siyasete ilgi duyması gerekiyor.”

“Kadınsız bir meclise sahip olmanın ezikliğini yaşadıklarını” belirten belediye başkanları “kadınları yönetime katma adına neler yapıyorsunuz?” sorusu karşısında çelişkili cevaplar vermektedirler. Belediye başkanlarının büyük bir bölümü “belediye meclis üyeleri listesini hazırlarken kadın meclis üyesi adaylarına da yer verdiklerini” ifade etmelerine karşın, kadın adayların listenin seçilme ihtimalinin en az olduğu sıralara yerleştirildikleri görülmektedir. Bu noktadan hareketle belediye başkanlarının da “kadınların yerel siyasette etkin olmaları adına çaba harcamadıkları”, “kadınların

siyasete girme isteği taşımamalarının” yanı sıra “belediye başkanlarının da siyasette kadının üstleneceği roller ile ilgili pek istekli davranmadıkları” sonucuna ulaşılmaktadır.

5.3.16. Bir Baskı Aracı Olarak Yerel Basının Karar Alma Sürecinde Belediye Başkanları Üzerindeki Etkisi

Yaşanılan bölgeyi, şehri, beldeyi iyi tanıyıp, yaşanan sorunların içerisinde olmak yerel basına “yerel yönetimleri denetleyebilme” ve “yerel halkı yönetime katabilme yönünde kamuoyu yaratabilme” şansı verir. Hatay yerel basını, bu şansı iyi kullanıp yerel yöneticiler üzerinde denetleyici ve yönlendirici bir misyona sahip olmasına karşın, görüşme yapılan belediye başkanlarının çoğu tarafından “özellikle seçim öncesi” yalnızca siyasi propaganda aracı olarak kullanılmaktadır.

Sorulan sorulara ilçe belediye başkanları tarafından, “...yerel basının inandırıcılığının tartışıldığı bir dönemdeyiz. Muhalif gazeteler var ve onlar her konuya muhalefetler. Çözüksüzlük üzerine siyaset yapıyorlar”; “Basın etkili olmaya çalışıyor olabilir ama dikkate almıyorum onları. Karşı çıktıkları her şey doğru değil. Sonuçta bizimde karar organlarımız var. Basının ne kadar halkın sesi olduğu çok önemli. Çünkü halkın sesiyiz diye ortaya çıkıp başka amaçlara hizmet eden ve rant yiyen kişileri de aralarında barındırıyorlar” şeklinde verilen cevaplar, belediye başkanları ile basın temsilcilerinin sorunlu bir süreç yaşadıklarını ve iletişim eksikliği içerisinde olduklarını göstermektedir.

Belde belediye başkanları da basının beldelerine karşı duyarsızlığından şikayet etmekte ve dolayısıyla basını hiçbir şekilde “takmayıp”, dikkate almayacaklarını belirtmektedirler.

5.3.17. Belediye Başkanları ve Sivil Toplum Kuruluşları

Meslek odalarının, siyasi partilerin ve spor kulüplerinin birer sivil toplum kuruluşu (STK) olup olmadıklarının tartışıldığı bu süreçte, herhangi bir meslek odasına,

siyasi partiye veya spor kulübüne üye olan veya yöneticilik yapan belediye başkanları değerlendirme dışında tutulmaktadır.

Görüşme yapılan 33 belediye başkanından yalnızca 8 belediye başkanının sivil toplum kuruluşlarında aktif üyeliği bulunmaktadır. 1 belediye başkanı sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yapmış, 1 belediye başkanı da yöneticilik yapmaya devam etmektedir.

“Türkiye’de yalnızca belirli bir oy potansiyeline sahip, sermayeyi yöneten birkaç STK’nın etkin olduğu” düşüncesini taşıyan belediye başkanları “bunların dışındaki hiçbir STK’nın etkin olduğuna” inanmamaktadırlar. Bu belediye başkanlarına göre “STK’lar demokrasi kültürü ve bilincinin olduğu ülkelerde hükümetleri yönlendirirler. Ancak Türkiye buna çok uzaktır. Çünkü Türkiye’de STK’lar henüz istenilen noktada olmayıp yeni yeni kurumsallaşmaktadır. Yaptırım güçleri bulunmamaktadır. Yasalar hazırlanırken sadece görüş bildirmekte ancak bu görüşleri ciddiye alınmamaktadır.”

Görüşme için sivil toplum kuruluşunun ne anlama geldiğini soran ve açıklama yaptıktan sonra da “Hayır, kesinlikle!” şeklinde sert tepki gösteren belediye başkanlarının yanı sıra, “Herhangi bir STK’ya üye misiniz?” sorusunu kuşkuyla cevaplayan belediye başkanları da bulunmaktadır.

5.3.18. Belediye Başkanlarına Göre Yerel Gündem 21 Oluşumları

Görüşme yapılan 33 belediye başkanından 13 belediye başkanı YG 21 oluşumundan haberdardır. Bu belediye başkanlarından bazıları YG 21’i “demokrasinin yaşatılabilmesi ve katılımın sağlanabilmesi için önemli bir araç” olarak değerlendirip, “belediyelerin kalite belgesi” olarak nitelerlerken, bazıları da YG 21’i “iyi niyetli ancak sonuç alınamayacak bir girişim”, “somut projelerine rastlanmayan ve çok gerçekçi olmayan bir oluşum” olarak değerlendirmektedir. Bu belediye başkanlarına göre “YG 21 şablon olarak ele alınabilir. Ancak bu süreç altyapı olmadığı için sekteye uğrayabilir”; “YG 21 iyi anlatılmayan ve anlaşılmayan bir oluşumdur. Her seçim

döneminde belediye başkanı ile birlikte YG 21 ekibinin ve YG 21 projelerinin değişmesi bu programın sürekliliğine engel olmaktadır” ve “...bu uygulamalar her kafadan bir sesin çıktığı, ucu Ankara’ya, onunda ucunun AB’ye dayandığı oluşumlardır.”

Yerel Gündem 21 ile ilgili yanlış veya eksik bilgiye sahip olan ya da bilgi sahibi olmayan belediye başkanı sayısı da 20 olarak tespit edilmiştir. Belediye başkanlarının bazıları tarafından YG 21 “gazete” olarak tanımlanırken, bazıları da YG 21’i “kadınlara yönelik bir çalışma” olarak değerlendirmektedir.

Bu bağlamda Hatay’da görüşme yapılan belediye başkanlarının çok azı “YG 21 demokratik bir süreçtir” düşüncesindeyken, büyük bir bölümü “YG 21’de tepeden inme bir anlayış hakimdir” düşüncesini taşımaktadır.

5.3.19. Belediyeler ve Yerel Gündem 21

Görüşme yapılan belediyelerin yalnızca birinde YG 21 uygulaması bulunmaktadır. Bu belediyede 2003 yılında, daha önceki belediye başkanı tarafından başlatılan YG 21 uygulaması, 2004 yerel seçimlerinden sonra bir süre kesintiye uğramış ve seçimleri kazanan belediye başkanı tarafından yeni bir YG 21 Genel Sekreterinin atanmasıyla birlikte faaliyetlere devam edilmiştir. Görüşme esnasında, bu belediyede de “YG 21 uygulamalarının tekrar durma noktasına gelebileceği”, “halkın bu tür oluşumlara karşı çok duyarsız olduğu” belediye başkanı tarafından ifade edilmiştir.

Diğer belediye başkanlarının da belediyelerinde YG 21 uygulamaları başlatmak konusunda hiç istekli olmadıkları görülmektedir. Buna sebep olarak da “bu tür oluşumlara duyulan güvensizlik”, “halkın kent yönetimine karşı duyarsızlığı” ve “gerekli alt yapının oluşmaması” gösterilmektedir.

5.3.20. Belediye Başkanlarına Göre “Yerel Demokrasi ve Katılımın” Önündeki Önemli Engeller ve Çözüm Yolları

Belediye başkanları “eğitimsizliği”, “geleneksel yönetim anlayışına sahip yerel yöneticileri ve siyasileri” ve “halkın siyasete ve siyasetçilere duyduğu güvensizliği” yerel demokrasinin ve katılımın önündeki engeller olarak sıralamakta ve bunu şöyle aktarmaktadırlar: “...en büyük engel eğitimsizliktir. Bilgisizlik, cahillik ve duyarsızlık yerel demokrasinin ve katılımın yerleşmemesinin sebepleridir”; “yerel demokrasinin önündeki en büyük engel yöneticilerdir. Gücün para, din ve feodalizmden kaynaklandığını bildikleri için ‘ne yapsam boş’ anlayışı içerisinde hareket edilen yerel yöneticilik anlayışı yerel demokrasi ve yerel katılım için büyük tehlikedir.”

Bir belediye başkanı da “yerel demokrasi ve yerel katılımın önündeki en büyük engellerden biri yerel yöneticilerin isteksizliğidir” şeklinde başlayan sözlerini şu şekilde tamamlamaktadır: “Kanımca yerel demokrasinin ve yerel katılımın önündeki en büyük engel yöneticilerin kişisel çıkarları ve yetkilerin yanlış kullanılmasıdır. Siyasi kararlar ve çelişkiler katılımı sınırlandırmaktadır. Yerel katılım başarıyı ve hizmeti artırır. Ancak yerel halkın bilinçli, yerel yöneticinin de istekli olması gerekmektedir.”

Buna karşın başka bir belediye başkanı da, yerel demokrasinin önündeki en büyük engeli “yöneticilerin üzerlerindeki sorumlulukların fazla olmasına karşın yetkilerinin az olmasına” bağlamaktadır. Belediye başkanına göre “...yoksulluk ve yolsuzluklar genel ve yerel her türlü siyasal katılımı sınırlandırmaktadır. Ayrıca 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’na tabi olanların siyasete girmelerinin yasak olması da katılımı etkilemektedir.”

“Halkın siyasete ve siyasetçiye güveninin olmadığı yerde yerel demokrasi de olmaz, katılım da sağlanamaz. Yerel demokrasi ve katılım bilincine sahip olmayan halkı, siyasetin içine çekmek için yerel yöneticiler de ciddi anlamda çalışmalıdırlar”; “...yönetici çekim gücü olursa halk siyasete katılabilir. Belediyeler de çekim merkezi haline gelirse, halk yönetime katılma isteği duyar. Halkın demokrasi eğitimiyle bu

sorunlar aşılabılır.” Görüldüğü gibi yerel demokrasi ve katılımın önündeki en büyük engel belediye başkanına göre “yerel halk”tır. Belediye başkanları bu bağlamda “üzerlerine düşeni” yapmaktadırlar.

6. BULGULAR ÖNERİLER SONUÇ

Bu başlık altında çalışmanın bulgularına, bulgulardan hareketle önerilere ve son olarak sonuç bölümüne yer verilmektedir.

6.1. Bulgular

6.1.1. “Ezbere Demokrasi”

Belediye başkanları klasik demokrasi tanımlarını “ezbere” bilmekte ve bu yönde tanımlar yapmaktadırlar. İlköğretim okullarındaki Hayat Bilgisi dersinde “halkın kendi kendini yönettiği yönetim şekli” olarak öğretilen demokrasi, belediye başkanları tarafından noktasından virgülününe dokunulmadan aynı şekilde tanımlanmaktadır. “Ezbere demokrasi” tanımı yapan belediye başkanlarının, demokrasiyi bir yaşam tarzı olarak benimseme ve özümseme noktasında edilgen davrandıkları görülmektedir.

6.1.2. Siyasete Yabancılaşmış Belediye Başkanları

Siyasi kimlik taşıyan bireyler olmalarına karşın belediye başkanlarının “siyasetçi” olmadıklarını ifade etmeleri ve siyaset dışından bir birey gibi soruları cevaplamaları dikkat çekicidir. Belediye başkanları siyaset ile ilgili konuşurken, kendileri bu oluşumun dışındaymışçasına yorumlarda bulunmakta ve siyasete yabancılaşmış bir görüntü çizmektedirler.

6.1.3. Demokrasi Kültürü ve Katılım Bilinci

Belediye başkanlarının Türkiye’de demokrasi kültürü ve katılım bilinci ile ilgili “olumsuz” ve “umutsuz” bir tavır içerisinde oldukları görülmektedir. Türkiye’de demokrasinin kurum ve kurallarıyla işlemediğini, çarpık bir demokrasi kültürü olduğunu ve demokrasinin yalnızca bir araç olarak kullanıldığını iddia etmelerine karşın, söz sırası kendi yaşadıkları mekanlara geldiğinde ilçe/beldelerinde tam bir demokrasi kültürü ve katılım bilincinin olduğunu ifade etmeleri, belediye başkanlarının “egolarının oldukça

yüksek” olduğunu göstermektedir. Türkiye’nin genelinde görülen olumsuz her türlü eylem ve kavrama “her nedense” ilçe/beldelerinde rastlanmamaktadır.

6.1.4. “Siyaseten” Basamak Belediye Başkanlığı

Türkiye’de siyasetin “çirkef” olduğunu söylemelerine ve siyaseti sevmediklerini belirtmelerine karşın, belediye başkanlarının gelecek ile ilgili planlarında “daha üst noktalarda siyasetin” yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde belediye başkanı olmaktan hoşnut olmadıklarını da ifade etmektedirler. Ancak büyük bir bölümü en az iki dönem boyunca belediye başkanlığı yapmakta veya neredeyse her yerel seçimlerde belediye başkanlığına aday olmaktadır.

6.1.5. Katılım Yoksunu Halkın Katılım Yoksunu Belediye Başkanları

Katılmak yöneticilerde ve yerel halkta katılım güdüsünün bulunmasını şart koşar. Katılım güdüsüne sahip olmayan ve dolayısıyla katılım yoksunu olan yerel halkın aynı şekilde katılım yoksunu belediye başkanı olur. Hangi partiden olursa olsun belediye başkanları ilçe/beldelerinde katılımın gereğine inanıp, katılımcı bir anlayışa sahip olmalarına karşın bu yönde ciddi adımlar atmaktan uzaktırlar. Katılımcı yönetim anlayışı sadece düşünce bazında kalmakta, katılımı kurumsallaştıracak girişimlerde bulunmamaktadırlar. Belediye başkanları yerel katılıma “can atmamakta”, daha çok yerel katılıma “duyarsız” ve yerel katılımıdan “habersiz” davranış biçimleri sergilemektedirler.

6.1.6. “Gönüllü” Oluşumlara Karşı “Gönülsüz” Belediye Başkanları

Yönetim ve siyaseti kapalı kapılar arkasında yürütülen birer etkinlik olmaktan çıkarıp, halkla birlikte gerçekleştirilen etkinliklere dönüştürecek projeleri bulunmayan belediye başkanlarının, “gönüllü” oluşumlara karşı “gönülsüz” oldukları bulgulanmaktadır.

6.1.7. Taşra Belediyeciliği

Belediye başkanları için yerel halk “akrabadır, amcaoğludur”. “Amcaoğlu”nu bir katılım projesi ile yönetime katmaya ise gerek görülmemektedir. Yerel halkı kent yönetimine katacak yöntemleri ve özgün katılım modellerini araştırmayan belediye başkanları, daha çok geleneksel siyasal katılım modellerini benimsemektedirler. Belediye başkanlarının geleneksel siyasal-yönetsel alışkanlıkların etkisi altında kaldıkları görülmektedir.

6.1.8. Belediye Başkanları ile Seçmen Arasındaki İlişki Biçimi “Müşteri İlişkisi”

Çeşitli araştırmalarda “kenttaş-belediye ekseninde temel ilişki biçimi müşteri ilişkisi” (Tek 2005:378) olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da “müşteri” olarak konumlanan kenttaşların belediye başkanları tarafından “velinimet” olarak görüldükleri bulgulanmıştır. Seçmene bir müşteriymiş gibi yaklaşan ve onları “velinimet” olarak gören belediye başkanlarının sayıca fazla olması önemli bir bulgudur.

Seçmen belediye başkanlarının “ekmeğidir”. Seçmensiz bir yere varamayacaklarını düşünmekte ve onlar olmadan başkan olamayacaklarını ifade etmektedirler. Bu da belediye başkanlarının seçmene “oy objesi” olarak yaklaştıklarının bir göstergesidir.

6.1.9. Feodal, Dinsel ve Cemaatçi Yapıların Belirleyiciliği

Feodal, dinsel ve cemaate dayalı ilişkiler toplumsal dönüşümün sağlanmasını güçleştirmektedir. Aile liderleri, dini liderler ve cemaat önderleri gibi toplumsal aktörler ve dolayısıyla feodal, dinsel ve cemaatçi yapı belediye yönetiminde oldukça etkilidir. Bu durum özellikle meclis üyeleri listesi oluşturulurken daha da belirginleşmektedir. Listelerin seçilebilecek üst sıralarına fazla oy potansiyeline sahip ailelerin önerdikleri isimler ile dini kimlik taşıyan kişilerin yerleştirilmesi feodal, dinsel ve cemaatçi yapının

yerel demokrasinin ve katılımın yerleşip gelişmesinin önündeki büyük engel olduğunu göstermektedir.

6.1.10. Kadının Adının Olmadığı Yerel Siyaset

Hatay yerelinde, yerel siyasette kadının adı yoktur. Çalışmaya katılan 33 belediye arasında 32 belediye başkanının erkek, bir belediye başkanının kadın olmasının yanı sıra, 413 belediye meclis üyesinden yalnızca beşinin kadın olması bunun göstergesidir. Ancak “kadınların yerel siyasete neden bu kadar uzak oldukları”na dair sorulan sorulara verilen cevaplar daha da düşündürücüdür. Kadını yalnızca bir ev hanımı, bir anne olarak gören ve aktif siyaset yapabilmesi için öncelikle kocasından izin almayı şart koşan belediye başkanlarının varlığı “kadının sosyal yapıda neyse siyasal yapıda da o olduğunu” göstermektedir.

6.1.11. STK’sız Yerel Katılım

STK’ya üyelik aktif yurttaşlık bilincine sahip olmayı gerektirmektedir. Bu durum katılım için önemli bir veridir. STK ile ilgili soruları önce anlamayıp, daha sonra “Hayır, kesinlikle!” şeklinde sert tepki gösteren belediye başkanı sayısının az olmaması, STK’ların belediye başkanlarınca kabul görmediğinin göstergesidir. Belediye başkanlarının herhangi bir spor kulübüne ya da zorunlu olarak bir meslek odasına üye olmaları, onların aktif yurttaş bilincine ve katılım güdüsüne sahip olarak nitelendirilmesi için yeterli değildir.

STK’ya üye belediye başkanları da belediye başkanı olduktan sonra üye oldukları STK ile bağlarını koparmaktadırlar. Güneş’in (2000:50-51) çalışmasında da ortaya çıkan “kendini yeniden üretmediği için örgütü ve çevresi arasında boğulan belediye başkanı” yaklaşımı bu çalışmada da bulgulanmıştır. “Arada Boğulan Belediye Başkanları” örgütlü bir yapıdan gelmedikleri gibi STK’lara da güven duymamaktadırlar.

6.1.12. Bas(k)ın Olamayan Basın

Yerel basın, yerel demokrasinin ve katılımın yerleşmesi ve kurumsallaşması açısından vazgeçilmez bir unsurdur; yerel katılım için önemli bir baskı aracıdır. Ancak Hatay yerelinde yerel basın belediye başkanları üzerinde bir baskı kuramamaktadır. Belediye başkanları yerel basını ciddiye almamakta, kendi tabirleriyle “takmamakta”dırlar.

6.1.13. Yerele İnemeyen Yerel Gündem 21

Yönetime katılımın anahtarı olarak öne sürülen, en büyük amacı sivil toplumun hareketlendirilmesi ve bu kapsamda halkın karar alma mekanizmalarına katılımını sağlamak olan YG 21, Hatay’da “yerel”e inememektedir. Hatay’da sadece bir yerde uygulanan bu projenin, şartların değişmemesi durumunda Hatay yerelinde örgütlenme ve yaşama şansının mümkün olmadığı görülmektedir.

6.1.14. “Yerel Gündem 21 Gazetesi”

YG 21 projesi belediye başkanlarının çoğu tarafından bilinmemektedir. YG 21’i bilen belediye başkanları ise bu projeyi inandırıcı bulmamaktadır. Hatay’da görülen tek YG 21 uygulama örneğinde en aktif çalışma grubunun kadın kozası olması nedeniyle belediye başkanlarının bir kısmı YG 21 denilince “kadınlara yönelik bir oluşumu” akıllarına getirmektedirler. Hatta YG 21’i bir “gazete” olarak algılayan belediye başkanları da bulunmaktadır. Bu da yeni bir katılım modeli olarak ortaya konan YG 21’in belediye başkanları nezdinde kabul görmediğinin göstergesidir.

6.1.15. İlçe Belediyeleri-Belde Belediyeleri ve Yerel Katılım

İlçe belediyeleri ile belde belediyeleri arasında yerel katılım bağlamında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çalışmaya katılan belediye başkanlarının katılım olanaklarını kullanma düzeyleri düşüktür. Bu olanakların kullanılması da katılımı beklenen amaçlara katkıda bulunmaktan çok, bireysel sorunları çözmeye yöneliktir.

Belediye başkanlarının katılımı popülist politikalar gereği gerçekleştirmeye çalıştıkları bulgulanmaktadır. 100.000-200.000 arası nüfusa sahip olan belediyelerde ise, söylemde bile olsa, belediye başkanlarının ve halkın katılımı sağlayacak oluşumlara karşı daha duyarlı olduğu ancak bu duyarlılığın uzun sürmediği gözlenmektedir.

6.1.16. Yerel Demokrasi ve Katılımın Cinsiyeti

Ekonomik, sosyal ve siyasal her olguda görüldüğü gibi, yerel demokrasi ve katılımın da cinsiyeti “erkek”tir. Belediye başkanları ataerkil aile yapısı ve anlayışı içerisinde kadını değerlendirmektedir. Erkek egemen anlayış hakimdir. Bu anlayış yerel demokrasi ve katılım bağlamında toplumsal değişimi ve dönüşümü etkilemektedir.

6.1.17. Yerel Katılım Mekanı Olarak “Kahvehaneler”

Toplumun her kesiminden insanın aracısız ve birebir karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu, gündelik hayatın içindeki sorunların konuşulduğu ve tartışıldığı mekanlar olan kahvehaneler, önemli kararlar arifesinde ya da halkı bilgilendirme sürecinde belediye başkanları ile yerel halkın buluştuğu mekanlar olarak dikkat çekmektedir. Halk toplantıları düzenlemeye “gerek görmeyen”, kent kurultaylarını “gereksiz” bulan belediye başkanları sayesinde kahvehanelerin birer yerel katılım mekanına dönüştüğü görülmektedir.

6.1.18. “Çat Kapı” Katılımcı Belediyecilik

Yerel halk belediye başkanına, tanıdıklar veya muhtarlar aracılığıyla ya da doğrudan, aracısız klasik yollarla ulaşmaya çalışmaktadır. İstisnasız bütün belediye başkanları yerel halkla “aracısız” muhatap olmayı istemektedir. İsteyenin “çat kapı” belediyeye gelebildiği bu belediyecilik anlayışında STK’ların köprü olduğu demokratik kanalların, yerel halk ve belediye başkanları tarafından kullanılmadığı görülmektedir.

6.1.19. Etnik ve Dini Aidiyet

“Siyasal kurumlar -ki bu kategorinin içine devlet kurumlarından tutun da siyasal partiler ve her türlü sivil toplum kuruluşu girer- sürekli olarak kimliklendirme süreçlerinin zeminini besler” (Güney 2004:139). Belediye başkanları da etnik ve dini aidiyetten nemalanma anlayışı içerisinde yerel yönetim stratejisi geliştirmişlerdir. Belediye başkanlarının ve belediye meclis üyelerinin gerek adaylık gerekse seçim sürecinde “etnik ve dini aidiyet” önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle belediye meclis üyeleri seçiminde mezhepsel nitelikler dikkate alınmakta ve adayların mezhepleri seçilmeleri adına belirleyici olmaktadır.

6.1.20. Çatışmadan Uzlaşmaya Doğru

Belediye başkanları ve belediye meclis üyelerinin seçimler öncesi yaşadıkları tartışmalar ve bunun sonucunda ortaya çıkan “çatışmalar” seçimlerden hemen sonra bir “uzlaşmaya” dönüşmektedir. Belediye meclisinden bütün kararların “oybirliği” ile geçmesi belediye başkanları ile belediye meclis üyelerinin seçimlerin ardından “ortak” bir paydada buluştuğunu göstermektedir. Belediye başkanı ile belediye meclis üyeleri “siyaseten muhalif” durumda olmalarına karşın seçildikten sonra “mutlu bir siyasal grup” olarak kararlarda bir birliktelik sağlamaktadırlar.

6.1.21. Feodal Kent Yöneticileri Olarak Belediye Başkanları

Belediye başkanlarının feodal, dinsel ve cemaatçi yapılanmayı siyasi gelecekleri açısından bir güvence olarak görüp, bu yapılanmanın yerel katılım olgusuna ve yerel demokrasiye engel olabileceği konusunda fikir sahibi olmamaları bu çalışmanın dikkat çekici bulgularından biridir. Geleceğini feodal, dinsel ve cemaatçi yapıda gören belediye başkanları, “feodal kent yöneticileri” olarak kenti yönetmeye çalışmakta, bir çeşit “yerel derebeyi” olarak konumlanmaktadır.

6.1.22. “Kent-İçi Belde Belediyeleri” ve Katılım Sorunu

Merkez ilçe Antakya’yı çevreleyen belediyelerin karar, uygulama, proje, personel yönetimi ve kaynaklar bakımından bir “kent belediyesi” yerine “köy belediyesi” özelliğinde oldukları ve kentsel düzeyde demokrasi ve katılımın beklenen oranlarda gerçekleşmediği başka çalışmalarda olduğu gibi (Güneş 2004b), bu çalışmada da bulgulanmaktadır. Ana kentin nefes almasını zorlaştıran “kent-içi belde belediyeleri” (Güneş 2004b:214), bu dar ve sıkıştırılmış yapı içerisinde “daha fazla demokratik yerel yönetim anlayışı” ve “daha fazla katılım” adına “çözüm üretici” olmaktan ziyade “sorun yaratıcı” nitelik taşımaktadırlar.

6.1.23. “Sorunsuz” Belediyeler ve Başkanları

Belediye başkanlarının çoğu yerel demokrasi ve katılımın önündeki engeller ile ilgili değerlendirme yapmaktan kaçınmışlardır. Belediye başkanları ilçe/beldelerinde yerel demokrasi ve katılım sorunu olduğunu düşünmemektedirler. Sorun belediye başkanlarına göre genel bir sorundur ve bu sorun özelde ilçe/beldelerinde görülmemektedir. Sorun olmadığına göre çözüm üretmeye de gerek görmemektedirler.

6.2. Öneriler

Bu başlık altında çalışmanın bulgularından hareketle önerilerde bulunmaktadır. Ancak kentleri ve kent yönetimlerini kuşatan feodal, dinsel ve cemaatçi yapıların etkilerinden sıyrılıp öneriler geliştirilmenin çok zor olduğunun da altını çizmek gerekmektedir.

6.2.1. Ataerkil Aile Yapısı ve Erkek Egemen Anlayış Üzerine Araştırmalar

Ataerkil aile yapısı ve erkek egemen anlayış sorgulanmalı ve bu anlayışın yerel demokrasi ve katılım bağlamında toplumsal değişim ve dönüşüme etkisi üzerine araştırmalar yoğunlaştırılmalıdır.

6.2.2. Feodal, Dinsel ve Cemaatçi Yapıların Etkileri Üzerine Çalışmalar

Feodal, dinsel ve cemaatçi yapılar yerel yönetimler üzerinde bir baskı aracına dönüşüp demokratik yerel yönetim anlayışını zayıflatmakta; yerel katılım olgusunun tabana inmesini engellemektedir. Bu ilişkilerin toplumsal yapı üzerindeki etkisi araştırılmalı ve bunun için gerekli tartışma zemini oluşturulmalıdır.

6.2.3. Yerel Yöneticiler, Yerel Halk ve STK İşbirliğini Artırmaya Yönelik Düzenlemeler

Yerel yöneticilerin, yerel halkın ve STK'ların etkisizliği ile yerel demokrasi ve katılım olgusu göstermelik hale gelmektedir. Bu nedenle demokratik yerel yönetim ve yerel katılım anlayışının yerel aktörler tarafından içselleştirilmesini ve özümsemesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Yerel yönetimler katılımı sağlamaya yönelik projeler geliştirme ve uygulamalar konusunda STK'lar ve üniversiteler ile işbirliğine gitmelidir.

6.2.4. Katılımcı Belediye Anlayışa Göre Halkla İlişkiler Birimlerinin Yeniden Örgütlenmesi

Belediye başkanları kent sorunları ile ilgili olarak halkı bilinçlendirmeli ve halktan gelen çözüm önerilerini dikkate almalıdır. Bu şekilde yerel halkın da katılma güdüsünün artması sağlanmış olur. Belediye başkanları ile yerel halk arasında köprü oluşturması amacıyla çoğu belediye bünyesinde kurulan "Halkla İlişkiler Birimleri" "göstermelik birimler" niteliğinden kurtarılıp daha etkin hale getirilmelidir. Bu birimlerde gelen verileri sınıflandıracak ve değerlendirecek uzman kişiler faaliyet göstermelidir.

6.2.5. İşlevsel Yerel Yönetimler Araştırma ve Uygulama Merkezleri

Çoğu üniversitelerin bünyesinde var olan ama varlıkları kent ve kenttaşlar tarafından pek hissedilmeyen Yerel Yönetimler Araştırma ve Uygulama Merkezleri

daha işlevsel hale getirilmelidir. Bu merkezler aracılığıyla yerel aktörlere yönelik eğitim programları düzenlenerek, belediyelerin nitelikli insan kaynağı sorunu giderilmelidir. Ayrıca Yerel Yönetimler Araştırma ve Uygulama Merkezleri yerel yönetimler ve sorunlar konusunda bilimsel araştırmalarda bulunmanın yanı sıra sorunların çözümüne yönelik stratejiler geliştirmeli ve çözüm önerileri ortaya koymalıdır.

6.2.6. Türk Belediye Sisteminde Model ve Ölçek Sorununun Çözümü

Türk belediye sisteminde yerleşim birimleri arasındaki sosyo-ekonomik yapı ile gelişme düzeyinden kaynaklanan model sorunu ile hızlı göç ve kentleşmeden kaynaklanan bir ölçek sorunu mevcuttur. Bu sorunları çözmek amacıyla yeni yönetim modelleri geliştirilmeli ve uygun ölçekler belirlenmelidir. Bir yerleşim biriminin belediye olabilmesi için gerekli olan “en az nüfus sayısı”, “birimler arası en az uzaklık” ve “en az kuruluş alanı” gibi faktörler tartışmaya açılmalıdır.

6.2.7. Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması ve Mevcut Belediyelerin Sayılarının Azaltılması

Türkiye’de 2004 yılı itibariyle mevcut belediye sayısı 3215’tir (Belediyeler Yasa Tasarısı 2004). Belediyelerin çoğu kırsal nitelik taşıyan, az nüfuslu ve dağınık yerleşim birimleri olarak dikkat çekmektedir. Küçük yerleşim birimlerini en yakın kent belediyesiyle birleştirerek mevcut belediye sayısı azaltılmalıdır.

6.2.8. Belediye Başkanları ve Yerel Halk Arasındaki Dönemsel İlişkilerin Ortadan Kaldırılması ve Etkin Mahalle Yönetimleri

Belediye başkanları yerel halkla seçimlerle sınırlı dönemsel ilişkileri yerel demokrasi ve yerel katılım için yeterli saymamalıdır. En küçük katılım hücresi olarak “mahalleler” dinamik hale getirilmeli ve karar alma süreçlerinde düzenli yapılacak olan mahalle toplantıları aracılığıyla belediye başkanları ile mahalle sakinleri arasında iletişim sağlanmalıdır.

6.2.9. Yerel Bilgi Bankaları

Karar alma ve uygulama süreçlerinde özellikle kararlardan etkilenecek yerel aktörlerin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Halkı bilgilendirme süreci içerisinde belediyeler elektronik ortamlardan yararlanmalıdır. Halkın kentsel bilgilere daha çabuk ulaşmasını ve belediye yönetimini izleyebilmesini ve denetleyebilmesini sağlamak amacıyla belediyeler bünyesinde “Yerel Bilgi Bankaları” oluşturulmalıdır.

6.2.10. Geleneksel Siyasi-Yönetmel Anlayıştan Çağdaş Siyasi-Yönetmel Anlayışa Geçişi Sağlayacak Bir Eğitim Politikası

Türk eğitim sistemi bu haliyle, geleneksel siyasal-yönetmel süreci destekler niteliktedir. Eğitim politikaları yeniden saptanırken, bu politikaların çağdaş siyasal-yönetmel anlayışa kaynaklık etmesi sağlanmalıdır.

6.3. Sonuç Olarak

Yerel demokrasi ve katılım olgusuna yönelik tartışmalar katılımın “ne derecede” ve “nasıl” olabileceği noktasında düğümlenmektedir. Var olan ekonomik, sosyal ve siyasal yapı içerisinde her kesimin ve her yurttaşın katılımını sağlamak mümkün olmadığından, yurttaşların temsilcileri aracılığıyla katılımı söz konusu olabilmektedir. Bu temsilcilerden anlaşılması gereken dün milletvekilleri idi, ama bugün STK'lardır.

Ancak burada da “temsil sorunu” karşımıza çıkmaktadır. Temsilcilerin, temsil edilenleri “ne derecede” yansıtabildiği tartışmalarının odağında ise “yönetişim” kavramı vardır. Yapılan tartışmalarda “yönetişim” kavramı bir kurtarıcı gibi gösterilmekte; “iyi yönetişim”, “demokratik yönetişim”, “çok aktörlü yönetişim” veya “yerelde yönetişim”, adı her ne olursa olsun, açacağı veya kapatacağı kapılar dikkate alınarak, “paslı bir anahtar kavram” olarak tartışılmakta ve bu tartışmalar uzun süreceğe benzemektedir.

Katılım olgusu esasen ideolojik bir süreçtir ve bu süreç de iktisadi dönüşümlerden ayrı tutulamaz. Kentlerdeki sermaye hareketliliği ve bu sermayenin ulusal-uluslararası eklemlenme biçimi, katılımdan kimlerin neler beklediği konusunda bize ipuçları vermektedir.

Bütün bu sürece kentleri ve kent yönetimlerini kuşatan feodal, dinsel ve cemaatçi yapılar da eklenince çözüm üzerine düşünmek ve öneriler geliştirmek daha zorlaşmaktadır.

Bununla birlikte yerel yönetimlerdeki katılımcı süreçlerin geliştirilmesi, kentlerin dönüşümünde ve yurttaş bilincinin gelişiminde önemli bir rol oynamaya devam edecektir.

Sonuç olarak, bu çalışma keşifsel niteliği ağır basan bir çalışma olarak bundan sonra yapılacak olan çalışmalara ön ayak olursa ve yerel demokrasi ve katılım sürecine katkıda bulunursa amacına ulaşmış sayılacaktır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Şenol - GÜNEŞ, Muharrem (2005), “Yerel Gündem 21’den Yerel Eylem 21’e: Yerel Gündem 21 Projesi’nin Temel Hedefleri Açısından Bir Değerlendirme - Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Uygulamaları”, **Mülkiye**, Ankara: Mülkiyeliler Birliği, Cilt:29, Sayı:246, s.209-226
- AKSAKAL, Pertev (1989), **Bir Yerel Yönetim Deneyimi**, İstanbul: Simge Yayınevi
- ALCOCK, Pete (2004), “Participation or Pathology: Contradictory Tensions in Area-Based Policy”, **Social Policy&Society**, Cilt:3, No:2, s.87-96
- ATKINSON, Adrian (2001), “Local Agenda 21 in the Context of Radical Political Reform”, **City**, Cilt:5, No:1, s.19-32
- BARBER, Benjamin (1995), **Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset**, (Çev. Mehmet Beşikçi), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- BARBER, R.Benjamin (1999), “Temelcilik ve Demokrasi”, S.BENHABIB (Ed.), **Demokrasi ve Farklılık-Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.492-508
- BARRET, Brendon - USUI, Mikoto (2002), “Local Agenda 21 in Japan: Transforming Local Environmental Governance”, **Local Environment**, Cilt:7, No:1, s.49-67

- BASCH, Raymond M. (1998), “The Effects of Ethnic Separation on Democratization: A Comparative Study”, **East European Quarterly**, Cilt:33, No:2, s.221-242
- BAUDRILLARD, Jean (2003), **Sessiz Yiğınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu**, (Çev. Oğuz Adanır), Ankara: Doğu Batı Yayınları
- BAYAR, Yavuz (1993), “Dayanışmacı Toplum Modeli”, **Amme İdaresi Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:26, Sayı:3, s.93-104
- BAYRAMOĞLU, Sonay (2002), “Küreselleşmenin Yeni Siyasal İktidar Modeli: Yönetişim”, **Praksis 7**, s.85-116
- BELEDİYELER YASA TASARISI, (2004), “Belediyeler Yasa Tasarısı Genel Gerekçe”, <http://www.belgenet.com/yasa/k5215-2.html>, (06 Haziran 2006)
- BENHABIB, Seyla (1999), “Demokratik Moment ve Farklılık Sorunu”, S.BENHABIB (Ed.), **Demokrasi ve Farklılık-Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.11-33
- BİLGİN, Nuri - GÖREGENLİ, Melek (2002), “Kentsel Katılım ve Çoğulculuk”, F.YILDIRIM (Ed.), **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.51-64
- BLANCHOT, Maurice (1997), **İtiraf Edilemeyen Cemaat**, (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- BOOKCHIN, Murray (1999), **Kentsiz Kentleşme**, (Çev. Burak Özyalçın), İstanbul: Ayrıntı Yayınları

BULAÇ, Ali (2000a), “Cemaat ve Cemiyet”,

<http://212.154.21.40/2000/09/12/yazarlar/AliBULAC.htm>,

(15 Mart 2005)

BULAÇ, Ali (200b), “Modern Cemaatler”,

<http://212.154.21.40/2000/09/14/yazarlar/AliBULAC.htm>,

(15 Mart 2005)

BULAÇ, Ali (2002), “Fransa ve Türkiye’de Kent, Laiklik ve Kamusal Alan”,

F.YILDIRIM (Ed.), **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, İstanbul:

WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.27-35

BULUT, Yakup (2003), “Şehir Yönetimlerinde Katılımlı Yönetimin (Yönetişim) Hayata

Geçirilmesinde Etkili Olan Araçlar”, **Yönetişim-Kamu Yönetiminde**

Toplam Kalite 3. Ulusal Kongresi, Ankara: TODAİE Yayınları

BUMİN, Kürşat (1998), **Demokrasi Arayışında Kent**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları

BURNS, Danny (2000), “Can Local Democracy Survive Governance?”, **Urban**

Studies, Cilt:37, Sayı:5-6, s.963-973

CANFORA, Luciano (2003), **Demokratik Retoriğin Eleştirisi**, (Çev. Durdu

Kundakçı), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları

CARTER, Norma - DARLOW, Alison (1997), “Local Agenda 21 and Developers: Are

We Better Equipped to Build a Consensus in the 1990’s?”, **Planning**

Practice&Research, Cilt:12, Sayı:1

CHAWLA, Louise (2001), “Putting Young Old Ideas into Action: The Relevance of

Growing Up in Cities to Local Agenda 21”, **Local Environment**,

Cilt:6, Sayı:1, s.13-25

- CLEAVER, Frances (2002), “Kurumlar, Aracılar ve Kalkınmaya Katılımcı Yaklaşımların Sınırları”, B.COOKE-U.KOTHARI (Ed.), **Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.61-87
- COOKE, Bill (2002), “Katılımın Sosyal Psikolojik Sınırları”, B.COOKE-U.KOTHARI (Ed.), **Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.151-176
- COOKE, Bill - KOTHARI, Uma (2002), “Zorbalık Olarak Katılım Olgusu”, B.COOKE-U.KOTHARI (Ed.), **Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.15-33
- ÇAKIR, Ruşen (1990), **Ayet ve Slogan**, İstanbul: Metis Yayınları
- ÇİTÇİ, Oya (1996), “Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:5, Sayı:6, s.5-14
- ÇUKURÇAYIR, M.Akif (2000), “Yeni Yönetim Modeli Arayışları Çerçevesinde Halkın Yönetim Süreçlerine Katılım Olanakları”, **TODAİE Yerel Yönetimler Sempozyumu**, Kasım 2000, Ankara
- ÇUKURÇAYIR, M.Akif (2002), **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi: Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, Yönetim, Siyaset**, Konya: Çizgi Kitabevi
- EMREALP, Sadun (2003), “YG 21’ler Demokrasi Okulu Olmalı”, <http://www.kazate.com.tr/httpdocs/arsiv/2003/34/index.php?>, (11 Ocak 2005)

EMREALP, Sadun (2005), **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı**, İstanbul: IULA-EMME Yayını

ERDER, Sema (2002), **Kentsel Gerilim**, Ankara: um:ag Vakfı Yayınları

ERTÜRK, Selahattin (1993), **Diktacı Tutum ve Demokrasi**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

FLANAGAN, Costance - GALLAY, Leslie (2005), "What Does Democracy Mean?", **Journal of Adolescent Research**, Cilt:20, No:2: s.193-219

FREEMAN, Claire (1996), "Local Government and Emerging Models of Participation in the Local Agenda 21 Process", **Journal of Environmental Planning&Management**, Cilt:39, Sayı:1

GENRO, Tarso - SOUZA Ubiratan de (1999), **Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi Katılımcı Bütçe: Brezilya'nın Porto Alegre Kentindeki Deneyim**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı

GÖKTÜRK, Atilla - KAVİLİ, Sultan (2000), "Yerel Gündem 21 ve Katılım....!", **Yerel Yönetimler Sempozyumu**, 1-2 Kasım 2000, s.237-249

GÖKTÜRK, Atilla - KAVİLİ, Sultan (2002), "Bilgi Çağı Kamu Yönetimi İçin Önerilen Bir Model: Gündem 21", **1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Tebliğleri**, <http://iibf.kou.edu.tr/ekonomi/tebligler/OTURUM%206%20C.zip>
(15 Temmuz 2005)

GÖRMEZ, Kemal (1997), **Kent ve Siyaset**, Ankara: Gazi Kitabevi

GÖYMEN, Korel (1997), **Türkiye'de Kent Yönetimi**, İstanbul: Boyut Kitapları

- GÖYMEN, Korel (1999), “Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:32, Sayı:4, s.67-83
- GÖYMEN, Korel (2000), “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önermeler, Yönelimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:9, Sayı:2, s.3-13
- GRAM-HANSEN, Kirsten (2000), “Local Agenda 21: Traditional Gemeinschaftor Late-Modern Subpolitics”, **Journal of Environmental Policy&Planning**, Sayı:2, s.225-235
- GRET, Marion - SINTOMER, Yves (2004), **Porto Alegre Farklı Bir Demokrasi Umudu**, (Çev. Azer Kılıç), İstanbul: İthaki Yayınları
- GÜLER, Birgül Ayman (1998), “1998 Reform Tasarısı Üzerine İnceleme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:7, Sayı:4, s.3-25
- GÜNEŞ, Muharrem - YÜKSELEN, Cemal (2004), **Sivil Toplum ve Yönetişim Tartışmaları Sürecinde Kent ve Kadın**, Ankara: Detay Yayıncılık
- GÜNEŞ, Muharrem (1994), **Kendisini ve Başkalarını İşe Koşan Başkan Murat Karayalçın’ın Yöneticiliği ve Yöneticilik Özellikleri**, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

GÜNEŞ, Muharrem (1998), **Ankara Belediye Başkanları: 1973-1989 Vedat Dalokay, Ali Dinçer, Süleyman Önder ve Mehmet Altınsoy**, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

GÜNEŞ, Muharrem (2000), “Belediye Örgütü ‘Çevre’ ve Belediye Başkanları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:9, Sayı:3, s.44-56

GÜNEŞ, Muharrem (2004a), **Yerel Gündem 21 “Ulusal” Kentlerden “Küresel” Köylere**, Ankara: Detay Yayıncılık

GÜNEŞ, Muharrem (2004b), “‘Dayatmacı Çözüm Yerine ‘Yerinden’ Çözüm. Bir Sorun Bir Çözüm Önerisi: ‘Bütünleşik Kent Yönetimi’”, M.GÜNEŞ (Ed.), **Küreselleşme Kısacasında Kent ve Politika**, Ankara: Detay Yayıncılık, s.205-223

GÜNEY, Atilla (2004), “Küreselleşme Kimlik Politikaları ve Kent İlişkisi Üzerine Alternatif Bir Okuma: Antakya Örneği”, M.GÜNEŞ (Ed.), **Küreselleşme Kısacasında Kent ve Politika**, Ankara: Detay Yayıncılık, s.123-144

HATAY İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ (2005), **Brifing Dosyası**, Hatay

HENKEL, Heiko - STIRRAT Roderick (2002), “Manevi Görev Olarak Katılım; Güçlendirim ve Seküler Tâbiyet”, B.COOKE-U.KOTHARI (Ed.), **Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.241-261

IULA-EMME - VNG - MATRA (2003), **Türkiye Yerel Gündem 21 Programı: Örnek Uygulamalar**, İstanbul: IULA-EMME Yayını

- KAHRAMAN, H.Bülent - KEYMAN, E.Fuat - SARIBAY, A.Yaşar (1999), **Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı
- KALAYCIOĞLU, Ersin (2000), “Sivil Toplum ve Neopatrimonyal Siyaset”, E.F.KEYMAN-A.Y.SARIBAY (Ed.), **Global/Yerel Eksende Türkiye**, İstanbul: Alfa Basım-Yayım, s.119-140
- KARASAR, Niyazi (2003), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım
- KELEŞ, Ruşen (1993), “Kentsel Katılım Nedir? Ne Değildir?”, **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar**, IULA-EMME, Ankara: Kent Basımevi, s.20-34
- KELEŞ, Ruşen (1995), “Hizmette Halka Yakınlık (Subsidiarity) İlkesi ve Yerel Yönetimler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:4, Sayı:1, s.3-14
- KELEŞ, Ruşen (1998), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, İstanbul: Cem Yayınevi
- KHAKKEE, Abdul (2002), “Assessing Institutional Capital Building in a Local Agenda 21 Process in Goeteborg”, **Planning Theory&Practice**, Cilt:3, Sayı:1, s.53-68
- KITCHEN, Ted - WHITNEY, David (1997), “Local Authority/Academic Collaboration and Local Agenda 21 Policy Processes”, **Journal of Environmental Planning&Management**, Cilt:40, Sayı:5
- KOZCU, Şeyda - GÖREGENLİ, Melek (2002), “Gençlik ve Yerel Yönetimler: Bursa ve İzmit Araştırmaları”, F.YILDIRIM (Ed.), **Gençlik ve Kent Yönetimi**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.199-224

- KÖKER, Levent (1992), **Demokrasi Üzerine Yazılar**, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları
- KURTOĞLU, Ayça (2004), **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği**, İstanbul: İletişim Yayınları
- LARSSON, Kjell (1999), “Making Agenda 21 Work at the Municipal level The Swedish Experience”, **Un Chronicle**, Sayı: 1, s.77
- LINDSTROM, Martin (2005), “Ethnic Differences in Social Participation and Social Capital in Malmö, Sweden: A Population-Based Study”, **Social Science&Medicine**, Cilt:60, No:7, s.1527-1547
- LYONS, Michal - SMUTS, Carin - STEPHENS, Anthea (2001), “Participation, Empowerment and Sustainability: (How) Do The Links Work?”, **Urban Studies**, Cilt:38, No:8, s.1233-1251
- MANSBRIDGE, Jane (1999), “Güç Kullanımı/Güçle Mücadele: Yönetim Biçimi”, S.BENHABIB (Ed.), **Demokrasi ve Farklılık-Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.72-100
- MARGOSYAN, Mıgırdıç (2002), “Homo Homini Lupus”, F.YILDIRIM (Ed.) **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.129-143
- MERCER, David (2000), “Local Agenda 21 and Barries to Sustainability at the Local Government Level in Victoria, Australia”, **Australian Geographer**, Cilt:31, Sayı:2, s.163-182

- MILLAS, Herkül (2002), “Dünyada, Ülkede, Kentte, Ailede Çoğulculuk”, F.YILDIRIM (Ed.), **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.109-128
- MISIR, Mustafa Bayram (2001), “Almanca Konuşmayı Öğrenmek”, **Praksis 2**, s.316-331
- MOSSE, David (2002), “ ‘Halkın Bilgisi’ Katılım ve Patronaj: Kırsal Kalkınmada Eylemler ve Temsiller”, B.COOKE-U.KOTHARI (Ed.), **Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.34-60
- MOUFFE, Chantal (1999), “Demokrasi, İktidar ve Siyasal Düzen”, S.BENHABIB (Ed.), **Demokrasi ve Farklılık-Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.342-363
- O’RIORDAN, Timothy - VOISEY, Heather (2000), “The Transition to Sustainability: The Politics of Agenda 21 in Europe”, **APA Journal**, Cilt:66, No:2, s.217-218
- ÖLMEZ, Adem (1998), “Cemaat-Devlet İlişkisinde Çatışma Olgusu ve Sivil İtaatsizlik”, <http://www.koprudergisi.com>, (14 Mart 2005)
- ÖZCAN, Ahmet (2002), “Türkiye İçin Demokrasi: Demagoji ve Jakoben Tavrı”, <http://www.varindergisi.com/varindergisi2/vazilar.php?id=14>, (29 Haziran 2005)
- ÖZER, M. Akif (2005), **Yeni Kamu Yönetimi: Teoriden Uygulamaya**, Ankara: Platin Yayınları

- POSNER, Paul W. (2004), "Local Democracy and the Transformation of Popular Participation in Chile", **Latin American Politics and Society**, Cilt:46, No:3, s.55-82
- PRATCHETT, Lawrence (2004), "Local Autonomy, Local Democracy and the New Localism", **Political Studies**, Cilt:52, s.358-375
- QUAID, Allison (2002), "The Sustainability Inventory: A Tool to Assist US Municipalities Advance Towards Sustainability", **Local Environment**, Cilt:7, No:4, s.447-452
- ROTHEROE, Neil - KEENLYSIDE, Michael - COATES, Lindsey (2003), "Local Agenda 21; Articulating the Meaning of Sustainable Development at the Level of the Individual Enterprise", **Journal of Cleaner Production**, Cilt:11, Sayı:5, s.537-548
- RYDIN, Yvonne (1999), "Environmental Governance for Sustainable Urban Development: A European Model?", **Local Environment**, Cilt:4, Sayı:1
- SARIBAY, Ali Yaşar (2000), "Türkiye'de Demokrasi ve Sivil Toplum", E.F.KEYMAN-A.Y.SARIBAY (Ed.), **Global/Yerel Eksende Türkiye**, İstanbul: Alfa Basım-Yayım, s.99-118
- SARIBAY, Ali Yaşar (2002), "Kent: Modernleşme ile Postmodernleşme Arasındaki Köprü", F.YILDIRIM (Ed.), **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.37-50

- SARIKOCE, Ali İhsan (2002), **Yerel Yönetimlerde Katılım ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinde “Beyaz Masa” Uygulaması**, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- SAYIN, Deniz (1994), “Hemşehriler ve Belediye Meclisi Toplantıları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:3, Sayı:5, s.11-24
- SCHEBEN, Thomas (1999), “Hangi Demokrasi, Hangi İslam?”, Y.S.TEZEL-W.SCHONBOHM (Ed.), **Dünya, İslamiyet ve Demokrasi**, Ankara: Konrad Adenauer Vakfı, s.72-98
- SCHMIDT, Manfred G. (2002), **Demokrasi Kuramlarına Giriş**, (Çev. M. Emin Köktaş), Ankara: Vadi Yayınları
- SCHMITT, Carl (2006), **Parlamentar Demokrasinin Krizi**, (Çev. A.Emre Zeybekoğlu), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- SEABROOKE, William - YEUNG, C.W.Stanley - MA, M.F.Florence - LI, Yong (2003), “Implementing Sustainable Urban Development at the Operational Level (with special reference to Hong Kong and Guangzhou)”, www.ebsco.com, (16 Temmuz 2003)
- SELMAN, Paul (2000), “A Sideway Look at Local Agenda 21”, **Journal of Environmental Policy&Planning**, Sayı:2, s.39-53
- SENNETT, Richard (2002), **Kamusal İnsanın Çöküşü**, (Çev. Serpil Durak-Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları

- SMOOHA, Sammy (2002), “Types of Democracy and Modes of Conflict Management in Ethnically Divided Societies”, **Nations and Nationalism**, Cilt:8, No:4, s.423-431
- STEINBERG, Florian - MIRANDA, Liliana (2003), “Local Agenda 21; Capacity Building and the Cities of Peru”, **Habitat International**, www.ebsco.com, (04 Kasım 2005)
- SWANSON, Louis E. (2001), “Rural Policy and Direct Local Participation: Democracy, Inclusiveness, Collective Agency and Locality-Based Policy”, **Rural Sociology**, Cilt:66, No:1, s.1-21
- ŞENER, Hasan Engin (2005), “Kamu Yönetiminde Katılım ve Çoğulculuk”, **Amme İdaresi Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt: 38, Sayı: 4, s.1-22
- ŞENGÜL, Tarık (2001), **Kentsel Çelişki ve Siyaset Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı
- ŞENGÜL, Tarık (2004), “Kent Yönetimi ve Katılım Sorunu: Türkiye’de Kent Düzeyinde Katılım Sorununun Dönüşümü”, **Antakya Kent Kurultayı Bildiriler Kitabı**, Ankara: Detay Yayıncılık, s.29-40
- TEK, Murat (2004), “Belediye Başkanı ve Belediye Meclis İlişkileri Çerçevesinde Belediyelerde Demokrasi Sorunu ve Yerel Yönetim Reformu”, M.GÜNEŞ (Ed.), **Küreselleşme Kısacasında Kent ve Politika**, Ankara: Detay Yayınları, s.173-203

- TEK, Murat (2005), **Türkiye’de Belediye-Kenttaş İlişkileri Ekseninde Belediyelerin Demokratik Niteliği; Ankara (Çankaya-Mamak) Örneği**, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ABD, Kent ve Çevre Bilimleri Bölümü (Yayımlanmamış Doktora Tezi)
- TEKELİ, İlhan (1983), “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt:16, Sayı:2, s.3-22
- TEKELİ, İlhan (1992a), “Bir Belediye Başkanının Parti Örgütüyle Sorunları”, **Belediyecilik Yazıları (1976-1991)**, IULA-EMME, İstanbul: Kent Basımevi, s.68-72
- TEKELİ, İlhan (1992b), “Belediyelerde Karar Organlarının Sınıfsal Yapısı”, **Belediyecilik Yazıları (1976-1991)**, IULA-EMME, İstanbul: Kent Basımevi, s.57-72
- TEKELİ, İlhan (1999a), “Yerel Siyaset ve Demokrasi/Çoğulculuk/Sivil Toplum”, **Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı İnceleme Dizisi 1, s.195-231
- TEKELİ, İlhan (1999b), **Modernite Aşılırken Siyaset**, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları
- TEKELİ, İlhan (2002), “Türkiye’de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üzerine”, F.YILDIRIM (Ed.), **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.13-26
- TEKELİ, İlhan (2004), “Örgütlü Kentler”, **Antakya Kent Kurultayı Bildiriler Kitabı**, Ankara: Detay Yayıncılık, s.23-28

- TIBI, Bassam (1999), “İslam, Demokrasi ve Bir İslami Devlet Vizyonu”, Y.S.TEZEL-W.SCHONBOHM (Ed.), **Dünya, İslamiyet ve Demokrasi**, Ankara: Konrad Adenauer Vakfı Yayını, s.55-68
- TODAİE, (1992), **Kaya Projesi Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu**, Ankara: TODAİE Yayınları
- UĞUR, Necdet (1990), “Türk Siyasal Gelişimi İçinde Yerel Yönetimler”, **Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyumu**, Kasım 1990, Ankara: Metropol İmar A.Ş.-IULA-EMME, s.57-60
- URAL, Ayhan - KILIÇ, İbrahim (2005), **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**, Ankara: Detay Yayıncılık
- ÜNDÜL, Hilal (2001), **Metropolitan Yönetimlerde Planlama ve Halk Katılımı**, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- ÜSTEL, Füsun (1999), **Yurttaşlık ve Demokrasi**, Ankara: Dost Kitabevi
- ÜSTÜNER, Fahriye (2000), “Türkiye’de Demokrasi Tartışmalarının Düşünsel Arka Planı:1945-1950”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, Ankara: ODTÜ, Cilt:27 (1-2), s.183-206
- ÜZAN, Nizam (1999), “Belediyeler ve Yerel Gündem 21”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Cilt: 8, Sayı: 2, s.96-101
- WANTCHEKON, Leonard (2004), “The Paradox of Warlord Democracy: A Theoretical Investigation”, **American Political Science Review**, Cilt:98, No:1, s.17-33

- WOLIN, S.Sheldon (1999), “Elle Tutulmaz Demokrasi”, S.BENHABIB (Ed.)
Demokrasi ve Farklılık-Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.51-71
- YANEZ, Clemente J.Navarro (2004), “Participatory Democracy and Political Opportunism: Municipal Experience in Italy and Spain”,
International Journal of Urban&Regional Research, Cilt:28, No:4, s.819-839
- YAZICIOĞLU, Yahşi - ERDOĞAN, Samiye (2004), **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Detay Yayıncılık
- YILDIRIM, Ali - ŞİMŞEK, Hasan (1999), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayınevi
- YILDIRIM, Ferzan (2002), “Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik”, F.YILDIRIM (Ed.), **Gençlik ve Kent Yönetimi**, İstanbul: WALD-Demokrasi Kitaplığı, s.11-37
- YILDIRIM, Selahattin (1990), “Yerel Yönetim ve Demokrasi”, **Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyumu**, Kasım 1990, Ankara: Metropol İmar A.Ş.-IULA-EMME, s.7-43
- YILDIRIM, Selahattin (1993), **Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar-Yaklaşımlar**, Yerel Yönetimleri Geliştirme Programı El Kitapları Dizisi, IULA-EMME, İstanbul: Kent Basımevi
- YILDIZ, Mete (1999), “Yerel Yönetimde Yeni Bir Katılım Kanalı İnternet: ABD’de ve Türkiye’de Elektronik Kamu Bilgi Ağları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:4, s.144-156

YILMAZ, Aytekin (2003), **Çağdaş Siyasal Akımlar: Modern Demokraside Yeni Arayışlar**, Ankara: Vadi Yayınları

<http://www.la21turkey.net>

http://www.yerelnet.org.tr/belediyeler/belediye_listesi.php

EK

-GÖRÜŞME PLANI-**Hatay İlçe Belediyeleri ile Antakya Merkez
ve
Merkeze Bağlı Belde Belediye Başkanları****1- KİMLİK SORULARI**

- 1.1. Adı ve Soyadı ⇒.....
- 1.2. Doğum Yeri ve Yaşı ⇒.....
- 1.3. Öğrenim Durumu-Alanı ⇒.....
- 1.4. Cinsiyet ⇒.....
- 1.5. Medeni Hali ⇒.....
- 1.6. Mensup olduğu siyasi parti⇒.....
- 1.7. Kaç dönemdir belediye başkanı⇒.....
- 1.8. Bld. Başk. olmadan önceki işi ⇒.....

2- KAVRAMSAL SORULAR

- 2.1. Sizce Türkiye’de **demokrasi** nasıl algılanıyor? Siz demokrasiyi nasıl algılıyorsunuz?
- 2.2. Sizce **siyaset** Türkiye’de nasıl algılanıyor? Siz siyaseti nasıl algılıyorsunuz?
Sizce Türkiye’de siyaset yapmak zor mudur?
- 2.3. Sizce **yerel demokrasinin** önündeki engeller nelerdir?
- 2.4. Sizin için **yerel halk** ne anlam taşımaktadır?

2.5. **Seçmen** sizin için ne ifade etmektedir?

2.6. Sizce Türkiye’de **siyasal katılımı** sınırlandıran etmenler nelerdir?

2.7. **Yerel katılım** hakkında ne düşünüyorsunuz?

2.8. **Yerel Gündem 21** oluşumundan haberdar mısınız?

3- UYGULAMAYA YÖNELİK SORULAR

3.1. Belediye başkanının ve belediye meclis üyelerinin seçiminde -adaylık ve seçim sürecinde- daha çok hangi öğeler öne çıkmaktadır?

3.2. Belediye başkanının ve belediye meclis üyelerinin seçiminde “mezhepsel” yaklaşımın önemli olduğunu söyleyebilir misiniz?

3.3. Belediye meclis üleriyle çatışmalar yaşıyor musunuz?

3.3.1. Ne tür anlaşmazlıklar ön plandadır?

3.4. Sizce dinsel, mezhepsel, cemaatçi yapıların ilçenin/beldenin yönetiminde bir etkisi var mıdır?

3.5. Sizce feodal yapıların belediye yönetiminde bir etkisi var mıdır?

3.6. İlçenizde/beldenizde düzenli olarak halk toplantıları düzenliyor musunuz?

3.6.1. Düzenlenen bu halk toplantılarında daha çok hangi konular gündeme gelmektedir? Kentsel sorunlar mı/bireysel sorunlar mı?

3.6.2. Düzenlenmiyorsa nedenleri nelerdir?

3.7. Belediyenizde kent halkının gönüllü çalışabileceği oluşumlar mevcut mudur?
Bu doğrultuda projeleriniz var mıdır?

3.8. İlçe/belde halkı en çok hangi başvuru kanallarını kullanarak size ulaşmaya çalışmaktadır?

3.9. Belediye icraatlarından halkı bilgilendirme süreci belediyenizde nasıl işlemektedir?

3.10. YG 21 gibi katılım uygulamaları konusunda neler düşünüyorsunuz? Bu oluşumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce YG 21'lerin varlık nedeni nedir?

3.11. Belediye örgütünüz içinde YG 21 Müdürlüğü veya Şube Müdürlüğü bulunuyor mu?

3.11.1. Bulunmuyor ise bugüne kadar YG 21 Müdürlüğü veya Şube Müdürlüğü oluşturmak için girişimde buldunuz mu?

3.11.2. Girişimde bulunmadıysanız bugüne kadar halen YG 21 Müdürlüğünün kurulamamış olmasının nedenleri sizce nelerdir?

3.12. İlçe/beldenizle ilgili alınan kararları yerel halkın isteği etkiliyor mu?

3.12.1. Yerel halk, karar alma sürecinde ne kadar etkili?

3.12.2. Karar alma sürecinde yerel halk hangi mekanizmaları kullanıyor?
(parti, muhtar, STK, vb.)

3.13. Seçim çalışmalarınızda kadınlar var mıydı?

3.13.1. Kaç kadın belediye meclis üyeniz var?

3.13.2. Sizce kadınlar neden yerel siyasetin uzağındalar?

3.13.3. Kadınları yönetime katma adına neler yapıyorsunuz?

3.14. Yerel basın karar alma sürecinde üzerinizde ne kadar etkilidir?

3.15. Herhangi bir STK'ya üye misiniz/üye miydiniz?

3.15.1. Hangi STK'ya üyesiniz/üyeydiniz?

3.15.2. STK'da yöneticilik yaptınız mı?

3.16. Türkiye'de STK'ların etkin olduğu yargısına katılıyor musunuz?

3.17. Milletvekilleri, İl Genel Meclis Üyeleri ve Muhtarlarla ilişkileriniz nasıl? Ne sıklıkta görüşüyorsunuz?

4- ÇÖZÜM VE ÖNERİLER

4.1. Genel olarak sizce “**yerel demokrasi ve katılım**” önündeki en önemli engeller nelerdir? Nasıl bir çözüm yolu önerirsiniz?

Göstermiş olduğunuz duyarlılıktan dolayı teşekkür ederim.